

Vijftig ideeën voor duurzame dorpen

Zeeuws Klimaatfonds

Versie 1, januari 2014

Vijftig ideeën voor duurzame dorpen

Pagina

Inhoud

Vooraf 5

Inleiding 6

Vijftig ideeën voor duurzame dorpen (ingedeeld in thema's)

	Afval & Kringlopen	9
1.	Fietsrommelroute	9
2.	Repair Café	9
3.	Actie Zwerfvuil	11
	Bewustwording & Educatie	13
4.	Dorpsfootprint of duurzaamheidsmonitor	13
5.	Digitale dorpskrant	14
6.	Duurzaamheid in beeld met QR-codes	14
	Bouw & Verbouw	17
7.	Duurzame bouwmarkt	17
8.	Voorlichtingsbijeenkomst duurzaam renoveren	18
9.	Kijkdag duurzaam bouwen en renoveren	19
	Dorpsontwikkeling & Demografie	21
10.	Dorpsraad	21
11.	Duurzaam Dorpsplan	22
12.	Verenigingen- en evenementenoverleg	23
	Energie & Klimaat	25
13.	Meten = Weten	25
14.	Voorlichtingsbijeenkomst energiebesparing bestaande woningen	26
15.	Gezamenlijke inkoop van zonnepanelen	27
16.	Lokale energiecoöperatie	28
17.	Collectief PV project op grote daken	31
18.	'Boer zoekt Buur' PV project	32

	Internationale solidariteit	34
19.	Dorpsproject ontwikkelingssamenwerking	34
20.	Opkomen voor mensenrechten: Amnesty (schrijf)acties	35
	Kunst & Cultuur	37
21.	Groepsdeelname cultuuraanbod & evenementenbus	37
	Lokale Economie	39
22.	Actieplan renovatie bestaande woningen	39
23.	Centrale (thuis)werkplek	40
24.	Lokale munt	41
25.	Crowdfunding	42
26.	Broodfonds	44
	Mobiliteit	46
27.	Auto delen	46
28.	Samen rijden / CombiRit	47
29.	Buurtbus	48
30.	Fiets repair café	49
31.	Klimaatneutraal autorijden	50
	Natuur & Landschap	52
32.	Bijenhotels	52
33.	Natuurspeelplaats	53
34.	Dorpstuin biodiversiteit	54
	Sport, Recreatie & Toerisme	56
35.	Sporten dicht bij huis	56
36.	Zeskamp	57
	Voedsel & Landbouw	58
37.	Gezamenlijke moestuin	58
38.	Schooltuin	59
39.	Afgiftepunt biologische groenteabbonnementen	60
	Voorzieningen	62
40.	Vrijwilligers servicepunt	62
41.	Materiaal o-theek	62
	Water	64
42.	Actie regenton	64
43.	Zoetwaterbron Sportvelden	65
44.	Gezamenlijke wateropvang en watervoorziening volkstuinten	65

	Wonen & Leefomgeving	67
45.	Wandelommetje	67
46.	Tijdelijke invulling braakliggende (bouw)terreinen	68
47.	Raamversiering leegstaande (winkel)panden	69
	Zorg & Welzijn	71
48.	Veilig Honk	71
49.	Duo Dorpsfiets	72
50.	Ouderenteam zelfredzaamheid	73
Colofon		75

Vooraf

Dit ideeënboek is tot stand gekomen op initiatief van het Zeeuws Klimaatfonds en de stichting 'Land van Borsele'. Beide organisaties werkten in 2012 voor het eerst samen in het project 'Duurzaam Diekendamme', waarbij verschillende dorpssteams in de gemeente Borsele de uitdaging zijn aangegaan om binnen een half jaar een duurzaam dorpsplan te maken. De oogst aan ideeën voor acties en projecten op dorpsniveau was daarbij zo verrassend goed en groot, dat het idee voor een ideeënboek 'hoe maken wij ons dorp duurzaam?' al snel geboren was.

De realisatie van dit ideeënboek is ontwikkeld als onderdeel van een vervolgproject: 'Duurzame Dorpen in Zeeland'. Het ideeënboek is een informatie- en inspiratiebron voor enthousiastelingen die ook in hun dorp aan de slag willen.

Levend document

Deze bundeling van ideeën kunt u zien als een eerste versie van een 'levend document'. Met feedback en aanvullingen van u en andere betrokkenen kan het verder groeien.

Een eerste inventarisatie leverde een groslijst van meer dan 100 projectideeën op. Dat alleen al geeft aan dat mogelijkheden om op dorpsniveau werk te maken van duurzame ontwikkeling en leefbaarheid groot zijn. Uiteindelijk presenteren we u een selectie van 50 ideeën in deze eerste versie.

Evenwichtige verdeling

Eén van overwegingen voor deze selectie is een evenwichtige verdeling over de verschillende peilers van duurzame ontwikkeling (people, planet, profit) en de vooraf bepaalde thema's. Er zijn maar liefst 16 thema's, van energie en water tot en met sociale cohesie en internationale solidariteit. Deze thema's komen overeen met de indeling op de website van het landelijk netwerk duurzame dorpen. Daarmee is deze bundel ook een opmaat voor een handig hulpmiddel voor alle 'starters' in het hele land. Op de website van het netwerk kan elk dorpssteam zijn succesprojecten plaatsen; website en ideeënbundel vormen zo een twee-eenheid. De inzet is om de website en deze ideeënbundel online met elkaar te versmelten.

Haalbaarheid

Een tweede insteek voor de selectie van ideeën is de haalbaarheid. Uitgangspunt is dat dorpen niet over een eigen budget beschikken om relatief dure investeringen mogelijk te maken. Projecten moeten meestal low budget of met nieuwe financieringsmechanismen gerealiseerd kunnen worden. Ook kan een project, zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling en aanleg van een 'smart grid', buiten de reikwijdte van een aantal vrijwilligers in een dorp liggen. Daarvoor moeten andere partijen aan de bak.

Al gerealiseerd of nieuw en innovatief

Tenslotte is bij de selectie rekening gehouden met een balans tussen bestaande (gerealiseerde) ideeën en nieuwe ideeën die nog nergens in praktijk zijn gebracht.

Met dank aan...

De credits voor de aangereikte ideeën gaan voor een belangrijk deel naar de drie duurzame dorpssteams van Nisse, Ovezande en Baarland, de drie genomineerde dorpen in het project Duurzaam Diekendamme. De voorbeelden die hier en daar vermeld worden, zijn vaak ontleend aan deze dorpen. Ook de Zeeuwse Milieu Federatie (ZMf), de gemeente Borsele en AdFair hebben bijgedragen aan de groslijst en de uitwerking.

Leeswijzer

Popelt u om een duurzaam idee op te doen en ten uitvoer te brengen? Dan kunt u de inleiding overslaan en u direct op één (of meer) van de vijftig ideeën storten. Deze vijftig ideeën zijn ingedeeld in zestien alfabetisch gerangschikte themahoofdstukken. Bent u geïnteresseerd in de achtergronden van duurzaamheid en leefbaarheid en de kracht (en beperkingen) van dorpen hierbij? Dan treft u juist in de inleiding veel informatie aan. Raadpleeg vooral ook onderstaande websites.

Uw reactie stellen we op prijs

Lezers en gebruikers van dit ideeënboek: u bent bij deze uitgenodigd met aanvullingen te komen. Mail naar info@zeeuwsklimaatfonds.nl. Dorpssteams en projectteams die hun project willen delen met anderen, kunnen dit doen via de website www.netwerkduurzamedorpen.nl.

Inleiding

Voor wie?

Dit ideeënboek is bedoeld voor iedereen die zich in wil zetten voor duurzame ontwikkeling en de leefbaarheid van zijn of haar dorp. Leefbaarheid en duurzaamheid gaan goed samen. Sterker nog, ze vormen een ideale combinatie. Wie zich inzet voor duurzame ontwikkeling in een dorp, draagt bijna automatisch ook bij aan de leefbaarheid. Wie een dorp leefbaar wil houden kan niet om duurzaamheid heen.

De stelling - leefbaarheid en duurzaamheid vormen in een dorp een ideale combinatie – wordt in dit ideeënboek onderbouwd aan de hand van 50 ideeën voor concrete acties en projecten. Alle acties en projecten leveren een bijdrage aan zowel de leefbaarheid van een dorp als aan duurzame ontwikkeling. Dit ideeënboek is zeker niet compleet. Het hadden met enige moeite ook 100 ideeën kunnen zijn. Het vormt een mooie basis die in de loop van de tijd uitgebreid kan worden.

Dit ideeënboek is op de eerste plaats bedoeld voor dorpsraden, duurzame dorpssteams, werk- en projectgroepen en individuele dorpsbewoners die initiatieven willen nemen en concreet bij willen dragen aan de toekomst van hun dorp. Samenwerking, sociale cohesie, draagvlak, zelfstandigheid en zelfredzaamheid zijn hierbij de belangrijkste ingrediënten die de kracht van een dorp bepalen. De kracht die nodig is en vrijkomt als mensen samenwerken aan een leefbare een duurzame toekomst.

Deze verzameling ideeën is ook bedoeld voor gemeenten en andere overheden. Dorpen kunnen veel bereiken wanneer de inwoners samenwerken. Maar dorpen kunnen vaak nog meer bereiken als ze ondersteund worden door hun gemeente. Vanuit het perspectief van gemeenten zijn burgerparticipatie en zelfredzaamheid maatschappelijke ontwikkelingen die worden toegejuicht. Gemeenten zijn daarbij op zoek naar een nieuw evenwicht tussen de inzet van actieve vrijwilligers en de faciliterende rol van de gemeente. Deze 50 ideeën geven een beeld van een nieuwe rolverdeling.

Tenslotte is deze bundel ook interessant voor maatschappelijke organisaties, ngo's, ondernemers en fondsen die een bijdrage willen leveren aan duurzaamheid en leefbaarheid. Een aantal ideeën uit deze bundel komen wellicht bekend voor, andere zijn innovatief. Het vernieuwende zit misschien niet eens in de ideeën voor projecten en acties, maar veel eerder in de invalshoek die hierbij gekozen is: het dorp als uitgangspunt.

Waarom 'duurzame' dorpen?

Duurzame ontwikkeling is een proces dat inzet en actie

vraagt op alle denkbare niveaus. Vanaf de individuele consument tot en met grote multinationale ondernemingen en internationale organen. Elk niveau heeft daarbij een eigen positie en mogelijkheden die ook op elkaar ingrijpen. Er is vaak sprake van een ketenrelatie, waarin alle schakels een stap moeten zetten. Wanneer een winkelketen biologische producten in de schappen zet en de consument koopt ze niet, dan stopt de keten en moet ook de biologische teler stoppen.

Vanaf het moment dat het begrip duurzame ontwikkeling op de kaart is gezet (in het rapport 'Our Common Future' van de Verenigde Naties uit 1987) is het op de agenda gezet van overheden (van VN tot aan gemeenten), bedrijven en maatschappelijke organisaties. Ook individuele burgers hebben als consument of in het stemhokje een eigen verantwoordelijkheid. Er zijn op al die niveaus vele beleidnota's ontwikkeld en plannen bedacht om bij te dragen aan het proces van duurzame ontwikkeling. Consumenten moeten keuzes maken tussen producten en diensten die duurzaam zijn, of juist een veel te grote belasting vormen voor een begrenst mondiaal ecosysteem. Maar de consument wordt bedolven onder een overvloed aan allerhande informatie over producten, die duurzame keuzes niet eenvoudig maken.

Gek genoeg zijn 'dorpen' nooit echt in beeld gekomen als uitgangspunt voor het op gang brengen van duurzame ontwikkelingsprocessen. Wel zijn en worden er allerlei plannen gemaakt door de VN, de EU, de Nederlandse overheid, provincie en gemeenten voor duurzame ontwikkeling of deelthema's als energie en klimaat, grondstoffen, water of biodiversiteit. Ook bedrijven als Unilever of Albert Heijn laten zich niet onbetuigd. Maar een dorp dat een eigen duurzaam dorpsplan maakt?

Eigenlijk is hiervoor wel een eenvoudige verklaring. Dorpen zijn als 'entiteit', als vertrekpunt voor een eigen duurzaamheidsplan, nooit serieus in beeld gekomen omdat dorpen geen zelfstandig overheidsniveau vormen. Dorpen maken -hoge uitzonderingen daargelaten- deel uit van een grotere gemeente. Beleid en plannen worden op gemeentelijk niveau gemaakt, niet voor individuele dorpen.

Verschillende ontwikkelingen op maatschappelijk, economisch en politiek terrein die zich in de afgelopen jaren steeds scherper aftekenen, dragen bij aan de (her)ontdekking van het dorp. Een overheid die zich op tal van maatschappelijke terreinen terugtrekt, geeft een impuls aan zelfredzaamheid en nieuwe samenwerkingsvormen aan de basis van de samenleving. De voortslepende economische malaise draagt bij aan de zoektocht om mogelijkheden geld te besparen en nieuwe oplossingen te zoeken. Het ongenoegen over de handel en wandel van de top van de financiële wereld, grote energiebedrijven

en maatschappelijke instellingen (in de zorg, bij woningcorporaties) stimuleert de roep om meer transparantie, controle en schaalverkleining.

Schoksgewijs worden er stappen gezet naar een nieuwe maatschappelijke orde waarbij samenwerking, coöperatie, cocreatie en nieuwe organisatie- en businessmodellen sterk in de belangstelling staan. In die trend past ook de belangstelling voor het dorp als organisatie-eenheid met als nieuwe motto: 'zo klein als kan, zo groot als nodig'.

De kracht van het dorp.

Dorpen kunnen in het proces van duurzame ontwikkeling een specifieke eigen en krachtige positie innemen. Dorpen hebben enkele samenhangende kenmerken die andere hiervoor genoemde entiteiten niet of minder hebben.

1. Sociale cohesie

Dorpen vormen een afgebakende en overzichtelijke geografische en sociale eenheid. Hoewel dorpen onderling veel van elkaar verschillen, is in veel dorpen sprake van een dorpsgemeenschap. Die dorpsgemeenschap wordt voor een deel bepaald door allerlei verbanden tussen mensen die actief zijn in kleinschalige organisaties, kerken, dorpscomités en verenigingen. Vrijwilligerswerk en onderlinge samenwerking vormen hierbij het fundament waarop de dorpsamenleving is gebouwd. Natuurlijk zal de sociale cohesie van dorp tot dorp verschillen en zal een deel van het verenigingsleven en vrijwilligerswerk in de voorliggende decennia zijn afgebrokkeld. In veel dorpen is er een grote potentie voor samenwerking aanwezig. De kunst is om die potentie te mobiliseren voor nieuwe impulsen voor de leefbaarheid en duurzaamheid.

2. Bereidheid van vrijwilligers

Er is in dorpen een grote bereidheid van vrijwilligers om zich in te zetten voor de leefbaarheid van hun dorp. Leefbaarheid spreekt mensen over het algemeen meer aan dan duurzaamheid. Het streven naar en het werken aan leefbaarheid en duurzaamheid kan, juist op dorpsniveau, heel goed samengaan. Sterker nog, veel duurzame initiatieven dragen sterk bij aan de leefbaarheid. De vele voorbeelden uit dit ideeënboek spreken wat dat betreft voor zich. De ontwikkeling van duurzaamheidsprojecten in een dorp kan een nieuwe impuls geven aan de leefbaarheid.

3. Potentie aan kennis en ervaring

Er is in dorpen een vaak onverwacht grote potentie aan kennis en ervaring aanwezig voor het opzetten en uitvoeren van acties en projecten die bijdragen aan duurzame ontwikkeling (en de leefbaarheid) van het dorp. De eerste ervaringen in 'duurzame dorpen' geven dit aan. Veel mensen met een goede opleiding en uiteenlopende beroepservaring zijn geïnteresseerd in duurzaamheid.

Door deze mensen bij elkaar te brengen ontstaat in het dorp een nieuwe groep vrijwilligers met vergelijkbare ideeën en idealen. Samen kunnen ze een voortrekkersrol spelen bij het ontwikkelen van duurzaamheidsprojecten die voor het hele dorp aantrekkelijk zijn.

4. Technische mogelijkheden en schaal

Veel technische oplossingen voor duurzame ontwikkelingen kunnen juist heel goed geïmplementeerd worden op dorpsniveau. De organisatie van duurzame projecten op dorpsniveau is minder complex en hebben minder aanlooptijd nodig dan op andere schaalniveaus. Voorbeelden die in deze bundel genoemd worden, zijn onder meer de gezamenlijke inkoop van zonnepanelen, het realiseren van een gezamenlijk zonne-energie project op een groot dak of de aanleg van een dorpstuin en het inzetten van deelauto's en buurtbusjes. Een grote slag kan gemaakt worden in de bestaande woningbouw. Door woningeigenaren goed te informeren en te ontzorgen, kunnen ze participeren in een dorpsproject voor woningrenovatie, gericht op verduurzaming, comfortverbetering, lastenverlichting en levensloopbestendigheid.

Beperkingen van het dorp

1. Slechts een tandwiel in het grote raderwerk

Ondanks de lofzang op de kracht en de mogelijkheden van dorpen om bij te dragen aan duurzame ontwikkeling moeten we realistisch blijven. Hiervoor is al opgemerkt dat duurzame ontwikkeling inzet vraagt van alle niveaus, van individuele consumenten, bedrijven en lokale overheden tot en met internationale ondernemingen en instellingen. Alle dorpen samen kunnen de energietransitie in Nederland niet leiden of waarmaken. Daar is een breed gedragen akkoord van vele partijen voor nodig, waaronder de overheid en het bedrijfsleven. Dat neemt niet weg dat er op lokaal niveau veel kansen liggen.

2. Niet elk dorp is ideaal

Ook zijn we ons ervan bewust dat we met het 'duurzame dorp' uitgaan van een optimistische voorstelling van zaken met betrekking tot kracht van het dorp en de inzet van vrijwilligers. Niet elk dorp zal zich direct herkennen in dat ideale plaatje. Dorpen verschillen van elkaar in omvang en sociale cohesie. Mogelijk zijn kleinere dorpen (tot circa 2500 inwoners) zelfs wel in het voordeel om voorop te lopen in de ontwikkeling van duurzame dorpen. Voor een kleine groep enthousiaste initiatiefnemers kan het gemakkelijker zijn de inwoners van een relatief klein dorp te bereiken en 'mee te nemen' dan in een veel groter dorp.

Maar zoals bij elke nieuwe ontwikkeling zullen er ook hier dorpen zijn die als voorlopers (innovators) enthousiast gaan pionieren terwijl andere achterblijven en pas (veel) later de meest succesvolle initiatieven kopiëren.

3. Lege beurs

Een dorp heeft nog een beperking. Het heeft -normaal gesproken- geen eigen budget om kostbare projecten te financieren. Een gemeente kan bijvoorbeeld het besluit nemen om alle basisscholen in de gemeente van zonnepanelen te voorzien en daarvoor budget beschikbaar te stellen. Dat kan een dorp niet. Een dorp zal dus een keuze moeten maken uit projecten en acties die een bescheiden gemeenschappelijke financiering vragen. Daarnaast kunnen projecten ontwikkeld worden waarbij sprake is van een profijtbeginsel, waarbij de kosten betaald worden door de deelnemers die er voordeel aan hebben. Een voorbeeld hiervan is een gezamenlijke inkoopactie voor zonnepanelen. Nieuwe financieringsvormen als crowdfunding kunnen ook ingezet worden om bepaalde projecten financieel

rond te krijgen. Er zijn daarnaast verschillende fondsen die goede dorpsinitiatieven, gericht op de leefbaarheid, kunnen ondersteunen met een subsidie of gift.

Dat het ontbreken van een eigen dorpsbudget geen belemmering hoeft te zijn is in praktijk al aangetoond door de eerste duurzame dorpen die zonder budget enthousiast aan de slag zijn gegaan.

Bij de selectie van de 50 ideeën die in deze bundel terecht zijn gekomen, is wel rekening gehouden met de financiële aspecten van de voorstellen. Eigenlijk is het opvallend dat zo veel acties en projecten ontwikkeld kunnen worden zonder dat er sprake is van een eigen dorpsbudget. Door de inzet van vrijwilligers kunnen heel veel van de voorbeeldprojecten tegen lage kosten of via het profijtbeginsel gerealiseerd worden.

Thema: Afval & Kringlopen

1. Fietsrommelroute

Er zijn verschillende manieren om nog bruikbare gebruiksvoorwerpen, boeken en allerlei andere zaken een tweede leven te geven en langer mee te laten gaan. De rommelmarkt (voor het goede doel), de vrijmarkt of digitale marktplaatsen zijn bekende manieren om spullen van eigenaar te laten wisselen. De fietsrommelroute is een leuke variant, waarbij een aantal huishoudens in het dorp op één dag in het jaar alle overbodig geworden spullen en andere zaken op de stoep, oprit aan de straat of in de tuin zetten. De 'klanten' fietsen, al dan niet via een uitgestippelde route, van uitstalling naar uitstalling om te kijken of er iets van hun gading bij zit. Het geheel kan aangevuld worden met andere activiteiten (live muziek, consumptietent, taartenbakwedstijd, etc).

Doel

- Hergebruik van huisraad, gebruiksvoorwerpen en materialen. Hergebruik bespaart energie en grondstoffen. Voorkomen dat bruikbare spullen te vroeg in de afvalstroom terecht komen.
- Bijdragen aan de leefbaarheid door het organiseren van een leuke en sociale activiteit op het dorp.

Resultaat

Een belangrijk resultaat is dat bruikbare spullen een langere gebruiks- of levenscyclus krijgen. Bij een traditionele rommelmarkt worden de niet-verkochte spullen vaak alsnog naar de milieustraat gebracht. Dat is bij verkoop aan huis veel minder het geval. De dorp-fietsrommelroute draagt bij aan de sociale cohesie tussen de mensen in het dorp. Eventueel kan een deel van de opbrengst afgedragen worden aan een goed doel. De afstand waarover de verkochte spullen vervoerd worden is (in tegenstelling tot een digitale marktplaats) zeer beperkt.

Bereik

In principe kunnen alle huishoudens in een dorp aan deze actie deelnemen, zowel als aanbieder als klant. Per duizend inwoners is een aantal van circa 25-30 verkooppunten haalbaar.

Partners

Dit is een project voor en van dorpsbewoners. Eigenlijk zijn er geen externe partners nodig. De fietsenmaker kan eventueel fietsen verhuren voor mensen van buiten het dorp, jongeren kunnen een bezorgservice opzetten, verenigingen kunnen een consumptietent neerzetten. Als het evenement uitgroeit, zal er mogelijk een vergunning aangevraagd moeten worden bij de gemeente.

Termijn

Een fietsrommelmarkt is betrekkelijk eenvoudig te organiseren en op korte termijn op te zetten. Zeker als er een dorpskrant of dorpswebsite is kan het gemakkelijk gecommuniceerd en georganiseerd worden. De opzet kan klein beginnen en uitgroeien tot een jaarlijks dorpsfeest in het (late) voorjaar of begin van de zomer.

Financiering

De kosten zijn beperkt. Voor promotie en aanmelding van deelnemers kan gebruik gemaakt worden van bestaande dorpskrant of website.

Meer informatie

www.fietsrommelmarkt.nl (Wolphaartsdijk)

Voorbeeld

Deze actie wordt sinds enkele jaren met veel succes in Wolphaartsdijk uitgevoerd. Vreemd eigenlijk dat niet meer dorpen dit idee hebben gekopieerd. Ook logistiek is deze activiteit gemakkelijker te organiseren dan een centrale rommelmarkt.

2. Repair Café

Het repareren van huisraad of elektrische apparaten kost vaak meer dan de aanschaf van een nieuw exemplaar. Gevolg is dat reparaties, via de winkel van aankoop of de leverancier niet meer worden uitgevoerd en spullen met een klein defect al worden weggegooid.

Veel reparaties kunnen betrekkelijk eenvoudig worden

uitgevoerd door handige vrijwilligers.

Een Repair Café is een plek waar deze vrijwilligers regelmatig, bijvoorbeeld één keer in de maand of twee maanden, bij elkaar komen en kleine reparaties uitvoeren aan allerlei apparaten en spullen die we in elk huishouden tegenkomen. Dat kan variëren van een draadbreek of een kapotte stekker, een losse stoelpoot, een scheur in een kledingstuk of een blouse met te lange mouwen tot wat meer ingewikkelde reparaties of aanpassingen .

Wie een kapot apparaat, gebruiksvoorwerp of klein meubelstuk heeft en zelf niet handig is of de kennis mist kan op vaste tijden terecht in het Repair Café, waar een groepje handige vrijwilligers met uiteenlopende vaardigheden klaar staat de reparaties gratis uit te voeren.

Er zijn medio 2013 al meer dan 130 Repair Café's en het aantal groeit snel. Repair Café's vormen in veel gevallen ook een sociale ontmoetingsplaats.

Doel

- Het verlengen van de levens- en gebruiksduur van huisraad, kleding, elektrische apparaten en ander huisraad.
- Besparing van energie, grondstoffen en kosten door levensduurverlenging van duurzame consumptiegoederen.

Resultaat

Door het repareren van spullen gaan deze langer mee en hoeven er geen nieuwe gemaakt en gekocht te worden. Dat spaart energie, grondstoffen en beperkt de uitgaven voor nieuwe exemplaren.

Bereik

Het fenomeen Repair Café is nog bestrekkelijk nieuw en heeft nog veel groeipotentie. In elk huishouden zweven spullen rond die niet meer gebruikt worden omdat er een klein mankement aan zit. De keuze tussen weggooien of repareren wordt gemakkelijker als deskundige vrijwilligers er eens naar kijken. Reparatie is vaak mogelijk. Omdat er geen kosten in rekening worden gebracht is dit vooral aantrekkelijk voor mensen met kleine inkomens. Het Repair Café biedt daarnaast ook een sociale ontmoetingsplaats.

Partners

Het is natuurlijk mogelijk om met een groepje handige vrijwilligers naar eigen inzichten een reparatievoorziening op te zetten. Er is echter een landelijke stichting Repair Café dat hulp en ondersteuning kan bieden bij een startend initiatief (zie ook 'Opmerkingen').

Voor een Repair Café moet een ruimte beschikbaar zijn. Omdat het Repair Café meestal maar één keer in de maand open is, is er geen vaste ruimte nodig en kan het café voor een paar uur onderdak krijgen in een dorps- of buurthuis of verenigingsgebouw in het dorp .

Het is niet nodig dat elk dorp zijn eigen Repair Cafe krijgt. Dorpen kunnen hierbij samenwerken en ook kiezen om steeds andere locaties te kiezen binnen een gemeente.

Termijn

Het opzetten van een Repair Café is vooral een kwestie van organiseren en communiceren. Met inzet van vrijwilligers en medewerking van instanties die bijvoorbeeld de ruimte beschikbaar stellen is het mogelijk om binnen een half jaar een eerste Repair Café te houden.

Financiering

De kosten voor het opzetten van een Repair Café zijn beperkt. Het komt vooral aan op vrijwilligers die in het café de reparaties en aanpassingen uitvoeren. Daarbij is een goede communicatie via lokale kanalen en sociale media belangrijk om de doelgroep te bereiken, zeker in de opstartfase. Door gebruik te maken van bestaande (dorps)websites en persberichten is publiciteit gratis. Voor het uitvoeren van reparaties en naai- en herstelwerk is wel gereedschap nodig. Vrijwilligers nemen dat in de startfase meestal zelf mee.

De reparaties worden meestal gratis uitgevoerd. Voor gezinnen met lage inkomens is dat ook een uitkomst. Aan mensen die het gemakkelijk kunnen betalen kan een vrijwillige bijdrage worden gevraagd. Dat geld kan geïnvesteerd worden in nieuwe gereedschappen of geschonken worden aan een goed doel.

Meer informatie

www.repaircafe.nl
www.repaircafe.nl/goes

Opmerking

Naast 'Repair Café' zijn verschillende andere namen in omloop, zoals kluscafé, repareercafé, doe-het-zelf-werkplaats. Het verschil is dat de Repair Cafés aangesloten zijn bij een landelijke stichting die volgens een bepaald concept werkt en ondersteuning biedt met communicatie, een informatiepakket voor startende cafés en advies op maat.

Het Repair Café kan gekoppeld worden aan andere activiteiten, zoals een ruilbeurs voor speelgoed of andere zaken.

Voorbeeld

Eerste Repair Café van 4kracht.

'Op initiatief van 4kracht vond in mei 2011 het eerste Zeeuwse Repair Café plaats in Zeeland. Met hulp van de Repairbus uit Amsterdam en de enthousiaste inzet van lokale reparatieluiden, waaronder een elektricien, computerspecialist, fietsenmaker, naaister, poppendokter, timmerman en klusser, zijn er veel spullen gered van de vuilnishoop! In totaal bezochten 50 mensen het Repair Café: twee derde ging blij naar huis, want hun reparatie was gelukt! Veel apparaten als een koffiezetapparaat, versterker en rijstkoker doen het weer. De gaten in een wollen trui zijn deskundig gestopt. Een oude stoel van oma is gelijmd en zit weer als vanouds. En zelfs de ogen van een popje van meer dan 50 jaar oud konden gerepareerd worden; ze kan weer kijken! Bovendien was het leerzaam, want er werd vaak de tijd genomen om de reparatiekunst over te dragen. Ook sprak men met lof over de organisatie, de goede sfeer en de deskundigheid. Ofwel de vraag; wanneer is het volgende Repair Café werd dikwijls gesteld! Helaas konden we niet iedereen helpen, maar ook zij waren zeer te spreken over het initiatief. Want zo'n Repair Café is een mooi alternatief voor de huidige wegwerpmatenschap! Als 4kracht zijn we dik tevreden, en hopen dan ook op een vervolg.'

3. Actie Zwerfvuil

Zwerfvuil kom je overal tegen. Op elk dorp zijn wel plekken waar het zwerfvuil zich als vanzelf lijkt op te hopen. Zwerfvuil ontstaat doordat mensen (jong en oud) bewust of onbewust afval, zoals verpakkingen, plastic drinkflesjes, en drankblikjes achteloos weggooien. Ze belanden in de berm van de weg, langs de waterlijn van de zeedijk, in natuurgebieden, parkjes en plantsoenen en pleinen. Het blijft daar vaak lange tijd liggen omdat niemand zich verantwoordelijk voelt om het op te ruimen.

Zwerfafval zorgt stap voor stap voor verloedering en kwaliteitsaantasting van de buurt of van het landschap. Zwerfvuil wekt ergernis op en trekt ongedierte aan. Schattingen van de totale hoeveelheid zwerfafval in Nederland lopen uiteen van 50 miljoen tot bijna 300 miljoen kilo per jaar. De kosten voor het opruimen van zwerfvuil door de overheid, bedrijven en instellingen bedragen naar schatting jaarlijks meer dan 250

miljoenen euro's. Dat is zo'n 15 euro per inwoner per jaar.

Bij een actie zwerfvuil nemen dorpsbewoners en jongeren zelf het initiatief om zwerfvuil op te ruimen. De opruimactie, die meestal op een dagdeel als groep georganiseerd wordt heeft ook een sociale en educatieve waarde. Er gaat ook een preventieve werking vanuit.

We focussen hier op het opzetten van een zwerfvuilactie waarbij schoolkinderen betrokken en begeleid worden door deskundige vrijwilligers. Veiligheid speelt daarbij een belangrijke rol.

Doel

- Het opruimen en voorkomen van zwerfafval.
- Bewustwording over het probleem van zwerfafval en bijdragen aan gedragsverandering.
- Het organiseren van een sociale activiteit met ouderen en jongeren samen.

Resultaat

Bij een actie voor het opruimen van zwerfvuil wordt een stuk van de leefomgeving schoner, veiliger en aantrekkelijker. De actie leidt tot een meer bewust gedrag bij de betrokken vrijwilligers. Door de resultaten via de media aan een breed publiek kenbaar te maken (waarbij de aard en de omvang van het verzamelde zwerfvuil in beeld wordt gebracht), wordt een grotere doelgroep bereikt.

Bereik

Er zijn mensen die als vrijwillige zwerfvuil opruimers, regelmatig alleen op pad gaan. Maar de opzet van deze actie is om met een groep jongeren (kinderen van de hoogste groepen van de basisscholen) en ouderen samen een bepaald gebied in te trekken en dit schoon te maken. Bij zo'n actie kun je tientallen dorpsbewoners betrekken.

Partners

De gemeente is formeel verantwoordelijk voor het verwijderen van zwerfvuil in de openbare ruimte binnen de dorpskernen. Gemeenten hebben er belang bij dat zwerfafval wordt voorkomen of verwijderd. Ze zullen graag een verzamelactie van een dorp of meerdere dorpen ondersteunen. De gemeente kan afvalgrijpers en afvalzakken beschikbaar stellen en het ingezamelde zwerfvuil ophalen.

Ook natuurbeheerorganisaties willen hun natuurgebieden graag vrijhouden van zwerfafval. Kijk dus eerst even wie de beheerder is van het gebied dat je schoon wilt maken. De organisatie Nederland Schoon ondersteunt allerlei acties op het gebied van zwerfvuil. Voor scholen is er een apart informatiepakket. De betrokkenheid van een basisschool draagt sterk bij aan de educatieve waarde van een opruimactie. De regionale NME-organisaties werken daarin ook graag mee en hebben vaak ervaring met deze acties.

Termijn

Een actie om op een bepaalde dag met een groep jongeren en volwassenen samen een zwerfvuil op te ruimen is niet moeilijk te organiseren. Een initiatiefgroep die zich eerst goed oriënteert op de mogelijke partners (gemeente, NME-centrum, scholen) en zich verzekerd van hun medewerking kan in een maand met succes een actie opzetten.

Financiering

De kosten voor een opruimactie van zwerfvuil zijn zeer beperkt. De gemeente is meestal bereid om de afvalprikkers, afvaloprapers en de vuilniszakken beschikbaar te stellen. Om het sociale karakter te benadrukken is het goed om aan het begin en aan het eind van de actie samen te komen en wat te eten en te drinken. Ook die kosten zijn beperkt.

Meer informatie

www.milieucentraal.nl/themas/afval-heb-je-zelf-in-de-hand/zwerfafval

Baarland: Cas en zijn broer Jonathan Geleijnse hebben meer dan 200 plastic (werk)handschoenen opgehangen aan de afrastering bij de dijk bij het strandje De Kaloot en

bij het natuurgebied bij Baarland. Ze verzamelen al twee jaar handschoenen die aanspoelen.

www.nederlandschoon.nl/zwerfafval

www.gemeenteschoon.nl

www.svzo.nl (Stichting Vrijwillige Zwerfvuil Opruimers)

Voorbeeld

Bewoners Baarland ruimen zwerfvuil op. Een van de eerste acties van Baarland, winnaar van het project Duurzaam Diekendamme in de gemeente Borsele, was de organisatie van een zwerfvuil opruimactie in april 2013. Ergernis van bewoners over de hoeveelheid afval die door mensen in het buitengebied wordt achtergelaten, voedde deze actie. 'Een duurzaam dorp is ook vrij van afval', vinden de leden van de projectgroep Duurzaam Diekendamme. Het zwerfvuil binnen de bebouwde kom van Baarland valt wel mee. Vandaar dat de inwoners zich op het buitengebied hebben gericht.

Op een zaterdagmorgen stonden 26 Baarlanders (waaronder 11 schoolkinderen) klaar om het buitengebied op te schonen. In totaal werden er zo'n 50 zakken zwerfvuil (voornamelijk plastic, blikjes, schuimrubber, allerlei verpakkingen) verzameld. Het waterschap plaatste vooraf 30 km borden op de wegen waar de vrijwilligers actief waren. Een recreatieondernemer trakteerde iedereen op een verfrissing en na afloop was er een broodje kroket in het dorps huis. Twaalf vrijwilligers meldden zich aan om een weg of straat regelmatig op zwerfafval te controleren en te verwijderen.

Thema: Bewustwording & Educatie

Bewustwording, educatie en communicatie vormen eigenlijk geen apart thema, maar een essentieel onderdeel van elke actie en elk project waarmee je bewoners op het dorp wilt bereiken of betrekken.

De nadruk in deze paragraaf ligt op communicatie omdat goede communicatie in alle gevallen een doorslaggevende rol speelt in het succes van bijna alle acties en projecten. Ook voor bewustwording en educatie is communicatie essentieel. Er is de laatste jaren veel te doen rondom het begrip 'burgerparticipatie'. Kort gezegd komt dit neer op het betrekken van de doelgroep (buurt- en dorpsbewoners) bij een project in het dorp, in de buurt of in de directe omgeving. Er is een verschuiving opgetreden van eenrichtingsverkeer (voorlichting) naar een tweerichtingsverkeer, waarbij alle betrokken partijen op basis van gelijkwaardigheid met elkaar in gesprek zijn, ideeën en voorstellen bespreken en gezamenlijke keuzes maken.

Bij het maken van een duurzaam dorpsplan ligt het initiatief helemaal bij de dorpsbewoners en is er sprake van een grote mate van zelfsturing. De rol van de gemeente is vooral ondersteunend en faciliterend.

Nu het initiatief bij het dorp, dorpssteam of dorpsraad zelf ligt is het noodzakelijk dat er ook goed nagedacht wordt over de communicatie met alle dorpsbewoners. Er zijn heel veel vormen van communicatie die allemaal hun eigen kracht hebben. Het inzetten van de juiste mix van communicatiemiddelen is de sleutel voor succes.

4. Dorpsfootprint of duurzaamheidmonitor

Een dorp of dorpssteam dat een duidelijke doelstelling heeft om duurzamer of klimaatneutraal te worden wil natuurlijk graag in beeld brengen wat de resultaten van alle acties, projecten en inspanningen zijn. Dat kan heel algemeen, waarbij per actie of project de resultaten worden beschreven en waar mogelijk cijfers worden vermeld. Het aantal deelnemers en het opgestelde vermogen bepalen bijvoorbeeld het resultaat van de deelname aan een gezamenlijke inkoopactie voor zonnepanelen. Hieruit vloeien weer andere gegevens voort, zoals de jaarlijkse productie van duurzame energie, de reductie van de CO₂ uitstoot en de kostenbesparing op de energierekening.

Maar het kan ook nog een stap verder gaan, waarbij gekozen wordt voor een meer gedegen aanpak. Hierbij worden gegevens verzameld om de uitgangssituatie (nulmeting) te bepalen en alle geboekte resultaten met cijfers in beeld te brengen. Zo ontstaat een soort dorps duurzaamheidmonitor of dorpsfootprint.

Voor sommigen gaat het misschien te ver om hier veel tijd een aandacht aan te besteden, anderen hechten er wellicht meer waarde aan. In de startfase van een duurzaam dorpsplan of een concreet project is het wel goed om hier even bij stil te staan en een besluit te nemen óf en hoe de resultaten gemeten en in beeld gebracht kunnen worden. Bij acties en projecten die zogenaamd SMART omschreven zijn wordt op

voorhand rekening gehouden met de meetbaarheid van de resultaten.

Het in beeld brengen van geboekte resultaten is in ieder geval wel belangrijk in de communicatie. Geboekte successen vormen de kroon op het werk en zijn een 'beloning' voor de inzet van vrijwilligers en de betrokken doelgroep. Concrete resultaten vormen weer brandstof voor een volgend project en voor het draagvlak bij de inwoners van het dorp.

Er is nog geen bestaand model of methode voor een dorpsfootprint of duurzaamheidmonitor op dorpsniveau.

Doel

- Het in beeld brengen van de resultaten van acties, projecten of een compleet duurzaam dorpsplan.

Resultaat

- Bij het in kaart brengen van de bereikte resultaten van een actie, project of dorpsplan krijgen de initiatiefnemers en de doelgroep inzicht in de effecten van hun inzet. Het biedt belangrijke informatie voor de communicatie en draagt bij aan de motivatie en betrokkenheid van alle partijen.

Bereik

Iedereen die als initiatiefnemer of betrokken dorpsbewoner aan een actie of project deelneemt, wil graag weten wat de resultaten zijn. Bij elk idee of voorstel is één van de eerste vragen; 'Wat levert het op'. Resultaten in beeld te brengen geeft antwoord op dit soort vragen.

Partners

Wie of wat nodig is voor het in beeld brengen van resultaten hangt sterk af van het soort actie of project. Bij het in beeld brengen van de resultaten van een gezamenlijke inkoopactie voor zonnepanelen kan bijvoorbeeld de leverancier de gegevens leveren. Voor een meer grondige opzet (dorpsmonitor) moeten er gegevens verzameld worden uit verschillende databanken (bv CBS) en moet informatie beschikbaar gesteld worden door bijvoorbeeld het energiebedrijf of de gemeente.

Termijn

Het is aan te raden om vanaf de start van een project of duurzaam dorpsplan stil te staan op welke wijze de resultaten gemeten en in beeld gebracht kunnen worden. Het verzamelen van gegevens is een doorlopend proces.

Financiering

Het verzamelen van gegevens kost vooral tijd. Er zijn geen bijzondere investeringen nodig.

5. (Digitale) Dorpskrant

Een dorpssteam dat aan de slag gaat met plannen en activiteiten om het dorp duurzamer te maken, zal veel aandacht moeten besteden aan communicatie. Daarmee kun je alle betrokken bewoners en organisaties informeren en erbij betrekken. Een dorpskrant, een dorpswebsite en digitale nieuwsbrief kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Ook Twitter en Facebook kunnen ingezet worden. Het is belangrijk dat er regelmatig en spontaan aandacht besteed wordt aan allerlei activiteiten die het dorp onderneemt.

Als onderdeel van een breder communicatieplan kan een vaste rubriek of blog in de dorpskrant of website een belangrijke plaats innemen om de bewoners op een aantrekkelijke manier op de hoogte te houden. Een eigen stijl met een positieve insteek en humor werken daarbij beter dan droge feitelijke mededelingen en opsommingen.

Doel

Het informeren en betrokken houden van dorpsbewoners bij het proces naar meer duurzaamheid in het dorp.

Resultaat

Goede communicatie is een sleutelfactor voor succes. Regelmatig en op een aantrekkelijke manier aandacht besteden aan alle duurzame ontwikkelingen en activiteiten in het dorp houdt dorpsbewoners betrokken. Het draagt bij aan hun bereidheid om een actieve bijdrage te leveren aan acties en projecten.

Bereik

Alle dorpsbewoners kunnen hiermee bereikt worden. Een papieren dorpskrant wordt over het algemeen goed gelezen door ouderen. Communicatie via internet werkt beter naar jongere doelgroepen.

Partners

De dorpskrant of dorpswebsite is meestal een product van een dorpsraad, maar er kunnen ook andere partijen in beeld zijn. Samenwerking en praktische afspraken met de 'eigenaar' van de site zijn nodig. Bij het ontbreken van deze kanalen kan een dorpssteam zelf een nieuwsbrief, website, facebookpagina of blog opzetten. Probeer er ook een communicatiedeskundige (als vrijwilliger) bij te betrekken. In de communicatiesector zijn veel professionals werkzaam die advies of medewerking kunnen verlenen.

Termijn

Een belangrijke voorwaarde voor goede communicatie is er dat één of meer vrijwilligers zijn die prettig leesbare stukjes kunnen schrijven en handig zijn met sociale media. Als die bereid zijn medewerking te verlenen kan het snel gaan. Indien bestaande communicatiemiddelen (zoals een dorpswebsite) al beschikbaar zijn, is het vooral een zaak van goede afspraken maken. Nieuwe teksten, foto's en eventueel filmpjes over actuele ontwikkelingen zijn dan zo te publiceren.

Kosten en financiering

Bij het gebruik van bestaande mogelijkheden van een gedrukte of digitale dorpskrant, dorpswebsite of de inzet van sociale media zijn de kosten te verwaarlozen.

Opmerking

Communicatie is ook een vak. Goede communicatie is ook een cruciale succesfactor voor veel activiteiten waarbij vrijwilligers betrokken zijn. Het is aan te bevelen dat mensen met ervaring op communicatiegebied betrokken worden bij het opzetten van een communicatieplan en het ontwikkelen van communicatiemiddelen. Het schrijven van teksten en het maken van foto's en filmpjes en het publiceren daarvan op internet of sociale media kan heel goed overgelaten worden aan vrijwilligers. Het is wel raadzaam om teksten door verschillende mensen te laten lezen, voordat ze gepubliceerd worden. Bij twitter of een blog is dat niet aan de orde, dat moet juist heel persoonlijk zijn.

DORPSKRANT OVEZANDE

Ovezande, bruisend dorp in de Zak van Zuid-Beveland

werkgroepen: dorpsstuf met biodiversiteit

[Deze pagina]

Tarag naar Home

inleiding: Duurzaam Ovezande

Activiteiten

Overstude werkgroepen

Dorpskrant Ovezande.nl

Hemelmeter

Natuur, Water

Afvalinzameling

Dichtbij sporten

Dorpsfeest

Gerustelustuur

Groene stroom

Wie zijn er bezig met de dorpsstuf?

Na de presentatie van de plannen voor een duurzaam Ovezande, tijdens de Jaarvergadering van 2012, hebben zich vier inwoners aangemeld voor het realiseren van het plan om een dorpsstuf met biodiversiteit aan te leggen bij de R.K. kerk. Hiervoor zijn, in overleg met het kerkbestuur en de gemeente, drie stukken grond beschikbaar gesteld, nl. naast de kerkzaal bij de graven, het stuk waarin de arberboerse staat en het stuk naast de pastorie.

Samen met een vertegenwoordiger van de dorpsraad bestaat het vrijwilligsteam nu uit: Corrie de Saar-Brechtmeester (persis contactpersoon voor de dames van de kerk), Loek Hevheere, Victor Heppants, Irma Tharolots en Loes van Dams (overens lid van de dorpsraad en contactpersoon voor de gemeente). Voor overleg en medeverking over de invulling van de dorpsstuf kan het team terecht bij: Kees Boonstra (lid dorpsstuf "Duurzaam Ovezande") en Sander lid van het R.K. kerkbestuur. Contact van Dijk, gemeentecoördinator die betrokken is bij de realisatie van het nieuwe groen in het centrum van Ovezande en die de contacten onderhoudt met de landschapsarchitect.

Voorbeeld:

Een van de eerste acties van het duurzaam dorpssteam van Ovezande (deelnemer Duurzaam Diekendamme) was het maken van een dorpswebsite. De website heeft een brede opzet gekregen. Het team heeft een eigen rubriek in de dorpskrant waarin alle lopende projecten aan bod komen.

www.dorpskrantovezande.nl

6. Duurzaamheid in beeld met QR-codes

Een dorp dat aan de slag gaat met duurzame ontwikkeling en daarvoor initiatieven en projecten ontwikkelt, wil graag laten zien wat er tot stand is gebracht. Dat kan natuurlijk via een dorpskrant of via een website, maar het kan ook permanent door het plaatsen van zogenaamde QR-codes in en bij activiteiten en gerealiseerde projecten.

De QR-codes (Quick Responce) zijn tweedimensionale streepjescodes die overal op geplaatst kunnen worden (bordjes in de openbare ruimte, posters, folders, producten).

De codes kunnen 'gelezen' worden door een smartphone of een tablet. De QR code bevat een link naar een gekozen website of pagina op het internet. Bij het scannen van de QR-code wordt deze site of pagina automatisch geopend. Op die pagina staat de informatie over het project of de activiteit die het dorpssteam graag in beeld wil brengen. Het is een vorm van mobiele marketing voor duurzaamheid op het dorp.

Doel

- Dorpsbewoners en bezoekers informeren over duurzame ontwikkelingsprojecten in het dorp
- In beeld brengen wat er in het dorp al gerealiseerd en

bereikt is op het terrein van duurzaamheid

Resultaat

Door het aanbrengen van QR-codes op verschillende plaatsen waar duurzame ontwikkeling in het dorp concreet in beeld komt, kan direct achtergrondinformatie geleverd worden. Mensen die interesse hebben in een project of voorziening (waar ze al dan niet toevallig tegenaan lopen), kunnen via een opvallend geplaatste QR-code met hun smartphone of tablet direct meer informatie krijgen.

Via de website of pagina waar ze terecht komen kunnen ze ook reageren en feedback geven.

Bereik

Bijna iedereen heeft tegenwoordig een smartphone. Met een gratis app kunnen QR-codes gescand worden. Wie meer wil weten over een initiatief kan door deze techniek op elk gewenst moment direct informatie krijgen.

Partners

QR-codes met bijbehorende weblinks kosten niets. De codes kunnen als afbeelding in publicaties meegenomen worden. Voor het maken van een (metalen, emailen of kunststof) bordje in de publieke ruimte moet wel een bedrijf ingeschakeld worden.

Termijn

Het gebruik van QR-codes moet bij voorkeur deel uitmaken van een breder opgezet communicatieplan. De QR-codes zijn op zichzelf gemakkelijk en snel te maken. Als het nodig is in enkele minuten. Maar de code moet wel gekoppeld zijn aan een goed verzorgde internetpagina.

Het maken van een goed plan voor het gebruik van de QR-codes en het maken van de inhoud van de webpagina's kost natuurlijk wel de nodige tijd. Daarna moet de QR-code in de publieke ruimte een plek krijgen. Het inzetten van QR-codes kan snel, maar succes is vooral afhankelijk van acties die er aan gekoppeld zijn.

Kosten en financiering

Het maken van QR-codes kan gratis via verschillende internetsites. Het kost vooral tijd om er goed van gebruik te maken. De productie van een fysieke QR-code, in de vorm van een bordje kost als snel enkele tientjes.

Meer informatie

<http://nl.wikipedia.org/wiki/QR-code>

www.qrcode.nu

www.omroepzeeland.nl/tag/gr-codes

Opmerking

Het gebruik van QR-codes moet bij voorkeur deel uitmaken van een breder opgezet communicatieplan. Het gebruik van QR-codes heeft niet die vlucht genomen die sommigen ervan verwachten. Dat kan een drempel zijn. Door de QR code opvallend in beeld te brengen kan de belangstelling geprikkeld worden.

Er zijn geen voorbeelden bekend waarbij QR-codes min of meer structureel ingezet worden om te communiceren over duurzame ontwikkelingsactiviteiten op een dorp of buurt.

De code wordt bijvoorbeeld wel gebruikt door de Zeeuwse musea, die een QR-code in de vorm van een stoeptegel voor de deur hebben aangebracht.

7. Duurzame Bouwmarkt

Informatiemarkt voor duurzame verbetering van bestaande woningen.

Bij elke kleine of grotere renovatie van bestaande woningen liggen er kansen om de woning te verduurzamen. Verduurzamen van de woning kan verschillende vormen aannemen. Het kan betrekking hebben op de energiehuishouding: bijvoorbeeld maatregelen om energie te besparen zoals isolatie, efficiënter om te gaan met energie zoals een installatie met een hoger rendement, of zelf duurzame energie opwekken. Andere aspecten voor het verduurzamen van een woning zijn de gebruikte bouwmaterialen, het onderhoud van de woning, het vergroten van het wooncomfort en de levensloopbestendigheid.

Woningeigenaren die hun woning willen verbeteren en aanpassen hebben behoefte aan informatie over de verschillende mogelijkheden, de technieken en materialen en de aanbieders en prijzen. Uit onderzoek blijkt dat mensen vooral via de eigen kennissenkring en via het internet informatie inwinnen. Dat leidt in veel gevallen tot gefragmenteerde informatie die niet altijd resulteert in afgewogen en goede beslissingen.

Een 'Duurzame Bouwmarkt', of beter: informatiemarkt voor duurzaam (ver)bouwen en klussen, kan bijdragen aan een betere informatiebehoefte. En dat leidt tot meer duurzame keuzes bij woningrenovatie. Door lokale ondernemers uit de bouw- en installatiebranche hierbij te betrekken wordt gestimuleerd dat aankopen en opdrachten lokaal gedaan en gegeven worden.

Bij grotere renovaties speelt ook de financiering een rol. Sommige gemeenten hebben hiervoor een apart fonds. Ook zijn er soms subsidies beschikbaar. Het is aan te raden hieraan aandacht te besteden.

Doel

- Het verduurzamen van bestaande woningen (in particulier eigendom).
- Het voorzien in de informatiebehoefte van woningeigenaren.
- Het stimuleren van de lokale economie.
- Het bij elkaar brengen van vraag en aanbod op lokaal niveau.
- Het verlagen van drempels voor duurzame renovatie.

Resultaat

Een informatiemarkt voor duurzame woningverbetering verlaagt de drempel om te beslissen de eigen woning op een duurzame manier te verbeteren. Het lokale bedrijfsleven en onafhankelijke instanties kunnen

voorzien in de informatiebehoefte van bewoners naar duurzame oplossingen. Goede informatie zal de besluitvorming versnellen.

Bereik

Door de situatie op de woningmarkt blijven veel woningeigenaren langer in hun huidige woning wonen. Daar staat tegenover dat, wanneer de samenstelling van het huishouden in de loop van de jaren verandert, ook de woonwensen veranderen. Door deze ontwikkelingen wordt nu, meer dan voorheen, gekeken naar de mogelijkheden om de eigen woning aan te passen. De groep woningbezitters die geïnteresseerd is in woningrenovatie is hierdoor groter geworden. Stijging van de energieprijzen vergroot de interesse voor met name energiebesparende maatregelen.

Partners

Bij het opzetten en organiseren van een informatiemarkt voor duurzame woningverbetering komen vaak veel partijen bij elkaar. Het is aan te raden om de gemeente en enkele onafhankelijke instellingen rondom duurzaam bouwen (partijen zonder direct financieel belang) te betrekken bij de organisatie. Lokale ondernemers kunnen direct of via de plaatselijke ondernemersvereniging benaderd worden. Geef vooral (pro) actieve ondernemers een kans.

Bij grotere renovaties speelt ook de financiering een rol. Sommige gemeenten hebben hiervoor een apart fonds. Ook kan er sprake zijn van subsidieregelingen. Het is verstandig deze uit te zoeken.

Afhankelijk van de grootte van het dorp kan overwogen worden deze informatiemarkt op te zetten voor meerdere woonkernen in de buurt. Ook om die reden is samenwerking met de gemeente interessant.

Termijn

Voor het organiseren van een goede informatiemarkt moet rekening houden worden met een voorbereidingstijd van een half jaar. Er is goed overleg nodig met de verschillende partners over de opzet, taakverdeling en communicatie.

Financiering

De organisatie van een duurzame bouwmarkt vraagt om een goede accommodatie en intensieve communicatie. De kosten zitten vooral in de huur van de accommodatie (zaal, informatiekramen, geluids- en projectieapparatuur) en de inzet van communicatiemiddelen. Bij een goede opzet zullen veel gemeenten en deelnemende bedrijven bereid zijn een deel van de kosten te dragen.

Meer informatie

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzaam-bouwen-en-verbouwen/duurzaam-bouwen

www.milieucentraal.nl/themas/klussen-en-verbouwen

www.verbouwwijzer.nl

Campagne Meer Met Minder (www.meermetminder.nl) biedt een overzicht van mogelijke partners (bedrijven) in de regio die gespecialiseerd zijn in energie gerelateerde renovaties.

Opmerking

De organisatie van een infomarkt kan gecombineerd worden met een excursie waarbij een aantal woningeigenaren die hun woning duurzaam hebben gerenoveerd open huis houden. Betrokken bedrijven kunnen eveneens een openhuisdag houden.

Veel gemeenten hebben in de afgelopen jaren al een dergelijke energie- en renovatiemarkt georganiseerd. Het is aan te raden dit eerst na te gaan om de behoefte van een (nieuwe) markt in beeld te brengen.

8. Voorlichtingsbijeenkomst duurzaam en levensloopbestendig renoveren particuliere woningen

Door de huidige situatie op de woningmarkt is er een sterke trend dat particuliere woningeigenaren langer in hun woning blijven wonen. Dit wordt gestimuleerd door veranderingen in het zorgstelsel, die er op gericht zijn dat mensen langer thuis blijven wonen. Veel mensen die eerder nog dachten aan een verhuizing omdat hun woonwensen veranderden (door andere gezinssamenstelling, levenscyclus), overwegen nu om de bestaande woning aan te passen en levensloopbestendig te maken.

Omdat er weinig nieuwbouw plaatsvindt, treed er een veroudering op van de bestaande woningvoorraad.

Bij elke kleine of grotere renovatie van bestaande woningen liggen er kansen om de woning te verduurzamen. Verduurzamen van de woning kan

verschillende vormen aannemen en kan betrekking hebben op de energiehuishouding (zie ook bij thema 1, Energie en Klimaat), de gebruikte bouwmaterialen, het onderhoud van de woning en vergroting van het wooncomfort en de levensloopbestendigheid.

Veel eigen woningbezitters overwegen om verschillende redenen binnen vijf of tien jaar een grote of kleine woningrenovatie toe te passen. Bij het maken van plannen ontstaat een grote informatiebehoefte naar de mogelijkheden, de technieken en materialen, de bedrijven die het werk uit kunnen voeren, de kosten en de financiering. Om in die informatiebehoefte te voorzien gaan woningeigenaren te rade in hun kenniskring en op het internet. Dat levert een nogal gefragmenteerd en onvolledig beeld op. Het roept ook weer nieuwe vragen op. Door het organiseren van een informatiebijeenkomst met een aantal partijen worden woningbezitters beter wegwijs gemaakt. Ze worden hierdoor ook ondersteund bij hun besluitvormingsproces. Hier liggen kansen voor de lokale economie wanneer plaatselijke bouwbedrijven, installateurs, schilders, stratenmakers en hoveniersbedrijven er actief bij betrokken worden.

Doel

- Het stimuleren van duurzame woningrenovatie bij bestaande woningen.
- Het informeren van woningeigenaren en het ondersteunen van hun besluitvorming.
- Stimulering van de lokale economie en kansen creëren voor de bouw- en installatiesector.

Resultaat

Het resultaat van goede voorlichting is dat het mensen helpt bij het maken van keuzes. Door mensen wegwijs te maken in de vaak complexe wereld van woningrenovatie wordt gestimuleerd dat woningbezitters snellere en betere besluiten nemen. De opdrachten die hieruit voortkomen betekenen werk en inkomsten voor lokale bedrijven. De bestaande woningvoorraad krijgt een kwaliteitsimpuls. Huizenbezitters hoeven minder snel te verhuizen en kunnen langer in hun woning blijven wonen.

Bereik

Het grootste deel van de woningvoorraad in dorpen op het platteland is particulier eigendom. Door de situatie op de woningmarkt overwegen steeds meer huizenbezitters langer in hun woning te blijven wonen. Om die aan te passen aan veranderende woonwensen zijn aanpassingen en renovatie wenselijk. Er is bij een grote groep woningeigenaren een groeiende behoefte aan informatie, advies en ondersteuning.

Partners

Het opzetten van een goede informatiebijeenkomst die voorziet in de informatiebehoefte van de doelgroep vraagt om een gedegen aanpak. De gemeente is een belangrijke partner om mee samen te werken. Het ligt ook voor de hand om de bijeenkomst niet voor één dorp op te zetten, maar voor meerdere dorpen. De gemeente

kan, mede om die reden, het initiatief van een dorpswerkgroep overnemen en zelf het voortouw nemen bij de organisatie.

Uit oogpunt van stimulering van de lokale economie is het goed om lokale ondernemers erbij te betrekken. Waak er wel voor dat alle ondernemers een kans krijgen en dat de informatie ongebonden blijft. De medewerking van niet-gebonden bouwadviseurs kan daarom belangrijk zijn. Omdat financiering van de woningverbetering ook een punt van aandacht is kan een lokale bank of (onafhankelijk) financieel expert gevraagd worden medewerking te geven.

Termijn

Voor het opzetten en organiseren van een goede informatiebijeenkomst voor renovatie van bestaande woningen moet rekening gehouden worden met een voorbereidingsperiode van ongeveer drie tot vier maanden.

Kosten en financiering

De kosten bestaan hoofdzakelijk uit communicatiekosten en de huur van de accommodatie waar de bijeenkomst wordt gehouden. Wanneer de gemeente partner is zal deze bereid moeten zijn om daar tijd van medewerkers voor ter beschikking te stellen. Bouwadviseurs, lokale bouwondernemers en een bankinstelling zullen waarschijnlijk graag hun kosteloze medewerking geven. Ze zien het als een belangrijke vorm van reclame en acquisitie.

Er zijn gemeenten die een fonds hebben opgezet voor woningrenovatie. Woningeigenaren kunnen een beroep doen op dit fonds voor een woningverbetering. De rente op de lening is meestal laag.

Meer informatie

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzaam-bouwen-en-verbouwen/duurzaam-verbouwen
www.milieucentraal.nl/themas/klussen-en-verbouwen

Opmerking

Woningverbetering komt ook aan de orde bij het thema energie. Een informatiebijeenkomst kan ook gecombineerd worden met een 'duurzame bouwmarkt' die meer gericht is op het laten zien van concrete bouwmaterialen, constructies en installaties.

9. Kijkdag duurzaam bouwen en renoveren

Er zijn betrekkelijk veel nieuwe methoden en technieken om nieuwe woningen duurzaam en energiezuinig te bouwen. Door het stellen van normen stimuleert de overheid de ontwikkeling om nieuwe woningen energiezuiniger te bouwen. De zogenaamde epc-waarde (energieprestatie coëfficiënt) waaraan nieuwbouw moet voldoen wordt stelselmatig verlaagd.

Voor bestaande woningen is het verduurzamen en energiezuiniger maken een stuk lastiger. Het is veel meer maatwerk, waarbij allerlei overwegingen van de eigenaren een rol spelen. Voordat een eventuele verbouwing en renovatie plaatsvindt, is er een heel proces voorafgegaan waarbij een eigenaar (en het gezin) informatie verwerkt en afwegingen maakt. In dat proces kunnen voorbeelden een belangrijke rol spelen in de besluitvorming. Het is een bekend verschijnsel dat mensen plotseling heel gericht rond gaan kijken wanneer ze zelf een keuze moeten maken voor een nieuwe voordeur, een badkamer, een veranda of wat dan ook. Bij een meer omvangrijke renovatie is er ook veel te verkennen.

Bij een openhuis dag kunnen belangstellenden een kijkje nemen in een aantal nieuwe en gerenoveerde woningen waarbij verschillende energiebesparende en duurzame bouwoplossingen zijn toegepast. De woningeigenaren zelf treden daarbij niet alleen op als gastheer of -vrouw, maar zij zijn ook prima informatiebronnen. Ze kunnen duidelijk maken welke overwegingen een rol hebben gespeeld bij de keuzes die ze gemaakt hebben. Ze zijn waardevolle ervaringsdeskundigen.

Bij een openhuis dag worden een stuk of vijf woningeigenaren in het dorp of de buurt benaderd om hun medewerking te verlenen. Bij voorkeur zijn de gekozen woningen verschillend en zijn er uiteenlopende renovaties uitgevoerd. Aannemers en installateurs die het werk hebben uitgevoerd (liefst uit de buurt), kunnen toelichtingen geven op het werk of de installatie. Op basis van de belangstelling wordt een bezoekersschema opgesteld, dat het aantal bezoekers en de bezoektijden reguleert. Als aanvulling kan een informatiemap worden samengesteld.

De kijkdag kan vanaf een vast punt starten en eindigen. Na een fietstocht langs de te bezichtigen woningen worden alle deelnemers weer terugverwacht voor een nazit. Hierbij kunnen onder het genot van een drankje en een hapje ervaringen uitgewisseld en contacten gelegd worden.

Doel

- Het op praktische en aanschouwelijke manier informeren van mensen met renovatieplannen over duurzame en energiezuinige bouw- en renovatiemogelijkheden.
- Het stimuleren van duurzaam bouwen en renoveren.

- Het leggen van contacten met lokale bouwadviseurs, aannemers en installateurs.

Resultaat

- Gezinnen en woningeigenaren met bouw- en renovatieplannen worden beter en praktischer geïnformeerd over duurzaam en energiezuinig bouwen.
- Ze worden ondersteund in het maken van keuzes en het nemen van beslissingen.
- Er worden contacten gelegd met lokale ondernemers die het werk uit kunnen voeren of materialen en installaties kunnen leveren.

Bereik

Deze open dag kan op kleine of grotere schaal georganiseerd worden, naar gelang de belangstelling en het aantal voorbeeldwoningen dat beschikbaar is voor een kijkdag. Bij bezichtiging van vier tot zes adressen zullen 25 tot 50 mensen kunnen deelnemen.

Partners

De kijkdag voor duurzaam bouwen en renoveren kan goed georganiseerd worden door enkele lokale ondernemers (bouwadviseurs, architecten, aannemers, installateurs) in samenwerking met een dorpssteam en betrokken huiseigenaren. De gemeente kan betrokken worden om informatie te geven over vergunningen en mogelijke (subsidie)regelingen. Makelaars hebben veel ervaring bij het organiseren van open dagen voor nieuwbouwwoningen. Wellicht kunnen ze goede tips geven of bij de organisatie betrokken worden.

Termijn

Een goed voorbereide kijkdag kan binnen drie a vier maanden georganiseerd worden.

Kosten en financiering

De kosten van een kijkdag zijn beperkt. Bij een gezamenlijk start- en eindpunt kunnen de samenwerkende bouwondernemers als gastheer optreden. Voor de communicatie kan gebruik gemaakt worden van beschikbare kanalen, informatiefolders en brochures.

Meer informatie

www.duurzamehuizenroute.nl

Opmerking

Bij het opzetten van een kijkdag zijn allerlei aanvullingen mogelijk om het programma uit te breiden en/of aantrekkelijker te maken. Makelaars hebben veel ervaring bij het organiseren van open dagen voor nieuwbouwwoningen. Wellicht kunnen ze goede tips geven of bij de organisatie betrokken worden.

10. Dorpsraad

Veel dorpen in Nederland hebben een dorpsraad. Bijna alle dorpen in Nederland maken deel uit van een gemeente met meerdere grotere en kleine woonkernen. Dat betekent dat veel ontwikkelingen in en rond het dorp geregeld worden vanuit het gemeentehuis. Naarmate de gemeenten groter worden, vergroot ook de afstand op ambtelijk als op bestuurlijk niveau tussen de gemeente en dorpsbewoners, verenigingen en vrijwilligers. Een dorpsraad kan een belangrijke schakel vormen tussen de gemeente en het dorp.

Een dorpsraad bestaat meestal uit gekozen vrijwilligers die zich goed oriënteren op alle ontwikkelingen die voor het dorp van belang zijn. De dorpsraad is een vast aanspreekpunt voor dorpsbewoners en verenigingen. De dorpsraad informeert hen en overlegt regelmatig met hen tijdens informatiebijeenkomsten. Veel dorpsraden geven een dorpskrant uit of beheren een dorpswebsite.

Met een actieve opstelling kan een dorpsraad veel meer zijn dan een schakel tussen gemeente en dorpsbewoners. De raad kan een belangrijke rol spelen in het in stand houden en vergroten van de leefbaarheid van het dorp. Zeker als een dorp de ambitie heeft om een duurzaam of duurzamer dorp te worden kan een actieve dorpsraad van doorslaggevend belang zijn. Dat betekent niet dat een dorpsraad per definitie initiatiefnemer en uitvoerder is van een duurzaam dorpsplan of de projecten en acties die daaruit voortvloeien. Dat kan ook, en wellicht nog beter, door een aparte werkgroep worden opgepakt. Samenwerking tussen dorpsraad en de 'werkgroep duurzaam dorp' is dan natuurlijk wel heel belangrijk.

Doel

- Het oprichten of het vitaliseren van een bestaande dorpsraad.
- Het betrekken van de dorpsraad bij het opstellen en uitvoeren van een duurzaam dorpsplan of andere activiteiten die een bijdrage leveren aan een duurzamer dorp.
- Uitgroeien naar positie als spil voor alle ontwikkelingen in en rondom het dorp.

Resultaat

Een actieve dorpsraad in het dorp die in samenspraak en in samenwerking met bewoners en verenigingen werkt aan de leefbaarheid, vitaliteit en duurzaamheid van het dorp. De dorpsraad ondersteunt initiatieven van een dorpswerkgroep 'duurzaam dorp' of stelt zelf zo'n werkgroep in. Dorpsbewoners voelen zich vertegenwoordigd door de dorpsraad in de contacten met

de gemeente en andere instanties die ontwikkelingen op het dorp mede bepalen.

Bereik

De dorpsraad is er voor alle dorpsbewoners. De leden worden gekozen door de dorpsbewoners zelf. Dorpsbewoners en dorpsraad overleggen regelmatig over nieuwe en gewenste ontwikkelingen op het dorp. Het werk van de dorpsraad raakt alle dorpsbewoners. Via informatiebijeenkomsten, dorpskrant of dorpswebsite wordt het hele dorp betrokken.

Partner

Voor het oprichten van een dorpsraad is een groep vrijwilligers uit het dorp nodig. Veel gemeenten zien het belang hiervan in en ondersteunen de oprichting en instandhouding van een dorpsraad. Een dorpsraad werkt samen met bestaande verenigingen en andere vrijwilligersorganisaties.

Termijn

Het oprichten van een dorpsraad kan binnen een half jaar gerealiseerd worden. Veel dorpsraden richten een stichting op voor het beheren van de financiën. Voor het zover is moet de initiatiefgroep zich zeker stellen van een goed draagvlak onder de dorpsbewoners. Aan de feitelijke oprichting gaat meestal een intensief communicatietraject vooraf om zo veel mogelijk dorpsbewoners erbij te betrekken. Ook het overleg met de gemeente kan wat tijd vergen.

Het revitaliseren van een bestaande dorpsraad – sommige zijn na een actieve periode wat ingezakt- vergt een wat andere aanpak. Vaak moet er een concrete aanleiding zijn om voor een impuls te zorgen. Bijvoorbeeld een belangrijke ontwikkeling in het dorp. Het maken van een duurzaam dorpsplan kan zo'n impuls zijn.

Financiering

Een dorpsraad werkt meestal met een bescheiden budget. Het huren van een zaal voor informatiebijeenkomsten en het uitgeven en verspreiden van een dorpskrant vormen meestal de belangrijkste kostenposten. Veel gemeenten stellen hier een jaarlijks budget voor beschikbaar.

11. Duurzaam Dorpsplan

Duurzame ontwikkeling is een proces dat inzet en actie vraagt op alle denkbare niveaus. Vanaf de individuele consument tot en met grote multinationale ondernemingen en internationale organen. Elk niveau heeft daarbij een eigen positie en mogelijkheden die ook op elkaar ingrijpen. Er is vaak sprake van een ketenrelatie, waarin alle schakels een stap moeten zetten. Wanneer een winkelenketen biologische producten in de schappen zet en de consument koopt ze niet, dan stopt de keten en kan ook de biologische teler stoppen.

Een dorp of dorpsgemeenschap kan zelf veel doen om het dorp duurzamer te maken. Dit ideeënboek en tal van voorbeelden in het land geven aan dat initiatieven en de inzet van dorpsbewoners het verschil kunnen maken. Samenwerking en initiatief nemen zijn hierbij sleutelbegrippen. Dorpsbewoners moeten bereid zijn samen te werken en tijd te investeren om acties en projecten te ontwikkelen en uit te voeren.

Dat kan op verschillende manieren. Er zijn veel wegen die naar Rome leiden. Een buurtgroep kan het initiatief nemen om samen een auto te delen of een braakliggend terrein in te richten als tijdelijke speelplek. Bij zo'n initiatief zijn een beperkt aantal mensen betrokken en het effect op de totale duurzaamheid van het dorp is eveneens beperkt.

Wie een bredere en meer structurele inzet nastreeft, waarbij het hele dorp betrokken wordt, zal voor een meer gedegen aanpak kiezen. Het opstellen van een breed gedragen Duurzaam Dorpsplan kan een goed startpunt vormen.

Voor het opstellen van een Duurzaam Dorpsplan zijn geen vaste richtlijnen. Belangrijke onderdelen vormen een visie op de toekomstige ontwikkeling van het dorp en de bijdrage die het dorp kan leveren aan het proces van duurzame ontwikkeling. Vanuit die visie kunnen doelstellingen geformuleerd worden: wat willen we samen bereiken, op korte en op langere termijn. De kern van een duurzaam dorpsplan bestaat uiteindelijk uit een aantal concrete acties, initiatieven en uit te voeren projecten.

Een Duurzaam Dorpsplan kan richting geven aan alle activiteiten die op een dorp bijdragen aan duurzame ontwikkeling en de leefbaarheid. Een dorpsplan brengt ook het verband aan tussen alle acties en initiatieven die door de dorpsbewoners samen worden opgezet.

Het ontwikkelen van een Duurzaam Dorpsplan is een proces waarbij bij voorkeur het hele dorp betrokken moet worden. Hoe dit proces opgezet en uitgevoerd kan worden wordt nader belicht in de inleidende hoofdstukken van dit ideeënboek.

Doel

- Het ontwikkelen van een breed gedragen plan om als dorpsgemeenschap concreet bij te dragen aan het proces van duurzame ontwikkeling.
- Het betrekken van zo veel mogelijk dorpsbewoners en organisaties bij de toekomst en de leefbaarheid van het dorp.
- Het verkrijgen van zo veel mogelijk steun en medewerking bij de uitvoering van gekozen initiatieven, acties en projecten.

Resultaat

Een breed gedragen Duurzaam Dorpsplan geeft richting aan de initiatieven die door dorpsbewoners vrijwillig en met elkaar worden opgezet. Het maken van een dorpsplan alleen al maakt veel los in het dorp en vormt al de aanleiding om met een aantal acties concreet aan de slag te gaan. Het dorpsplan heeft een mobiliserend effect. Vrijwilligers melden zich aan voor het uitvoeren van verschillende onderdelen van het plan. Het maken van een Duurzaam Dorpsplan zet het proces in gang.

Bereik

De inzet van een Duurzaam Dorpsplan is om zo veel mogelijk dorpsbewoners te bereiken en te betrekken. Minstens zo belangrijk is dat velen zich als vrijwilliger aanmelden om een bijdrage te leveren aan het realiseren van het plan en het uitvoeren van projecten. Mensen die zelf met ideeën komen zijn meestal ook bereid mee te werken aan de uitvoering ervan. De uitgevoerde projecten zijn uiteindelijk goed voor de leefbaarheid van het hele dorp.

Partners

Het maken van een Duurzaam Dorpsplan is op de eerste plaats een zaak van de inwoners zelf. Eerst van een kleine groep initiatiefnemers, later van steeds meer mensen die een bijdrage willen leveren.

Bij het uitwerken van concrete ideeën en het uitvoeren van concrete projecten zijn veel organisaties en instellingen betrokken. Elke gemeente zal het initiatief voor het maken van een Duurzaam Dorpsplan toejuichen en zo mogelijk faciliteren.

Termijn

Het maken van een Duurzaam Dorpsplan door een groep vrijwilligers betekent een forse inspanning. Om het dorp er goed bij te betrekken zullen er verschillende bijeenkomsten georganiseerd moeten worden. Het is een proces dat zes maanden tot een jaar in beslag zal nemen.

Kosten en financiering

Het ontwikkelen van een Duurzaam Dorpsplan vraagt een grote inzet van een groep vrijwilligers.

Juist omdat het om vrijwilligers gaat zijn de kosten laag. De groepsbijeenkomsten vinden meestal plaats bij één van de leden. Voor de grotere bijeenkomsten, waarvoor alle dorpsbewoners worden uitgenodigd is wel een bescheiden budget nodig voor de zaalhuur en de consumpties.

Meer informatie

www.netwerkduurzamedorpen.nl

www.diekendamme.nl

www.duurzaamhoonhorst.nl

www.overijssel.nl/thema's/milieu/duurzaamheid/duurzaam-dorp

Opmerking

De eerste initiatieven voor het maken van Duurzame Dorpsplannen zijn op gang gekomen door het opzetten van een wedstrijd of dorpencompetitie met een (financiële) hoofdprijs. Daarbij was een provincie- of gemeentebestuur meestal de aangever (Provincies Overijssel en Gelderland, gemeente Apeldoorn). In de gemeente Borsele is een geldprijs beschikbaar gesteld door een bedrijf. De geldprijzen zijn in deze gevallen relatief groot, van € 50.000 in Borsele tot 1 miljoen in Overijssel.

Voorbeeld

In 2012 werd in de gemeente Borsele een wedstrijd uitgeschreven voor het dorp dat het beste plan ontwikkelde om het dorp duurzaam te maken. Het project kreeg de naam 'Duurzaam Diekendamme'. Van de 14 dorpskernen (met 400 – 5000 inwoners) schreven maar liefst negen dorpssteams zich in. De opdracht was zeer ambitieus; binnen een half jaar moest het dorpsplan ingeleverd worden. Daarbij moest bij minstens acht (van de in totaal 14) thema's concrete projecten en acties uitgewerkt worden. Vijf dorpssteams leverden een plan in. Drie ervan werden genomineerd voor de hoofdprijs van € 50.000. Alle drie de plannen hadden ruim voldoende kwaliteit om voor de hoofdprijs in aanmerking te komen. Uiteindelijk werd het team van Baarland met de hoofdprijs beloond.

Opvallend is dat het dorp Ovezande, dat naast de

hoofdprijs viste, wel direct aan de slag ging met het opzetten van een aantal acties en projecten. Zonder noemenswaardig budget is het dorp met de inzet van vrijwilligers in korte tijd heel ver gekomen. Het beschikbaar stellen van een geldprijs is dus geen noodzakelijke voorwaarde om duurzaam succes te boeken!

De drie genomineerde dorpen werken nu ook samen. Projectideeën zijn uitgewisseld en worden samen opgepakt. Eén van de eerste resultaten is de oprichting van een energiecoöperatie voor de hele gemeente.

De dorpsplannen van de drie genomineerde dorpen staan op de website van Duurzaam Diekendamme (www.diekendamme.nl/dorpsplan.html). Hierbij staat ook een handleiding; de leidraad voor de deelnemende teams bij de ontwikkeling van hun plan.

12. Verenigingen- en evenementenoverleg

Jaarlijks verenigingen en evenementenoverleg Opstellen evenementenkalender

In elk dorp zijn een aantal verenigingen, stichtingen en organisatiecomités actief met het organiseren van activiteiten en evenementen. Soms zijn het activiteiten die uitsluitend voor de eigen leden bedoeld zijn en die op het eigen (sport)veld of in het clubhuis plaatsvinden. Maar vaak komt het voor dat er een activiteit of evenement voor het hele dorp (en daarbuiten) wordt georganiseerd in de openbare ruimte. Denk aan een wielerronde, een muziekfeest, een rommelmarkt, een wandelvierdaagse of een zeskamp.

Vaak weten de organisatoren niet van elkaar wat de plannen zijn en op welke data de activiteiten gepland staan. Om alle publieksactiviteiten en evenementen in een dorp goed op elkaar af te stemmen en samenwerking te bevorderen kan het handig zijn om bijvoorbeeld één keer per jaar een overleg te houden van alle verenigingen en organisaties die van plan zijn iets in en voor het dorp te organiseren. Bij dit overleg komen de mogelijkheden tot samenwerking en de noodzaak tot afstemming in beeld. Het biedt ook een uitgelezen gelegenheid om een jaarkalender van activiteiten op te stellen en die te publiceren in de dorpskrant en/of website.

Doel

- Het uitwisselen van informatie over te organiseren activiteiten en evenementen in, rond en voor het dorp.
- Het vinden van mogelijkheden voor samenwerking, afstemming en synergie.

- Het opstellen van een jaarlijkse evenementenkalender voor het dorp.

Resultaat

Organisatoren van dorps-evenementen (besturen, vrijwilligers, sponsors) zullen elkaar veel beter informeren over alle activiteiten die bedoeld zijn voor het hele dorp. Mogelijkheden voor samenwerking komen beter in beeld. In overleg wordt een evenementenkalender opgesteld en gepubliceerd. Een resultaat kan ook zijn dat gezamenlijke problemen of knelpunten in beeld komen.

Zo is de verkeersregeling met gecertificeerde verkeersregelaars een actueel aandachtspunt.

Bereik

Alle verenigingen en organisatiecomités (besturen en vrijwilligers) kunnen hierbij betrokken worden. De publicatie van de evenementenkalender is voor alle dorpsbewoners van belang bij het maken van keuzes voor de invulling van vrije tijd (in de rol van vrijwilliger, deelnemer of toeschouwer).

Partners

Het ligt voor de hand dat een dorpsraad – indien die aanwezig is – het voortouw neemt bij het organiseren van dit overleg. Alle verenigingen en organisatiecomités kunnen erbij betrokken zijn. Bij het ontbreken van een dorpsraad kunnen één of twee verenigingen of organisaties samen als initiatiefnemer optreden. Voor de publicatie van de evenementenkalender is medewerking van de redactie van de dorpskrant of dorpswebsite van belang.

Omdat voor het sponsoren van dorpsactiviteiten vaak een beroep gedaan wordt op de middenstand en lokale bedrijven kan ook deze groep uitgenodigd worden. Ze kunnen daarbij meer afgewogen keuzes maken bij de

ondersteuning van evenementen. Ook de betrokkenheid van de gemeente, die vaak ook een rol heeft als vergunningverlener of subsidieverstrekker, kan handig zijn.

Termijn

Het verenigingen- en evenementenoverleg kan één keer per jaar georganiseerd worden. De meeste activiteiten vinden in het voorjaar en in de zomer plaats. Het ligt voor de hand dit overleg aan het begin van elk jaar te organiseren. De voorbereiding en organisatie door de dorpsraad of andere initiatiefnemer kan binnen twee maanden gerealiseerd worden.

Kosten en financiering

De kosten voor het organiseren van een informatie- en overlegbijeenkomst zijn beperkt. Waarschijnlijk gaat het hierbij alleen om de huur van een zaal en de consumpties. Dit kan wellicht uit het budget van de dorpsraad betaald worden. De kosten kunnen ook gedeeld worden door de deelnemende organisaties.

Opmerking

Een dorpsraad die de organisatie van een overleg een stap te ver vindt, kan als beheerder van de dorpskrant of – website ook een evenementenkalender samenstellen. Dat kan bijvoorbeeld aan de hand van een meldingsformulier van alle verenigingen en organisatoren. Bij het samenstellen van de kalender kan dan bijvoorbeeld opgemerkt worden dat meerdere activiteiten op één dag gepland staan. In dat geval kunnen de organisatoren daarop gewezen worden en met elkaar in overleg gaan.

Er zijn ook veel gemeenten die een evenementenkalender samenstellen op basis van aanmeldingen door organisatoren.

13. Meten = Weten

Meten = Weten is een werkwijze die het energiegebruik van een huishouden (en alle apparaten die energie gebruiken) in beeld brengt. Dat gebeurt met behulp van een eenvoudige verbruiksmeter en de jaarafrekening van het energiebedrijf. Door het werken in kleine groepen (circa vijf personen) kunnen deelnemers de verbruikcijfers met elkaar vergelijken. Ze verwerven daarmee informatie over de mogelijkheden om energie te besparen. Een groep komt in een periode van een aantal weken een keer of vier bij elkaar. Daarna vormen één of twee groepsleden een nieuwe groep. Het aantal deelnemers breidt zich zo als een olievlek over het dorp uit.

Tijdens de groepsbijeenkomsten vergelijken de deelnemende huishoudens de gegevens met elkaar en geven ze verklaringen. De deelnemers spreken af van welke apparaten ze het verbruik voor de volgende bijeenkomst meten. Door deze gegevens met elkaar te vergelijken en verschillen te verklaren ontstaat vanzelf inzicht in mogelijke besparingen. Deelnemers krijgen meer inzicht en worden zich bewust van de invloed van hun gedrag op het energieverbruik. Naast het stroomverbruik, kunnen groepen ook het gas- en waterverbruik meten.

Doel

Bewustwording en energiebesparing. Huishoudens bewust maken van hun energieverbruik en inzicht geven in de mogelijkheden om energie te besparen.

Resultaat

Energiebesparing bij huishoudens door bewustwording en gedragsverandering. Besparing van gemiddeld 7% van het elektriciteitsgebruik is gebruikelijk. Bewust energiegedrag leidt vaak tot nieuwe maatregelen die een verdere energiebesparing mogelijk maken (bijvoorbeeld door isolatie, aanschaf van zonnepanelen).

Bereik

In principe kunnen alle huishoudens in een wijk of dorp aan deze actie deelnemen. Het aantal deelnemende huishoudens wordt vooral bepaald door het enthousiasme van de eerste deelnemers, de gezelligheid tijdens de groepsbijeenkomsten en een goede communicatie. Het aantal deelnemers groeit als een olievlek.

Partners

Er zijn geen specifieke partners nodig. Wel kan het handig zijn een keer een energieadviseur (bijvoorbeeld van het energiebedrijf) uit te nodigen op een voorlichtingsbijeenkomst.

De verbruiksmeters kunnen eventueel beschikbaar gesteld worden door de gemeente, de woningbouwcoöperatie of het energiebedrijf.

Termijn

De actie Meten = Weten kan op korte termijn uitgevoerd worden en duurt voor een groep circa zes weken. Alles wat nodig is zijn enkele verbruiksmeters en een eerste groep deelnemers.

Kosten en financiering

De kosten van deze actie zijn gering. Een verbruiksmeter kost 20 tot 50 euro. Elke deelnemer in een groep heeft er een nodig. De meters kunnen van de ene groep naar een volgende gaan. Ze zijn kosteloos als ze beschikbaar gesteld of geleend kunnen worden.

Meer informatie

Voor de leden van een Meten = Weten groep is er een schat aan informatie om energie in het huishouden te besparen. Een goede start is de rubriek 'Energie besparen' van de site van Milieu Centraal (www.milieucentraal.nl/themas/energie-besparen)

Opmerking

De actie Meten is Weten is in 2005 voor het eerst landelijk uitgevoerd door Milieu Centraal en is sindsdien in verschillende varianten herhaald. Tegenwoordig zijn er geavanceerde digitale 'energieverbruikmanagers' (vaak beschikbaar gesteld door energiebedrijven als lokkertje voor nieuwe klanten). Deze zijn vooral gericht op het energiebeheer van individuele huishoudens en minder op het vergelijken van het energieverbruik tussen huishoudens. Bij het opzetten van een actie Meten = Weten op buurt- of dorpsniveau staat het samenwerken in kleine groepjes centraal.

Info over verschillende energieverbruikmanagers: www.milieucentraal.nl/thema's/thema-1/energie-besparen/slimme-meter-en-energieverbruiksmanagers/energieverbruiksmanagers-inzicht-in-energieverbruik

Voorbeeld

Metten =Weten in Ovezande

Het dorpsteam van Ovezande, één van de deelnemers aan het project Duurzaam Diekendamme in Borsele, ging direct van start met een Metten = Weten actie in het dorp. De energiemeters werden door de gemeente in bruikleen gegeven. De eerste groep maakte zelf formulieren om alle gegevens bij te houden en te vergelijken. De bijeenkomsten bij één van de groepsleden thuis waren niet alleen zeer informatief, maar ook gezellig. Bij de deelnemers zaten mensen die nog nooit stil gestaan hadden bij de mogelijkheid om in huis energie te besparen. Binnen de kortste keren namen vijf groepen aan de actie deel. Daarbij werd er ook gesproken over de mogelijkheden van zonnepanelen en het opzetten van een gezamenlijke inkoopactie op het dorp. Na een presentatie van de Metten=Weten aanpak in Ovezande is deze actie opgepakt door de andere dorpsteams en de energiecoöperatie (in oprichting).

14. Voorlichtingsbijeenkomst energiebesparing bestaande woningen

In bestaande woningen van particulieren kan in het algemeen veel energie bespaard worden. Isolatie van de schil (muren, het dak en de vloer, dubbel glas) en het optimaliseren en zo nodig vervangen van de (verouderde) CV-installatie zijn bekende acties die veel op kunnen leveren. De winst per woning is afhankelijk van de kenmerken van woning. Daarbij spelen leeftijd, woningtype en al uitgevoerde besparingsmaatregelen een belangrijke rol.

Om een dorp uiteindelijk helemaal klimaat-of energieneutraal te maken is het aanpakken van de bestaande woningvoorraad een belangrijk speerpunt. Naast energiebesparing zijn er natuurlijk ook mogelijkheden om per woning zelf energie op te wekken met bijvoorbeeld zonnepanelen (voor stroom) of zonnecollectoren (voor warm water).

Uit onderzoek blijkt dat veel woningeigenaren verbeteringen aan de eigen woning overwegen. Zo lang de woningmarkt vast zit, blijven veel mensen in hun huidige woning wonen. Naast energiebesparing spelen bij verbouwing en renovatie ook mee dat het huis daarmee levensloopbestendig en comfortabeler wordt. Ontwikkelingen in de zorgsector stimuleren ouderen om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen. Bij renovatieplannen wordt hiermee steeds meer rekening gehouden.

Het verbeteren van een eigen woning kan een hele onderneming zijn. Naarmate de renovatie groter wordt neemt de behoefte aan goede informatie en 'ontzorging' toe. Met het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten kunnen woningeigenaren goed geïnformeerd worden over de mogelijkheden en de kosten. Dorpsbewoners kunnen ook veel van elkaar leren. Voorlichtingsbijeenkomsten (of een open-huis-dag) geven dorpsbewoners de mogelijkheid kennis te delen.

Dorpsbewoners kunnen ook veel van elkaar leren. Op voorlichtingsbijeenkomsten (of bij een open-huis-dag) kan deze kennis gedeeld worden met andere dorpsgenoten.

Om de lokale economie te stimuleren is het belangrijk dat lokale ondernemers een kans krijgen om de gewenste woningverbeteringen aan te brengen. Samenwerken met lokale ondernemers in een voorlichtingstraject kan een belangrijke meerwaarde geven.

Doel

- Energiebesparing bij bestaande woningen.
- Woningeigenaren informeren en zo mogelijk ontzorgen om hun woning te renoveren of aan te passen zodat deze energiezuinig, comfortabel en levensloopbestendig wordt.
- stimulering van de lokale economie (bouw en installatiesector)

Resultaat

De bebouwde omgeving (woningen, kantoren en andere gebouwen) verbruikt nu 30% van alle energie in Nederland. In het energiebeleid van de overheid is de bestaande bouw niet voor niets een speerpunt voor energiebesparing. Het renoveren en energiezuiniger maken van de bestaande woningen kan een belangrijke bijdrage leveren aan de totale energiebesparing van een dorp.

Een voorlichtingsbijeenkomst helpt woningeigenaren om kansen en mogelijkheden te herkennen. Het geeft daarbij een aanzet om een eigen plan te maken voor de verbetering van hun woning. Afhankelijk van de staat van de huidige woning kan een woningrenovatie tot tientallen procenten energiebesparing opleveren.

Bereik

In dorpen op het platteland is het aandeel eigen woningen groot. Een belangrijk deel van deze woningen is gebouwd in een tijd dat energiebesparing nauwelijks een rol speelde. Er is in veel woningen een wereld te winnen om het energieverbruik terug te dringen. In elk dorp komen de helft van de woningen in eigendom al snel in aanmerking voor kleine of grote verbeteringen.

Partners

In dit onderwerp zijn veel verschillende partijen geïnteresseerd. Het moet dus gemakkelijk zijn om partners te vinden. Bijna elke gemeente is geïnteresseerd in energiebesparing in de woningbouw. Gemeenten

nemen soms zelf het initiatief om een voorlichtingsbijeenkomst over dit onderwerp te organiseren of hebben dat al gedaan. Samenwerking zoeken met de gemeente ligt dus voor de hand. Het opzetten van een voorlichtingsbijeenkomst kan ook voor meerdere dorpen tegelijk plaatsvinden. De energiebedrijven hebben vaak ook goede voorlichters. Ze werken graag mee aan dit soort activiteiten. De bouw- en installatiesector heeft natuurlijk een zakelijk belang bij dit onderwerp. Zeker wanneer de stimulering van de lokale economie belangrijk wordt gevonden is het aan te bevelen samen te werken met (vooruitstrevende) lokale ondernemers of met de ondernemersvereniging. Organiseer de voorlichtingsbijeenkomst bijvoorbeeld met ondersteuning van de regionale NME organisatie, milieufederatie (servicepunt HIER Opgewekt) of lokale energiecoöperatie.

Termijn

Het organiseren van een van een goede voorlichtingsbijeenkomst kan, mede afhankelijk van het ambitieniveau, binnen drie maanden gerealiseerd worden. Het overleg met beoogde partners kan wat meer tijd in beslag nemen. Vorm samen een werkgroep voor de voorbereiding, de communicatie en de feitelijke organisatie.

Kosten en Financiering

Het opzetten van een voorlichtingsbijeenkomst kost vooral tijd van de leden van het organiserende team en de deelnemende partners. De kosten blijven beperkt tot de zaalhuur en eventuele bijkomende kosten voor communicatie en reis- en vervoerskosten. Voor deze kosten kan wellicht een beroep gedaan worden op de gemeente of het energiebedrijf.

Berekening is gebaseerd op een gemiddeld huishouden (3 personen) in gemiddelde eengezinswoning waarin de betreffende besparingsmaatregel niet is uitgevoerd. Uitgangspunt gasprijs van € 0,65 p/m³ en elektriciteitsprijs van € 0,22 p/kWh (prijspeil 2012-2013).
* Vervanging van een VR-combiketel door een HR-107 combiketel

Meer informatie

- www.verbeteruwhuis.nl
- www.milieucentraal.nl/themas/energie-besparen
- <http://www.milieucentraal.nl/themas/energie-besparen/bespaartest-en-verbeteruwhuis>

- www.meermetminder.nl
- www.energieloket.nl
- http://builddesk.nl/wp-content/uploads/2013/05/Energieneutrale-woningrenovatie_WikiScraptool-def2.pdf

Opmerking

De voorlichtingsbijeenkomst kan gemakkelijk gecombineerd worden met andere activiteiten, zoals de actie Meten = Weten of het (gezamenlijk) laten uitvoeren van een aantal energiescans voor woningen.

15. Gezamenlijke inkoop van zonnepanelen

Het gezamenlijk inkopen van zonnepanelen heeft in enkele jaren een grote vlucht genomen. Veel mensen willen graag zonnepanelen op hun dak om zelf stroom op te wekken. De beschikbare informatie en het aanbod is zo groot, dat een leek al snel het overzicht verliest en door de bomen het bos niet meer ziet. Bovendien verandert de markt snel en voortdurend. Dat geldt ook voor de subsidie- en financieringsmogelijkheden. Bij een gezamenlijke inkoopactie gaat de initiatiefnemer op zoek naar het beste aanbod en kan door de bundeling van de vraag een korting bedingen. De deelnemers aan de actie worden ontzorgd en krijgen een scherpe prijs. Veel startende lokale energiecoöperaties beginnen een gezamenlijke inkoopactie. Maar ook een dorpssteam of werkgroep kan als initiatiefnemer optreden.

Bij een gezamenlijke inkoopactie wordt aan de deelnemers een uitonderhandeld pakket met verschillende opties (aantal panelen, wel of niet zelf monteren) aangeboden. Zodra het aanbod bekend is organiseert de initiatiefnemer (dorpssteam) een voorlichtingsbijeenkomst. Belangstellenden krijgen meestal een persoonlijke offerte van de gezamenlijk gekozen leverancier. De bestelde panelen worden binnen enkele weken of maanden geplaatst.

Het is niet per se noodzakelijk dat deze actie op dorpsniveau wordt georganiseerd. Vaak kan worden aangesloten bij een grotere lopende actie. Om de lokale economie te stimuleren is het wel interessant om naar een lokale leverancier en installateur uit te zien.

Doel

- Het met zonnepanelen opwekken van duurzame energie door huishoudens. Huishoudens en dorpen worden meer zelfvoorzienend op het gebied van energie.
- Het 'ontzorgen' van huishoudens bij de aanschaf van zonnepanelen.

Resultaat

Het plaatsen van PV-systemen (PV staat voor Photo

Voltaïsch en geeft aan dat het systeem stroom opwekt) om zelf zonne-energie op te wekken is erg populair geworden sinds de terugverdientijd onder de tien jaar is gedaald. Door deel te nemen aan gezamenlijke inkoopacties worden deelnemers goed geïnformeerd en zijn ze verzekerd van een goede prijsprestatieverhouding. Het opzetten van een gezamenlijke inkoopactie leidt ertoe dat meer huishoudens besluiten om zonnepanelen te plaatsen. De geplaatste PV-systemen zullen naar verwachting 25 jaar stroom kunnen leveren en dragen zo bij aan de verduurzaming van de energiehuishouding van de huishoudens en het dorp.

Bereik

Een gezamenlijke inkoopactie richt zich meestal op woningbezitters in het dorp. Eventueel kunnen ook MKB bedrijven mee doen. Het aantal geïnteresseerden groeit snel. Gezamenlijke inkoopacties op dorpsniveau hebben wel tot een deelname van meer dan 5% van de huiseigenaren geleid. Door herhaling van de actie kan dit nog verder verhoogd worden. Een goede communicatie met de doelgroep is doorslaggevend voor het resultaat.

Partners

Een dorpssteam dat een gezamenlijke inkoopactie voor PV-systemen wil opzetten neemt een zekere verantwoordelijkheid op zich. Deelnemers moeten vertrouwen in de initiatiefnemers hebben en houden. Ervaring met het opzetten van zo'n actie (waaronder met keuzetraject voor de leverancier) is erg belangrijk voor een goed resultaat. Samenwerken met een (grotere) organisatie, zoals een regionale energiecoöperatie, milieufederatie en energiebedrijf kan handig zijn. Milieufederaties werken samen in de campagne HIER Opgewekt en kunnen eveneens ondersteuning bieden. Bij het organiseren van een voorlichtingsbijeenkomst kan de betrokkenheid van een voorlichter van een energiebedrijf handig zijn. Voor het stimuleren van de regionale economie kan voorkeur gegeven worden aan een lokale leverancier en installateur.

De gemeente kan informatie geven over vergunningen en financieringsmogelijkheden.

Termijn

De totale doorlooptijd van een gezamenlijke inkoopactie voor PV-systemen kan, inclusief de voorbereiding en de plaatsing van de panelen circa 6-12 maanden in beslag nemen. Dit proces kan beïnvloed worden door het wel of niet meeliften op een groter opgezette PV-actie. De actie kan op een later tijdstip herhaald worden.

Kosten en Financiering

Deze actie kost vooral tijd van de betrokken teamleden en van de meewerkende partnerorganisaties.

De investeringen in de panelen en de installatie worden door de deelnemers zelf verrekend met de leverancier. De kosten zitten met name in de communicatieactiviteiten, zoals het organiseren van een informatiebijeenkomst (zaalhuur en dergelijke). Het meeste informatiemateriaal kan via een bestaande website beschikbaar gesteld

worden.

Over het algemeen kan een gezamenlijke inkoopkosten neutraal worden georganiseerd. Met de leverancier van de zonnepanelen kan niet alleen een korting voor de deelnemers bedongen worden, maar ook budget voor de communicatie.

Meer informatie

- www.hetzon-effect.nl
- www.hieropgewekt.nl
- www.wijwillenzon.nl

16. Lokale Energiecoöperatie

De laatste paar jaar worden overal in het land lokale duurzame energie initiatieven opgezet. De initiatiefnemers hebben daarvoor een combinatie van ideële, maatschappelijke, financiële en technische motieven. Het doel is vaak om minder afhankelijk te zijn van grote energiebedrijven. Een lokale energiecoöperatie leidt tot een grotere zelfstandigheid en zelfredzaamheid van de lokale bevolking. Daarbij komen er steeds meer technische mogelijkheden om huishoudens, bedrijven en een dorp meer energie-zelfvoorzienend te maken.

De aard van deze initiatieven kan heel verschillend zijn in omvang, ambitie en aanpak. Soms kan een lokaal duurzaam energie initiatief zich beperken tot een eenmalige inkoopactie voor zonnepanelen. In dat geval hoeft er helemaal nog geen sprake te zijn van een formele organisatie. Veel verder gaat de formele oprichting van een duurzame energiecoöperatie die - naast andere acties - ook energie gaat leveren aan de leden.

Het is dus niet altijd nodig om direct een energiecoöperatie op te richten. Veel activiteiten en projecten die in dit hoofdstuk aan de orde komen kunnen ook opgezet worden zonder formele organisatie. Bij het opzetten van een lokaal duurzaam energie initiatief is het daarom goed eerst goed na te denken wat men uiteindelijk wil bereiken. Het is goed mogelijk om voor een gefaseerde ontwikkeling te kiezen die uiteindelijk kan leiden tot de oprichting van een coöperatie.

Daarnaast speelt de vraag van de schaalgrootte een rol bij de beslissing om een coöperatie op te richten. Het oprichten van een coöperatie kost tijd en inspanning van de betrokken vrijwilligers. Die inspanning is de moeite

waard wanneer er ook voldoende leden zijn die zich aan willen sluiten bij de coöperatie. Om die reden is het raadzaam om een lokale energiecoöperatie niet voor één dorp op te richten, maar voor een groep dorpen of een hele gemeente.

Een lokale energiecoöperatie is dus een organisatie met leden en een bestuur, dat zeker in de startfase uit vrijwilligers bestaat. Leden en bestuur bepalen samen de activiteiten die de coöperatie op gaat zetten. Dat kan een breed scala zijn van adviezen voor energiebesparing, de realisatie van een PV-project op een gezamenlijk dak tot en met het leveren van groen gas en duurzaam opgewekte stroom. In initiatiefgroep doet er goed aan zich eerst heel goed te oriënteren en zich te laten informeren op reeds bestaande initiatieven van al gevormde coöperaties. Een overzicht van de energie-initiatieven in Nederland met toelichting is te vinden op de site www.hieropgewekt.nl

Doel

De doelstellingen van energiecoöperaties kunnen uiteenlopen, afhankelijk van de ambitie en het soort activiteiten dat men wil ontwikkelen. Hieronder volgen enkele algemene, voor de hand liggende mogelijkheden:

- Het doel van een energiecoöperatie is om op lokaal niveau duurzame energie te produceren en uiteindelijk te leveren aan de aangesloten leden.
- Het leveren van energiediensten aan de leden.
- Het leveren van een bijdrage aan de energietransitie ofwel de ontwikkeling naar een duurzame energiehuishouding.

Resultaat

Een lokale energiecoöperatie kan een belangrijke bijdrage leveren aan de lokale energietransitie door projecten te realiseren die energie besparen en duurzame energie opwekken. De coöperatie kan een hoofdrol spelen in het op termijn klimaatneutraal of energie-zelfvoorzienend maken van (een groep) dorpen of een gemeente. Het is aan te raden om in de startfase één of twee projecten aan te pakken die tot een snel resultaat leiden. Dat werkt motiverend voor de betrokken vrijwilligers en wekt vertrouwen bij de doelgroep en de leden. Een gezamenlijk inkoopproject voor zonnepanelen is een voorbeeld van

een project waarmee betrekkelijk snel resultaten geboekt kunnen worden.

Bereik

Een lokaal duurzaam energie initiatief kan veel burgers, huishoudens en bedrijven aanspreken. De belangstelling wordt ook gevoed omdat er naast een maatschappelijke meerwaarde ook een financieel voordeel te behalen is. Goede communicatie is hierbij van doorslaggevend belang.

Start met een concreet project, zoals de gezamenlijke inkoop van zonnepanelen en organiseer daarover een goede en informatiebijeenkomst. Voor kans van slagen van een formele energiecoöperatie zijn minstens een paar honderd leden nodig. Een succesvolle coöperatie kan met een concreet en goed aanbod verder groeien in ledenaantal.

Partners

Lokale duurzame energie initiatieven worden momenteel sterk gestimuleerd door de landelijke campagne HIER Opgewekt en de daarin samenwerkende partners. Op provinciaal niveau zijn de milieufederaties hiervoor het aanspreekpunt.

Bij de vorming van een formele energiecoöperatie is een goede verstandhouding met de gemeente belangrijk. De gemeente kan op tal van praktische punten ondersteuning bieden.

Bij het realiseren van projecten is het belangrijk de lokale ondernemers erbij te betrekken. Medewerking van een actieve ondernemersvereniging en/of vooruitstrevende ondernemers kan zeker een meerwaarde geven. De lokale Rabobank (zelf een coöperatie) is vaak wel bereid ondersteuning te bieden bij het opzetten van een coöperatiemodel en een businessplan.

De energiebedrijven zijn hun positie ten opzichte van lokale duurzame energie initiatieven nog aan het bepalen. Alleen al om die reden willen ze graag betrokken worden bij nieuwe initiatieven. Samenwerking levert altijd meer op dan elkaar negeren.

Termijn

Het opzetten van een eerste lokaal duurzaam energie initiatief kan bij een voortvarende aanpak van een initiatiefgroep binnen een half jaar tot een jaar tot concrete resultaten leiden in de vorm van een eerste actie of project. Het oprichten van een lokale energiecoöperatie heeft veel meer voeten in de aarde en duurt langer. Het is daarbij mogelijk en wenselijk om binnen een jaar een aansprekende eerste activiteit op te zetten.

Kosten en financiering

Een lokaal duurzaam energie initiatief kan door de direct betrokken deelnemers gefinancierd worden. Ze betalen voor het product of de dienst die ze ontvangen. Omdat de investering direct een -veelal langdurige- besparing op de energierekening oplevert, kan dat elk huishouden hierin een eigen afweging maken.

Wanneer een eenmaal opgerichte energiecoöperatie grotere projecten gaat ontwikkelen (zoals het plaatsen van windturbines of een biogasinstallatie) zijn veel grotere investeringen nodig. Naast geld van de leden zal er ook geld geleend moeten worden. Dat kan vaak door een combinatie van ledenleningen en leningen van een bank of andere financiële instelling. Crowdfunding, buiten de leden van de coöperatie om, kan ook een bijdrage leveren aan de financiering van een project.

De energiecoöperatie zelf draait in de startfase bijna altijd op de energie van vrijwilligers. De kosten van de organisatie zijn in eerste aanleg nog beperkt. Naarmate de coöperatie zich verder ontwikkelt en er meer geld omgaat in projecten zal de organisatie zich ook verder moeten professionaliseren.

De organisatie- en personeelskosten moeten dan bekostigd worden uit bijdragen van leden en de opbrengst van de projecten of de verkoop van energie.

Meer informatie

De landelijke campagne HIER Opgewekt ondersteunt, met alle samenwerkende partners, lokale initiatieven voor duurzame energie. Op de website is goede informatie en zijn veel praktische handreikingen over deelaspecten te vinden.

www.hieropgewekt.nl

www.e-decentraal.com

www.zmf.nl

www.zeeuwind.nl

Voorbeelden

Zeeuwind

Zeeland is meer dan 25 jaar geleden al voorloper geweest met de opzet van één van de eerste grote energiecoöperaties in het land; de coöperatieve vereniging Zeeuwind. Zeeuwind heeft meer dan 1.500 leden en heeft zich in vooral ontwikkeld op het terrein van windenergie. Zeeuwind is in Zeeland op dit terrein steeds een belangrijke speler geweest en is dat nog. Zeeuwind en vergelijkbare windenergiecoöperaties in het land rekenen we niet tot de lokale duurzame energiecoöperaties. Zeeuwind is wel in toenemende mate betrokken bij lokale initiatieven en is één van de trekkers van de succesvolle gezamenlijke inkoopacties voor zonnepanelen 'Het Zon Effect'. In twee rondes hebben meer dan 1.000 huishoudens hieraan meegedaan. Samen goed voor ruim 1 Megawatt aan zonnepanelen.

www.zeeuwind.nl

Energiek Noord Beveland

Op lokaal niveau zijn er in Zeeland twee initiatieven bekend. Op Noord Beveland is in 2013 'Energiek Noord Beveland' opgericht. De coöperatie richt zich niet alleen

op energie, maar op de sociale economische ontwikkeling van het hele (schier)eiland.

Na een breed opgezette informatiebijeenkomst is de aanzet tot de oprichting van een formele coöperatie gegeven. De eerste activiteiten vormen een gezamenlijke inkoopactie voor zonnepanelen en de verkoop van 'klimaatneutrale' autobrandstof. Bij de aankoopactie voor zonnepanelen is bewust gekozen voor een lokale leverancier. De verkoop van klimaatneutrale diesel is het resultaat van een samenwerking met het Zeeuws Klimaatfonds en Agrisneltank.

www.ecnb.nl

www.zeeuwsklimaatfonds.nl

www.tankaandetoekomst.nl

Energiecoöperatie Borsele (i.o.)

In de gemeente Borsele is in 2012 het project 'Duurzaam Diekendamme' uitgevoerd. In verschillende dorpen zijn teams aan de slag gegaan met een breed opgezet 'duurzaam dorpsplan'. Het oprichten van een lokale energiecoöperatie kwam daarbij al snel bovendrijven. De drie voor de hoofdprijs (€ 50.000) genomineerde dorpen (Nisse, Baarland en Ovezande) werken nu samen aan acties die voor de hele gemeente Borsele van belang zijn. Er is in het voorjaar van 2013 een initiatiefgroep gevormd, waarbij ook vrijwilligers uit andere dorpen zich hebben aangesloten. Of dit initiatief ook uit zal groeien tot de oprichting van een coöperatie is nog niet duidelijk. Duidelijk is wel dat er veel acties opgezet kunnen worden, zonder dat de oprichting van een formele organisatie noodzakelijk is.

De groep wordt nu nog ondersteund door de gemeente Borsele, het Zeeuws Klimaatfonds en de ZMf.

www.diekendamme.nl

Duurzaam Groede

In Groede heeft een groep burgers de handen ineen geslagen en diverse energieacties gezamenlijk opgepakt. Zo lieten zij in 2012 tien huizen in het dorp met een warmtecamera filmen. Eigenaren konden hiermee zien waar hun huis de meeste warmte 'lekt'. Een volgende stap was het werven van 40 huizenbezitters in het dorp die tegen een fikse korting gezamenlijk een Energie Prestatie Advies hebben laten uitvoeren. Dit onderzoek heeft er zeker bijgedragen aan de bewustwording met als direct gevolg dat er in Groede ook een flink aantal zonnepanelen zijn bijgeplaatst. Ook adviseren zij een school in Groede om met technische oplossingen het energiegebruik omlaag te brengen. In 2013 vond in maart een succesvol Duurzaam besparingsweekend plaats. Er zijn inmiddels zes projectgroepen gevormd, waarvan twee over energie: duurzaam lokaal opgewekt en energiebesparing.

www.duurzaamgroede.nl

17. Collectief PV project op grote daken

Steeds meer mensen hebben belangstelling om zelf duurzame energie op te wekken met zonnepanelen. Door een algemene prijsdaling is dit aantrekkelijk geworden; de terugverdientijd van de investering is gedaald tot onder de 10 jaar. Het aantal woningen met zonnepanelen neemt dan ook snel toe. Gezamenlijke inkoopacties hebben hieraan zeker een belangrijke bijdrage geleverd.

Er zijn huishoudens (met eigen huis of huurhuis) die zelf zonne-energie op willen wekken en gebruiken, maar daarvoor zelf geen goede mogelijkheden hebben op eigen dak of erf.

In dat geval kan een gezamenlijk PV-project op het dak van groot gebouw in de buurt (landbouwschuur, sporthal, openbare gebouwen, kantoorpanden) een oplossing zijn.

De belangstelling hiervoor is groot, maar de mogelijkheden zijn tot voor kort erg beperkt door de regelgeving op het vlak van energiebelasting. Als onderdeel van het Nationale Energieakkoord (2013) worden/zijn de regels hiervoor gewijzigd, waardoor het aantrekkelijker wordt om samen een zonne-energieproject te realiseren op het dak van een ander.

Bij een gezamenlijk PV project op het dak van een ander investeren alle deelnemers samen in een relatief groot PV-project op het dak van een nabijgelegen gebouw. Afhankelijk van de ruimte op het dak kan elke deelnemer participeren en investeren in bijvoorbeeld aandelen van 5, 10 of 15 panelen. Tot een maximum van circa 3500 Wp (circa 15 panelen), voldoende om een gemiddeld huishouden van duurzame zonnestroom te voorzien. De stroomproductie van de panelen wordt via het energiebedrijf in mindering gebracht op de jaarrekening van de deelnemers.

De deelnemers sluiten hiervoor een overeenkomst met de eigenaar van het dak én met elkaar en zoeken samen naar een leverancier en installateur.

Doel

- Het produceren van duurzame zonne-energie voor eigen gebruik.
- Het verminderen van de CO₂ uitstoot door fossiele energieproductie.
- Het verminderen van de afhankelijkheid en een grotere mate van zelfvoorziening.
- Het bieden van een mogelijkheid om zonne-energie op te wekken in situaties waarbij het eigen dak niet gebruikt kan worden.

Resultaat

Meer huishoudens kunnen zelf duurzame energie opwekken. Het aandeel duurzame energie voor huishoudelijk gebruik neemt daardoor toe. De CO₂ uitstoot wordt met circa 500 gram per Kwh verminderd. Huishoudens en het dorp worden meer zelfvoorzienend

en minder afhankelijk van grote energiebedrijven en van mondiale ontwikkelingen in de energiesector.

Bereik

De belangstelling voor collectieve PV projecten is groot. Of de ontwikkeling van dit model snel zal gaan, is sterk afhankelijk van fiscale regelgeving en de prijsontwikkeling van zonnepanelen.

Op een dorp kunnen in principe tientallen huishoudens deelnemen aan dit soort projecten.

Partners

Voor het realiseren van een collectief PV-project zijn een aantal deelnemers en de medewerking van de eigenaar van het pand en dak nodig. Samen maken ze goede afspraken.

Voor de realisatie zal een betrouwbare leverancier en installateur nodig zijn. Het is aan te raden er een ervaren adviseur bij te betrekken die kan helpen bij het beoordelen van de plannen en offertes.

Samenwerking met het netwerkbedrijf van het energiebedrijf is noodzakelijk, zowel voor de netwerkinpassing als de financieel administratieve afhandeling. Het is nog niet bekend (medio 2013) hoe dit in praktijk gaat lopen.

Termijn

Voor de realisering van een project zal snel een half jaar tot een jaar nodig zijn.

Betrokken deelnemers en een eigenaar van een geschikt dak in de buurt moeten bij elkaar gebracht worden. Daarbij is tijd nodig om goede afspraken te maken en deze vast te leggen. Vervolgens start de fase van offertes aanvragen en advies inwinnen. Het project zal bij het netwerkbedrijf aangemeld moeten worden om de financieel administratieve afhandeling voor te bereiden. In sommige gevallen zal de aansluiting op het lokale elektriciteitsnet aangepast moeten worden.

Kosten en financiering

De verwachte kosten van een collectief PV-systeem zullen vergelijkbaar zijn met de kosten van een particulier PV systeem op eigen dak. Mogelijk is er wat schaalvoordeel te behalen. De investering wordt door de deelnemers verdeeld, naar rato van participatie. Die investering zal in een periode, variërend van 10-15 jaar terugverdiend kunnen worden door besparingen op de energierekening. Deze terugverdientijd ligt hoger dan bij een PV installatie op eigen dak. Voor een PV installatie op het eigen dak hoeft geen energiebelasting betaald te worden, voor stroom uit een PV-systeem op het dak van een andere wel. In het Energieakkoord is wel afgesproken dat de energiebelasting in dit geval met 7,5 cent per kWh wordt verlaagd.

Meer informatie

www.delta.nl/zonneproducten/zoncollectief

Opmerking

Nieuwe regelgeving op het gebied van energielasting en gebruik van het netwerk bepalen de mogelijkheden van dit model in sterke mate.

Er zijn in het land verschillende pilotprojecten uitgevoerd. Die zijn vooral ontwikkeld om de fiscale regelgeving voor dit type constructies op politiek niveau aan de orde te stellen. Dat heeft in tot succes geleid. In het Energieakkoord van 2013 is het belastingtarief naar beneden bijgesteld. Dit opent de weg voor collectieve PV-systemen.

Verwante mogelijkheden voor collectieve PV projecten zijn 'Boer zoekt Buur' en de aanleg van een zonneweide, waarbij de panelen op de begane grond worden geplaatst.

18. 'Boer zoekt Buur' PV project

'Boer zoekt Buur' is een model waarbij een groep particulieren samen met een agrarische ondernemer een PV-project op het dak van de boerderij financieren. De deelnemende particulieren krijgen als tegenprestatie voor hun financiële bijdrage over een langere periode producten van de boerderij geleverd. Dit model is vooral toe te passen in een situatie dat een agrarische ondernemer een interessant aanbod aan producten kan bieden via een boerderijwinkel of een wekelijkse groentepakketten.

'Boer zoekt Buur' is een landelijk actiemodel dat ondersteund wordt door een campagne van de milieufederaties en de campagne HIER Opgewekt. In het landelijke project is er voor gekozen om aandelen van € 250,- aan burgers te verkopen die ingewisseld kunnen worden tegen € 300,- aan agrarische producten en diensten. In het algemeen gaat het hierbij om agrarische bedrijven met een biologische bedrijfsvoering.

'Boer zoekt Buur' kan ook gezien worden als een vorm

van 'crowdfunding', waarbij burgers meefinancieren aan een project in ruil voor producten.

Doel

- Het financieel mogelijk maken van zonne-energieprojecten voor het opwekken van duurzame energie voor (biologisch werkende) agrarische bedrijven.
- Het verkleinen van de afstand tussen producent (boer) en consument.
- Het leveren van een bijdrage aan een duurzame en CO₂-arme energiehuishouding.

Resultaat

Boeren kunnen een zonne-energiesysteem realiseren en daarmee hun bedrijfsvoering verder verduurzamen. Ze kunnen dit nu financieren zonder afhankelijk te zijn van een bancaire lening. In plaats daarvan leveren de vaste klanten de noodzakelijk investeringsbijdrage. Daarmee wordt ook de binding met de klanten versterkt. De klanten worden 'terugbetaald' in de vorm van productleveranties over een langere periode.

Bereik

Omdat slechts een klein percentage van de landbouwbedrijven (biologische geteelde) producten direct aan de consument levert, is het aantal situaties waarin dit model toegepast kan worden beperkt. Het aantal betrokken burgers is echter een veelvoud, mede omdat de financieringsbijdragen relatief klein zijn. In een Zeeuws 'Boer zoekt Buur' project nemen een zevental boeren deel.

Partners

In het project 'Boer Zoekt Buur' gaat het steeds om een combinatie van een boer en zijn klantenkring. Boeren kunnen ook samenwerken door producten uit te wisselen om tot een breder assortiment te komen. Het project in Zeeland wordt ondersteund door de ZMF, het Zeeuws Agrarisch Jongeren Kontakt en enkele andere maatschappelijke organisaties.

Termijn

Indien, zoals in Zeeland, een ondersteuningsproject is opgezet door betrokken maatschappelijke organisaties, is het relatief gemakkelijk voor nieuwe agrarische ondernemers om hierbij aan te haken. Een ondernemer kan er ook voor kiezen om zelf een crowdfundingactie op te zetten bij zijn klanten en in zijn netwerk. De realisatie is dan vooral afhankelijk van de omvang van de klantenkring en de bereidheid om aan het project mee te werken. Goede communicatie bij tevreden klanten is daarbij van doorslaggevend belang. De ervaring leert dat bij crowdfunding een project of erg snel of juist heel moeizaam wordt omarmd door de deelnemers. Bij 'Boer zoekt Buur' hoeft de betreffende ondernemer niet te wachten tot het PV-systeem voor 100% gefinancierd is door crowdfunding. Hij kan ook een deel van de investering zelf voor zijn rekening nemen. Het traject vanaf het aanvragen van offertes tot het plaatsen van het systeem kan binnen enkele maanden doorlopen worden.

Kosten en financiering

'Boer zoekt Buur' is een model voor voorfinanciering (van te leveren producten) en crowdfunding.

De bijdrage van de deelnemers wordt in het hier beschreven model beperkt tot € 250.

In een aantal gevallen zal een boer besluiten om zelf ook een deel van de kosten voor zijn rekening te nemen. Hij kan daarbij gebruik maken van bestaande fiscale maatregelen (EIA, KIA, versnelde afschrijving) waardoor de terugverdientijd terug gebracht kan worden tot 5 à 8 jaar.

Meer informatie

www.boerzoektbuurzeeland.nl

Voorbeeld

Aan het project Boer zoekt Buur in Zeeland nemen nu zeven agrarische bedrijven deel. Kijk voor hun verhalen op de site www.boerzoektbuurzeeland.nl. De actie loopt nog.

19. Dorpsproject ontwikkelingssamenwerking

Ontwikkelingssamenwerking kan vele vormen aannemen. Nederland heeft een lange traditie op dit gebied. Internationaal is Nederland lange tijd één van de koplopers op dit gebied geweest. De laatste jaren zien we dat de aandacht voor ontwikkelingssamenwerking afneemt. De economische crisis, de bezuinigingen bij de overheid en de grootschaligheid van hulporganisaties hebben gevolgen voor de inzet voor ontwikkelingslanden. Daarbij is de wereld er in de laatste twintig jaar anders uit gaan zien. Voormalige 'ontwikkelingslanden' laten mooie economische groeicijfers zien. Hulp aan die landen lijkt minder noodzakelijk.

In het ontwikkelingsproces van landen, die we lange tijd als groep hebben aangeduid met de 'Derde Wereld' bestaan echter nog grote en zelfs groeiende verschillen tussen rijk en arm. Wie ooit in een ontwikkelingsland is geweest ziet dat meteen.

Ontwikkelingshulp op kleine schaal, gericht op de mensen die niet of nauwelijks profiteren van de economische groei, kan op dat niveau nog steeds het verschil maken. Gelukkig zijn er nog heel veel hulporganisaties en acties die zich op deze groepen in Afrika, Latijns Amerika of Zuidoost Azië richten. Daarbij zitten ook een groot aantal kleinschalige particuliere initiatieven, die tot stand zijn gekomen door de inzet van Nederlanders (en anderen) die zelf een project of kleine hulporganisatie op hebben gezet. Dit zogenaamde 'particuliere initiatief' heeft de afgelopen jaren een grote vlucht genomen. In heel Nederland zijn dit er naar schatting achtduizend! Mensen willen graag zelf betrokken zijn bij een concreet project, waar ze mee kunnen communiceren door er zelf naar toe te gaan of via internet. Via hun vrienden- en kennissenkring en via het internet zoeken ze steun voor concrete projecten en krijgen die ook vaak. Kleinschalig, persoonlijk betrokken, gericht op concrete projecten die een directe verbetering laten zien voor de doelgroep; dat zijn de belangrijkste kenmerken van particuliere initiatieven.

Omdat deze initiatieven steun kunnen gebruiken en verdienen kan in het dorp een actie of project worden opgezet, waarbij informatie over het project en inzameling van hulpgeld samen gaan. Het is aan te raden daarbij aansluiting te zoeken met een initiatief van mensen in het dorp of in de buurt. De betrokkenheid van scholen is daarbij belangrijk. Een actie kan een eenmalig karakter hebben, maar kan ook meer structurele vormen aannemen. De mogelijkheden om regelmatig aandacht te besteden aan kleinschalige

ontwikkelingssamenwerking en daar mensen uit het dorp bij te betrekken zijn groot. Het is goed om bij een fondswervingsactie een concreet doel voor ogen te houden, zoals de bouw van een schooltje, de aanschaf van lesmateriaal, de aanleg van een biogasinstallatie, het opslaan van regenwater en dergelijke.

Doel

- Het ondersteunen van kleinschalige ontwikkelingsprojecten.
- Het betrekken van dorpsbewoners bij een concreet ontwikkelingsproject.

Resultaat

Een dorpsactie (of dorpsproject) levert geld op dat een belangrijke bijdrage betekent voor kleinschalige ontwikkelingsprojecten. Met het geld kan bijvoorbeeld het onderwijs of de watervoorziening verbeterd worden. Inwoners van het dorp blijven betrokken bij ontwikkelingssamenwerking en zetten zich daar ook voor in.

Bereik

Een goed opgezette actie of project kan een grote groep mensen in het dorp erbij betrekken. Zeker als een school meedoet, of zelf de initiatiefnemer is, is de betrokkenheid van kinderen en hun ouders verzekerd. Door de organisatie van bijvoorbeeld een rommelmarkt kan het hele dorp meedoen.

Partners

Voor een het opzetten van een dorpsactie of dorpsproject rondom een kleinschalig particulier initiatief is de betrokkenheid van enthousiaste mensen van groot belang. Deze mensen hebben zelf regelmatig contact met het gekozen ontwikkelingsproject en voelen zich er ook verantwoordelijk voor. Ze kunnen mensen uit eigen ervaring informeren en foto- en filmbeelden laten zien. De betrokkenheid van een school kan veel toevoegen aan de opzet van de actie en vergroot de aandacht die de dorpsactie krijgt. Kerken en verenigingen kunnen ook een bijdrage leveren door een onderdeel van de organisatie of fondswerving op zich te nemen.

Termijn

Een dorpsactie voor een kleinschalig ontwikkelingsproject kost enkele maanden tot een half jaar. Hoogtepunt van de actie is bijvoorbeeld een grote activiteit die als (voorlopige) finale dient. Als de relatie met het ontwikkelingsproject een meer structureel karakter krijgt, kunnen de initiatiefnemers toewerken naar een serie activiteiten, uitgesmeerd in de tijd.

Kosten en financiering

Het opzetten van een dorpsactie voor een ontwikkelingsproject wordt bij uitstek gedragen en uitgevoerd door vrijwilligers. De actie levert geld op voor het gekozen ontwikkelingsproject- of organisatie. Bedrijven kunnen de actiekosten te sponsoren als dat nodig is. Voor een benefietoptreden van een artiest of een muziekgroep is er wellicht wel sprake van reis- en productiekosten (geluidsapparatuur, podium).

Meer informatie

Zeeland:

www.maakdeswitch.nl

www.ramro.nl

Nationaal:

www.impulsis.nl

www.ncdo.nl

www.myworld.nl

20. Opkomen voor mensenrechten: Amnesty (schrijf)acties

Op veel plaatsen in de wereld worden mensenrechten geschonden. Dat kan vele vormen aannemen, van het oppakken en zonder proces opsluiten van politieke tegenstanders of journalisten tot de discriminatie van homoseksuelen.

Amnesty International komt als onafhankelijke beweging op voor de rechten van deze mensen en groepen. Ze streeft wereldwijd naar het naleven van de mensenrechten zoals die zijn vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en andere internationale afspraken. Amnesty International is met meer dan 270.000 leden en nog veel meer sympathisanten goed vertegenwoordigd in Nederland.

Een van de beproefde actiemiddelen, waaraan iedereen kan deelnemen, is het aanschrijven van autoriteiten in een land dat zich schuldig maakt aan schendingen van mensenrechten. Tot enkele jaren geleden gebeurde dat

vooral in lokale schijfgroepen. Aan de hand van voorbeeldbrieven verstuurd deelnemers aan zo'n schijfgroep dan brieven aan buitenlandse autoriteiten. Inmiddels zijn er veel meer actievormen en zijn door het internet de mogelijkheden om autoriteiten te benaderen veel ruimer geworden. Denk hierbij aan e-mails, sms-berichten, handtekeningen op online petitielijsten en andere bliksemacties.

De 'traditionele' maandelijkse schijfgroepen zijn nog steeds actief, het ondersteunen van het werk en de acties van Amnesty is echter meer een aangelegenheid van individuele burgers geworden. Het sociale netwerk dat Amnesty steunt, wordt nu vooral via internet aan elkaar verbonden. Daarmee wordt de betrokkenheid op lokaal niveau kleiner.

In een dorp kan internationale solidariteit vorm krijgen door aandacht te besteden aan de schending van de mensenrechten en het ondersteunen van het werk van Amnesty. Het organiseren van een informatiebijeenkomst kan eraan bijdragen dat meer mensen in het dorp zich inzetten voor de mensenrechten. Dat kan als individuele burger of als lokale groep. Door het werken in een lokale groep kunnen groepsleden elkaar stimuleren en met gerichte acties meer mensen in het dorp bij de acties betrekken.

Doel

- Opkomen voor de slachtoffers van de schending van mensenrechten.
- Het aan de kaak stellen van situaties en autoriteiten die mensenrechten schenden.
- Grotere betrokkenheid van burgers (dorpsbewoners) bij mensenrechten.

Resultaat

In het dorp werken gemotiveerde vrijwilligers samen om aandacht te vragen voor schending van de mensenrechten en om het werk van Amnesty International te ondersteunen. Het schrijven van brieven en actief deelnemen aan communicatieacties via internet en de media zijn beproefde middelen om mensenrechten aan de kaak te stellen. De acties dragen in veel gevallen aantoonbaar bij aan verbetering van de positie van slachtoffers van schending van mensenrechten.

Bereik

In een dorp kunnen enkele vrijwilligers een kerngroep vormen, die regelmatig een bredere kring van mensen weet aan te spreken om in actie te komen. Samen met andere burgers, die bijdragen aan de acties van Amnesty, kan er meer druk uitgeoefend worden om de positie van slachtoffers te verbeteren. Veel burgers vinden het werk van Amnesty belangrijk en hebben daarvoor ook waardering. Toch is daarbij vaak geen sprake van actieve ondersteuning of deelname aan (schrijf)acties. Een lokale groep kan helpen om voor deze groep mensen de drempel te verlagen en op z'n minst incidenteel mee te werken aan een actie.

Partners

Het is aan te bevelen aansluiting te zoeken bij het werk en de acties van Amnesty International. Amnesty doet onderzoek, heeft ervaring en is onafhankelijk. Zoek voor bepaalde eenmalige acties samenwerking bij lokale kerken of andere maatschappelijke organisaties. Natuurlijk is samenwerking met vrijwilligers in andere woonkernen ook een goede optie.

Termijn

Wanneer enkele vrijwilligers elkaar vinden en samenwerken is een lokale werkgroep snel gevormd. Dat hoeft niet direct te leiden tot een formele aansluiting bij Amnesty. Soms kan een aansprekend incident met de schending van mensenrechten een goede aanleiding vormen om tot actie over te gaan.

Kosten en financiering

Deelnemen en ondersteunen van acties van Amnesty brengen nauwelijks kosten met zich mee. Hooguit wat papier en postzegels. Het gaat vooral om tijd en aandacht van vrijwilligers. Natuurlijk kan het werk van de organisatie Amnesty International met giften en donaties ondersteund worden. Amnesty organiseert een jaarlijkse collecte. Ook hiervoor zijn vrijwilligers nodig.

Meer informatie

www.amnesty.nl

<https://www.amnesty.nl/steun-amnesty/zet-je-in-voor-amnesty/uw-eigen-lokale-amnesty-groep>

Opmerking

Er zijn meer organisaties en mogelijkheden om aandacht te besteden aan mensenrechten en de schending daarvan. Het werk en de reputatie van Amnesty wordt als onafhankelijke organisatie niet of nauwelijks betwist, behalve dan door de autoriteiten die het doelwit zijn van de acties.

Voorbeeld:

Soms kan een aansprekend incident met de schending van mensenrechten, dat breed in de media wordt uitgemeten, een goede aanleiding vormen om actie te ondernemen. Dat kan dan verschillende vormen aannemen. Een wel heel in het oog springende actie werd in de zomer van 2013 opgezet door de organisatoren van de Zwarte Cross in Lichtenvoorde. Bij de zogenaamde 'Naked Run for Freedom' renden 450 bezoekers naakt – maar wel met helm op- over het crossparkoers. Hiermee werd wel op zeer opvallende wijze aandacht gevraagd voor het recht op vrije meningsuiting in Rusland. De run was mede een ondersteuning van de leden van 'Pussy Riot'. "We willen de mensen op een positieve manier laten beseffen dat we in een land leven waar vrijheid van expressie en meningsuiting een groot goed is", aldus Gijs Jolink van de organiserende 'Feestfabriek'.

21. Groepsdeelname cultuuraanbod & evenementenbus

Het cultuuraanbod op het platteland is anders dan in de stad of in stedelijke gebieden. Dat wil niet zeggen dat er in dorpen en op het platteland niets te beleven valt op dit gebied. Wie goed oplet zal ontdekken dat het aanbod binnen een straal van bijvoorbeeld 25 kilometer om een dorp nog verassend groot is. Wie regelmatig naar het theater, een grote productie of een evenement wil zal meestal op de auto aangewezen zijn. De mogelijkheden om 's avonds laat nog comfortabel thuis te komen met het openbaar vervoer zijn in veel streken beperkt. Zeker voor senioren is er een drempel om zelfstandig op pad te gaan, en al helemaal in het donker en in de winter.

Om het cultuuraanbod (in de vorm van theater en evenementen op afstand) beter toegankelijk te maken kan het organiseren van groepsarrangementen aantrekkelijk zijn. Daarbij maakt een groep mensen die hieraan mee willen doen een keuze uit de mogelijkheden. Bijvoorbeeld vijf producties per seizoen. Kaartjes worden gereserveerd en het gezamenlijk vervoer met een bus(je) wordt geregeld. Eventueel kunnen ook andere dorpen in de buurt meedoen.

Doel

- Het beter toegankelijk maken van culturele producties en evenementen.
- Het samen bezoeken van evenementen, theaterproducties en andere culturele voorzieningen op afstand.
- Het vergroten van de leefbaarheid van dorpen.
- Het versterken van de sociale banden tussen mensen die samen culturele ervaringen opdoen.

Resultaat

Voor mensen op het platteland wordt het gemakkelijker en aantrekkelijker om gebruik te maken van het cultuuraanbod op grotere afstand. Daarmee wordt het cultuuraanbod verbreed en meer toegankelijk. Door het samen te organiseren en te beleven ontstaat tevens een hechtere band tussen dorpsbewoners die van het aanbod gebruik maken. Het beleven van cultuur inspireert en draagt bij aan de kwaliteit van het leven. Door cultuur dichterbij te brengen wordt de leefbaarheid op een dorp vergroot.

Bereik

Veel dorpsbewoners gaan regelmatig naar het theater of een evenement, maar wellicht veel minder dan in stedelijke gebieden. Er is wel sprake van behoefte en belangstelling. Afstand en het ontbreken van openbaar vervoer vormen een belemmering om vaker gebruik te maken van een ruimer cultuuraanbod. Door

cultuur liefhebbers te 'ontzorgen' zal de drempel worden verlaagd. Hoeveel mensen uit het dorp gebruik zullen maken van dit aanbod hangt af van de eerste ervaringen.

Partners

Om groepsdeelname aan culturele evenementen mogelijk te maken is de inzet van enkele vrijwilligers die de kar trekken van doorslaggevend belang. Bij het initiatief kan de dorpsraad of bestaande (ouderen)verenigingen betrokken worden. Voor het groepsvervoer zal samenwerking met een lokale busmaatschappij of verhuurbedrijf van kleine busjes nodig zijn. Bij gebrek aan voldoende belangstelling in een dorp kan ook werving plaatsvinden in nabij gelegen dorpen.

Sommige gemeenten hebben een culturele raad die mede verantwoordelijk is voor de cultuurprogrammering in de gemeente. Deze raad kan wellicht ook een rol spelen in het bereikbaar maken van het cultuuraanbod buiten de regio.

Termijn

Deze voorziening kan bij wijze van proef eenmalig georganiseerd worden. Voor het selecteren van een evenement of productie, het kopen van kaartjes en het werven van deelnemers zal een periode van twee of drie maanden nodig zijn. Als het goed bevalt en er is voldoende belangstelling voor een vervolg, kunnen vervolgstappen gezet worden. Bij het beschikbaar komen van seizoenprogrammering zal ruim van te voren een selectie gemaakt moeten worden uit het aanbod.

Kosten en financiering

Hierbij is het profijtbeginnsel van toepassing. De deelnemers betalen zelf voor de entreekaartjes. De kosten voor het gezamenlijk vervoer worden hoofdelijk gedeeld.

Meer informatie

[www.kunstkringruurlo.nl/theaterbus-programma-2013-](http://www.kunstkringruurlo.nl/theaterbus-programma-2013-14)

[14](http://www.kunstkringruurlo.nl/theaterbus-programma-2013-14)

www.theaterbus.org

Voorbeeld

Theaterbus Ruurlo

De Kunstkring Ruurlo heeft het initiatief genomen voor de Theaterbus. De Kunstkring selecteert een aantal voorstellingen. De Theaterbus vertrekt vanaf één centrale opstapplaats zowel in Ruurlo als in Borculo. Gasten worden bij de deur van het theater afgezet en weer opgehaald. In Borculo en Ruurlo zijn de opstapplaatsen na afloop ook weer de uitstapplaatsen. Het is dus een heel veilige en comfortabele manier om een theater te bezoeken. Onderweg naar het theater wordt mogelijk ook nog een toelichting gegeven op de voorstelling die wordt bezocht.

Bij minder dan 20 belangstellenden per voorstelling rijdt de bus niet. De Kunstkring Ruurlo verwacht -mede op basis van ervaringen in andere plaatsen - dat de bus eerder te vol dan te leeg zal zijn.

www.kunstkringruurlo.nl/theaterbus-je-kunt-nu-kaarten-bestellen

22. Actieplan renovatie bestaande woningen

De situatie op de woningmarkt is in enkele jaren drastisch veranderd. Er worden veel minder nieuwe woningen gebouwd en er worden ook veel minder huizen verkocht. Veel ondernemers en bedrijven in de bouwsector zijn hierdoor in problemen gekomen. De beste kansen voor lokale bouwondernemers (aannemers, kleine projectontwikkelaars, architecten, installateurs, keuken- en badkamerspecialisten) liggen in de renovatie van bestaande woningen. Woningeigenaren en huishoudens blijven langer in hun huidige woning wonen. Hierbij ontstaat wel een groeiende behoefte om de woning aan te passen. Daarbij wordt vooral gekeken naar meer comfort, energiezuinigheid en levensloopbestendig. Uit onderzoek (Bouwmonitor) blijkt dat veel 55-plussers overwegen om binnen 10 tot 15 jaar een renovatie van de woning uit te voeren. Dat biedt nieuwe perspectieven voor de bouw- en installatiesector.

Tot op heden neemt de bouwsector een relatief afwachtende houding aan (en wordt gehoopt op het aantrekken van de nieuwbouw). Met een proactieve houding kunnen de kansen voor de renovatie van de bestaande bouw veel beter benut worden. Daarvoor is een omslag in denken en veel meer samenwerking tussen lokale partijen nodig. Het opstellen van een gezamenlijk actieplan door een aantal samenwerkende ondernemers in de bouw en installatiesector kan daarbij een instrument zijn, die betrokken ondernemers een beslissende voorsprong kan geven.

Voor een dergelijk actieplan bestaat nog geen blauwdruk of voorbeeld. Veel hangt af van de inventiviteit van de betrokken ondernemers en hun bereidheid om samen te werken. Onderdelen van een actieplan zijn een goede inventarisatie van de bestaande kansen en behoeften, het in beeld brengen van een gezamenlijk aanbod en een goed communicatieplan. Het ontzorgen van de klant kan hierbij wel eens een belangrijke factor zijn. Hierbij kan een intermediaire bouwadviseur ingezet worden die de klant begeleidt, zorg draagt voor een goede afstemming van alle bouwactiviteiten en controle uitoefent op het werk.

Doel

- Het stimuleren van de lokale bouw- en installatiesector.
- Het voorzien in de behoefte van duurzame woningrenovatie.
- Het bevorderen van samenwerking tussen lokale ondernemers en bedrijven in de bouwsector.

- Het behouden en creëren van werkgelegenheid door de renovatie van woningen.

Resultaat

Het resultaat van een proactieve houding en meer samenwerking in de lokale bouwsector zijn meer opdrachten en werk voor het renoveren van bestaande woningen. Dit kan bereikt worden door samen een actieplan op te stellen. Hierin worden de kansen (vraag vanuit woningeigenaren) en het (gezamenlijk) aanbod goed in beeld gebracht en op elkaar afgestemd. In het renovatieproces, dat een aantal jaren in beslag kan nemen, treedt een geleidelijke verbetering op van de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad. Deze worden energiezuiniger, comfortabeler en meer levensloopbestendig.

Bereik

Deze actie heeft een uitwerking naar meerdere kanten. Enerzijds een positieve bijdrage aan de continuïteit van lokale ondernemingen in de bouwsector en de werkgelegenheid. Hierbij gaat het al snel om vele tientallen arbeidsplaatsen. Anderzijds beïnvloedt het maken en uitvoeren van een actieplan de woningbezitters die voor hun woningrenovatie op zoek zijn naar betrouwbare (liefst lokale) bedrijven en goede vakmensen.

Partners

Het initiatief voor het ontwikkelen van een actieplan en meer onderlinge samenwerking mag verwacht worden van lokale ondernemers. De gemeente zal dit proces ongetwijfeld toejuichen en waar mogelijk faciliteren. Ook woningbouwcoöperaties kunnen erbij betrokken worden, al hebben die een andere positie. Ze hebben wel kennis over renovatie die ook voor de particuliere woningen van belang kan zijn. De samenwerkende partijen kunnen besluiten er een onafhankelijke procesbegeleider bij te betrekken.

Termijn

Betrokken partijen moeten bereid zijn vooral tijd te investeren in het opzetten van een goede samenwerking en de ontwikkeling van een gezamenlijk actieplan. Door de negatieve spiraal in de bouwsector is haast geboden.

Kosten en financiering

Het maken van een actieplan kost aandacht, inzet en tijd van de betrokken partijen. Een deel van het werk (onderzoek en inventarisatie, procesbegeleiding, externe communicatie) kan daarbij worden uitbesteed. Voor de kosten die hierbij gemaakt worden kan een verdeelsleutel of een bijdrageregeling worden afgesproken.

Opmerking

Er zijn natuurlijk meer mogelijkheden waarin de bouwsector beter in kan spelen en beter samen kan werken om meer omzet te realiseren in de renovatie van bestaande woningen. Het lijkt erop dat het merendeel van de betrokken bedrijven een afwachtende houding inneemt en hoopt op betere tijden. Gezien het moeizame herstel van de economie en de bouwsector in het bijzonder lijkt dit een weinig kansrijke overlevingsstrategie.

23. Centrale (thuis)werkplek

Werk is steeds minder aan een bepaalde vaste plaats of tijd gebonden. Steeds meer mensen zijn flexibel bij de keuze van de werkplek. Via het internet kan bijvoorbeeld gemakkelijk ingelogd worden op de server van het kantoor. Ook de smartphone maakt het leggen en onderhouden van contacten op elke plek mogelijk. Medewerkers van bedrijven en instellingen wisselen werkdagen op het kantoor af met dagen dat ze thuis werken. De eigen woning is echter niet altijd de meest geschikte werkplek buiten het kantoor. Ook startende ondernemers en ZZP-ers hebben een werkplek nodig, liefst dicht bij huis.

Een gezamenlijke kantoorruimte in het dorp met een aantal flexibele werkplekken kan in de behoefte voorzien om dicht bij huis te werken. Deze centrale (thuis)werkplek bestaat uit een aantal werkplekken en kan verder ingericht worden met gezamenlijke voorzieningen als een vergader- en presentatieruimte, snelle internetverbinding, reproductie apparatuur, keuken en lunchruimte.

De centrale (thuis)werkplek kan aansluiten op of ondergebracht worden in een bestaand gebouw of voorziening. Dat kan een dorps huis zijn, een (tijdelijk) leegstaand pand of een leegstaande verdieping van een bestaand kantoor- of bedrijfsgebouw.

De centrale (thuis)werklocatie kan een meerwaarde krijgen omdat het ook een ontmoetingsplek wordt.

Gebruikers van de locatie komen met elkaar in gesprek en ontdekken de mogelijkheden voor samenwerking en synergie.

Doel

- Het stimuleren van de lokale economie door het bieden van faciliteiten voor startende ondernemers.
- Het faciliteren van een flexibele woon- en werksituatie.
- Het reduceren van vervoersbewegingen in het woon-werkverkeer (kosten, CO2 emissie, files).
- Het verhogen van de effectiviteit door tijds winst.
- Het stimuleren van onderlinge contacten en samenwerking tussen gebruikers van deze voorziening.

Resultaat

In het dorp kan iedereen terecht voor een flexibele werkplek dicht bij huis. Werknemers, startende ondernemers en kleine zelfstandigen kunnen er gebruik maken van de faciliteiten. Voor werknemers biedt het een mogelijkheid om verschillende werklocaties af te wisselen. Voor kleine zelfstandigen en starters biedt het een oplossing voor een huisvestingsbehoefte. Ze hoeven geen kantoorruimte in de stad te huren of kunnen dat nog enige tijd uitstellen.

Het aantal vervoersbewegingen in het woon-werkverkeer wordt gereduceerd. Dat scheelt tijd, kosten, overlast en vervuiling. Door de onderlinge contacten kunnen nieuwe activiteiten en samenwerkingsvormen ontstaan die de lokale economie ten goede komen.

Bereik

Steeds meer mensen zijn min of meer flexibel in de keuze van hun werkplek. Naast werken op de bedrijfslocatie of op het kantoor van de werkgever en thuiswerken kan een centrale werklocatie in het dorp in een behoefte voorzien. Het aantal mensen dat er gebruik van zal maken hangt sterk af van de aantrekkelijkheid van de locatie, de aanwezige faciliteiten, de kosten en de beschikbaarheid aan alternatieven.

Partners

Wie en welke partijen nodig zijn om deze voorziening te realiseren en te beheren is niet op voorhand vast te stellen. De realisatie zal voor een belangrijke deel maatwerk zijn, waarbij voor de hand liggende partners benaderd moeten worden. De eigenaar van het gebouw kan de gemeente, een instelling, een bedrijf of een particulier zijn.

De gebruikers van de voorzieningen zijn samen ook partner in het project. Afhankelijk van het organisatie- en businessmodel zullen ze volgens een bepaalde verdeelsleutel deelnemen in de exploitatie.

Termijn

Afhankelijk van de lokale omstandigheden (beschikbaarheid van een geschikt pand, medewerking en voorwaarden van de eigenaar, noodzakelijke investeringen) en de aanwezigheid van potentiële deelnemers kan dit project in een periode van één of twee jaar gerealiseerd worden.

Kosten en financiering

Voor de ontwikkeling van een plan is het aan te raden een haalbaarheidsonderzoek uit te (laten) voeren. Dit kan eventueel door de hogeschool in de regio worden opgepakt.

Afhankelijk van de medewerking van de eigenaar van het gebouw en de afspraken die daarmee gemaakt kunnen worden, kan er sprake zijn van een financieringsvraagstuk. Een startinvestering kan mogelijk gedekt worden door eenmalige subsidies, sponsoring of crowdfunding. De exploitatie zal uiteindelijk gedekt moeten worden door financiële bijdragen van de gebruikers.

Meer informatie

www.duurzaamhoonhorst.nl/thuiswerklocatie

www.seats2meet.com

Opmerking

In steden is het verschijnsel van een gezamenlijke werkplek al aardig ingeburgerd. Soms zijn deze georganiseerd, soms worden publieke ruimtes min of meer spontaan ingevuld door eenlingen met een laptop of tablet.

Ook in het bedrijfsleven wordt de 'derde werkplek' (naast kantoor en thuis) steeds populairder.

Uit onderzoek blijkt dat werken op een 'derde werkplek' vele voordelen biedt zoals bijvoorbeeld een betere werk-privébalans, minder stress en een hogere productiviteit voor de werknemer, evenals kostenefficiëntie, schaalbaarheid en minder vastgoedkosten voor bedrijven.

Voorbeeld:

In steden zijn er al veel voorbeelden voor gemeenschappelijke werkplekken. Voor dorpen is dat veel minder het geval. Hoonhorst, de winnaar van de Overijsselse duurzame dorpencompetitie in 2011, werkt nu aan de realisering van een thuiswerklocatie als onderdeel van de Kulturhus programmering.

www.duurzaamhoonhorst.nl/thuiswerklocatie

24. Lokale munt

Binnen de moderne economie zijn we gewend om voor goederen en diensten te betalen in euro's. Vroeger was ruilhandel een normale manier om goederen en diensten uit te wisselen. Ruilhandel speelt in de moderne samenleving nauwelijks een rol. Onder invloed van een toenemende mondialisering en commercialisering van de samenleving is er de laatste tien jaar een toenemende belangstelling voor een lokale ruileconomie. De waarde van de uitgewisselde goederen en diensten worden hierbij gewaardeerd in een eigen lokale munt- of rekeneenheid.

De verzamelnaam voor deze lokale initiatieven is LETS. LETS staat voor Local Exchange Trading System. LETS zijn lokale, niet op winst gerichte ruilnetwerken voor goederen en diensten, zonder dat hiervoor officiële valuta (als de euro) voor nodig zijn. Een LETS netwerk bestaat uit een lokale en afgebakende groep deelnemers die onderling goederen en diensten ruilen, zonder dat er een euro aan te pas komt. LETS netwerken zijn zowel vanuit sociaal als economisch perspectief interessant. Het biedt kansen aan activiteiten die in het gangbare economisch verkeer minder goed of niet uit de verf komen. Voor mensen met lagere inkomens biedt het mogelijkheden om gebruik te maken van diensten die anders vaak te duur zijn. Een LETS netwerk is ook een sociaal netwerk waarin de leden elkaar kennen en waarderen.

Een lokaal LETS netwerk kiest meestal een eigen muntnaam. Bekende voorbeelden daarvan zijn de *Noppes* in Amsterdam, de *Sterren* in Utrecht of de *Handjes* in Antwerpen. Het dorp Baarland heeft de *Beuro* in ingevoerd.

Er zijn verschillende varianten mogelijk. De lokale munt kan gekoppeld zijn aan tijd (één uur arbeid staat dan bijvoorbeeld gelijk aan één waardepunt) of een met de euro vergelijkbare waarde vertegenwoordigen. Het resultaat is een gelijke waardering van de inzet van mensen.

Het lijkt er op dat een lokale munteenheid tot nu toe vooral in steden voorkomt. In dorpen kan een lokale munt zeker ook een bijdrage leveren aan de lokale economie en de sociale samenhang. Een lokale munt kan bijvoorbeeld ingezet worden als een beloning voor specifieke bijdragen aan duurzame activiteiten op het dorp.

Doel

- Het faciliteren en stimuleren van een lokale ruilhandel (naast de formele geldeconomie)
- Het stimuleren van de onderlinge samenwerking en verwevenheid van mensen en lokale diensten.
- Het stimuleren van de participatie van alle mensen in een lokale verbanden

Resultaat

Het invoeren van een lokaal waardesysteem biedt meer mensen een kans om op basis van gelijkwaardigheid deel te nemen aan economische activiteiten in de buurt. Een lokale munt kan ingezet worden om specifieke duurzame activiteiten op lokaal niveau te stimuleren. Deelnemers aan een LETS netwerk participeren meer en beter in lokale sociale verbanden. Ze zijn daarbij minder afhankelijk van de monetaire economie. Een dorp wordt er 'rijker' van omdat er meer waarde (sociaal en economisch) wordt gecreëerd.

Bereik

In een dorp kunnen alle huishoudens deelnemen aan een LETS netwerk. Dat kan meer of minder intensief, afhankelijk van behoefte en ambitie. Dorpen die bij elkaar in de buurt liggen kunnen samen één LETS netwerk opzetten. Naast burgers en huishoudens kunnen ook bedrijven aan het systeem deelnemen.

Partners

Om een LETS netwerk goed te kunnen laten draaien is er een groep deelnemers nodig van een bepaalde omvang. Met gerichte acties, waarbij de lokale munt breed wordt uitgezet, is de deelname van een startgroep te realiseren. De ondersteuning en deelname van lokale winkels en bedrijven is belangrijk om het systeem aan kracht te laten winnen.

Aan een lokaal ruilmiddel kan een administratief systeem gekoppeld worden dat alle transacties registreert. De landelijke organisaties STRO en LETScontact bieden hiervoor gratis software aan.

Termijn

Houd rekening met een periode van één tot twee jaar voor het opzetten en uitwerken van een lokaal ruilhandelsysteem met een eigen lokale munt. Een succesfactor voor het slagen van het systeem is het aantal deelnemers en hun actieve deelname. Goede communicatie en het opzetten van aansprekende acties kunnen hierbij het verschil maken.

Kosten en financiering

Het opzetten van een LETS netwerk met een eigen lokale 'munt' kost vooral veel tijd van de initiatiefnemers. De meeste kosten zullen samenhangen met de

communicatie. De lokale waardemunt kan natuurlijk op biljetten of munten gedrukt worden. Daaraan zijn voor het ontwerp en de productie wel kosten verbonden. Grotere LETS netwerken hanteren vaak een lidmaatschapsbijdrage of contributie voor de beheerskosten.

Meer informatie

www.strohalm.nl/projecten-nederland/37-lets-ruilkringen-in-nederland.html

www.letscontact.nl

www.noppes.nl

Opmerking

LETS netwerken staan vooral in de belangstelling in tijden dat het met de officiële economie minder gaat. Ze bieden meer kansen en mogelijkheden voor mensen en activiteiten die in tijden van crisis achterop dreigen te raken. LETS netwerken hebben mede hierdoor wel te maken met een minder positief imago. Een lokale munt kan echter ook op een heel positieve manier ingezet worden; als een beloning op bijdragen van mensen aan de lokale samenleving die steun en waardeling verdienen.

Voorbeeld:

Het dorp Baarland wil de 'Beuro' invoeren. Elk huishouden op het dorp krijgt bij de start een saldo van 10 Beuro en kan er meer 'verdienen' door mee te werken aan de realisering van allerlei projecten die in het Duurzame Dorpsplan ('De Beer is Los') zijn opgenomen. Zo kan de schooljeugd de eerste Beuro's verdienen door deel te nemen aan een zwerfvuilactie. In het dorps huis kunnen die besteed worden aan een appel of consumptie. Voor zo'n 30 Beuro komen vrijwilligers langs voor het plaatsen van een grote watertank. De Beuro -die een waarde van ongeveer een Euro vertegenwoordigt- wordt opgedeeld in een halve Beuro (het 'Beertje') en in tienden ('Bubbeltjes').

25. Crowdfunding

Crowdfunding is een nieuwe manier om maatschappelijke projecten en initiatieven of investeringen van (kleine, vaak startende) bedrijven te financieren. Crowdfunding maakt investeringen mogelijk die niet snel door een bank of op een andere manier gefinancierd kunnen worden. Bij crowdfunding participeert een (grote) groep particulieren gezamenlijk in een project met een relatief kleine lening, een vooruitbetaling of een investering. Vaak wordt de participant ook terugbetaald in geleverde goederen of diensten die voortkomen uit de investering of de lening.

Crowdfunding kan niet alleen een alternatief voor een banklening zijn, maar is een heel goed middel om een groep mensen bij een project te betrekken. Het kan ook een vorm van klantenbinding zijn.

Het aantal voorbeelden en mogelijkheden voor crowdfunding is groot. Crowdfunding is niet alleen veel goedkoper dan een banklening, maar betreft mensen ook op een actieve manier bij een project.

Crowdfunding vindt het snelst plaats via internet. Het project wordt op een site gepresenteerd en via de sociale netwerken verspreid. Initiatiefnemers van een project of ondernemers met een goed idee kunnen via speciale crowdfunding platforms snel een groot publiek bereiken. Op een dorp kan een informatiebijeenkomst en/of een excursie georganiseerd worden om een crowdfunding project te presenteren.

Crowdfunding kan ingezet worden om andere duurzaamheidsprojecten op het dorp mogelijk te maken. Dat draagt bij aan een grote betrokkenheid. Denk bijvoorbeeld aan de verwerving van een stukje grond voor een dorpsmoestuin of een kas daarop. Er zijn veel meer voorbeelden of mogelijkheden denkbaar.

Doel

- Het financieel mogelijk maken van projecten en initiatieven die een bijdrage leveren aan het verbeteren van de lokale duurzaamheid en de lokale economie.
- Het betrekken van een groep burgers bij een duurzaam initiatief of project op het dorp.

Resultaat

- Projecten en initiatieven die anders niet of moeilijk te financieren zijn, kunnen nu wel van de grond komen.
- Mensen worden betrokken bij het project en dragen bij aan de levensvatbaarheid en continuïteit.

Bereik

In principe kan iedereen participeren in Crowdfunding projecten. Het hangt sterk af van het initiatief of het project wie er interesse hebben om mee te doen. Een dorpsraad of dorpssteam kan met de organisatie van een informatiebijeenkomst of excursie een project ondersteunen en een impuls geven aan het aantal participanten.

Partners

Het initiatief voor een investering of een project komt meestal van een (kleine) ondernemer of de bedenkers van een project. Het initiatief kan ook bij een dorps- of projectteam liggen. Het dorp kan deze initiatieven met crowdfunding steunen. Een dorpswerkgroep kan met de initiatiefnemers samenwerken door het opzetten van een informatiebijeenkomst of excursie. Door de samenwerking kan de kwaliteit van het project verbeterd worden en de (financiële) risico's beter in beeld gebracht worden. Dorpsbewoners kunnen hun sociale netwerken inzetten om het project onder de aandacht te brengen.

Termijn

Wanneer er eenmaal een goed initiatief of investeringsproject is uitgewerkt, kan de crowdfunding via een voorlichtingsbijeenkomst en/of publicatie op het internet snel verlopen. In veel gevallen is het streefbedrag binnen enkele weken bereikt.

Kosten en financiering

Crowdfunding is een vorm van financiering. De initiatiefnemers of de ondernemer moeten op de eerste plaats zelf tijd investeren in het ontwikkelen van het project en de presentatie ervan. Een dorpssteam kan daarbij helpen door de organisatie van een voorlichtingsbijeenkomst en/of excursie en door communicatie op een dorpswebsite of dorpskrant. De kosten daarvan zijn beperkt.

Het is aan te bevelen dat de initiatiefnemer een overeenkomst (laat) opstellen en toetsen door een jurist. Deelnemers aan een crowdfunding project bepalen zelf of ze mee willen doen aan een project en voor hoeveel. Fundraisingprojecten op lokaal niveau kunnen enkele honderden tot tienduizenden euro's aan financiering opleveren.

Meer informatie

Voorbeelden van crowdfunding platforms voor duurzame projecten:

www.oneplanetcrowd.nl

www.share2start.com

www.greenspread.nl/diensten/financiering/crowdfunding

Zeeland

www.investeerinzeeland.nl

www.omroepzeeland.nl/tag/crowdfunding

<http://zcfp.nl>

Opmerking

De ontwikkelingen rondom crowdfunding gaan snel. Dat betekent dat er ook snel nieuwe crowdfunding platforms op het internet bijkomen. Dat maakt het ook weer moeilijker om ze te onderscheiden. Daarbij zitten ook commerciële initiatieven. Advies: zoek platforms die (brede) steun krijgen van maatschappelijke organisaties op het gebied van duurzaamheid.

26. Broodfonds voor ZPP-ers en kleine zelfstandigen

Het aantal ZPP-ers, kleine zelfstandigen zonder personeel, is in de afgelopen jaren fors gegroeid. Inmiddels wonen en werken er op elk dorp wel een aantal ZPP-ers, wellicht zonder dat ze het van elkaar weten. Eén van de problemen voor ZPP-ers is een goede inkomensverzekering bij (tijdelijke) arbeidsongeschiktheid. Die is voor het merendeel van de ZPP-ers veel te duur en wordt daarom maar door een klein aantal van hen afgesloten. Tussen de 60 en 70% van de ZPP-ers is niet verzekerd tegen de gevolgen van arbeidsongeschiktheid. Met name ZPP-ers beneden de 40 jaar maken zich daarover weinig zorgen en schuiven het probleem door. Een ZPP-er die arbeidsongeschikt raakt, verliest zijn inkomen en kan binnen korte tijd in de 'Bijstand' terechtkomen.

Een Broodfonds kan voor veel ZPP-ers een oplossing bieden om toch een gedeeltelijk inkomen te ontvangen bij ziekte en tijdelijk arbeidsongeschiktheid. Een Broodfonds wordt gevormd door een groep van 20 tot 50 ZPP-ers en andere zelfstandigen. Ze maken met elkaar een afspraak om een bepaald geldbedrag per deelnemer te storten wanneer één van hen ziek of tijdelijk arbeidsongeschikt wordt. Het bedrag is afgestemd op de primaire kosten van levensonderhoud, een basisvoorziening. De deelnemers zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering.

Slechts weinig ZPP-ers zijn op de hoogte van het bestaan en de mogelijkheden van een broodfonds. Een dorpsteam kan het initiatief nemen om samen met enkele ZPP-ers op het dorp alle ZPP-ers in beeld te brengen en te benaderen voor een informatiebijeenkomst. Dit kan leiden tot het vormen van een eerste Broodfonds.

De deelnemers aan een Broodfonds vormen in feite een sociale groep die vertrouwen in elkaar uitspreken en ook op andere manieren kunnen samenwerken.

Doel

- Het voorzien in een inkomensverzekering bij ziekte en arbeidsongeschiktheid voor een groep kwetsbare ZPP-ers en zelfstandigen.
- Het versterken van sociale en economische positie van en het bevorderen van de onderlinge samenwerking tussen kleine zelfstandigen in het dorp en in de buurt.

Resultaat

Het resultaat van de oprichting van een Broodfonds is dat meer ZPP-ers en zelfstandigen een inkomensvoorziening krijgen bij ziekte en tijdelijke arbeidongeschiktheid. Het sociale netwerk dat met een Broodfonds gecreëerd wordt kan tot meer samenwerkingsvormen binnen de doelgroep leiden.

Bereik

Het aantal ZPP-ers in Nederland wordt geschat op rond 700.000. Dat is zo'n 10 procent van de werkzame beroepsbevolking. Het aantal Broodfondsen is, omdat het om een betrekkelijk nieuw fenomeen gaat, nog heel bescheiden. Medio 2013 zijn het er in het hele land zo'n 50. Veel ZPP-ers kennen het niet of willen eerst de kat uit de boom kijken. Ook zijn er experts die kanttekeningen plaatsen bij deze vorm van 'verzekeren'. Het organiseren van een voorlichtingsbijeenkomst waarin voor- en nadelen en mogelijkheden aan de orde komen, kan daarom zinvol zijn.

Partners

Op landelijk niveau is de BroodfondsMakers Coöperatie actief. Dit is een bedrijf dat adviseert en begeleidt bij het opstarten en draaien van Broodfondsgroepen. Het idee om een Broodfonds op te richten leeft vaak al bij één of meer ZPP-ers in het dorp. Soms hebben ze zelf al nagedacht om een Broodfonds op te richten maar zien hiertoe om verschillende redenen geen kans, bijvoorbeeld omdat ze onvoldoende ZPP-ers in de buurt kennen die hiervoor benaderd kunnen worden. Een lokale ondernemersvereniging kan erbij betrokken worden om ZPP-ers en kleine zelfstandigen te bereiken en voor het (mede) organiseren van een informatiebijeenkomst.

Termijn

Het organiseren van een informatiebijeenkomst over Broodfondsen kan binnen twee of drie maanden. Het opzetten van een Broodfonds zal wat langer in beslag nemen. De belangrijkste drempel hierbij is het werven van minimaal 20 deelnemers.

Kosten en financiering

Kosten voor het organiseren van een informatiebijeenkomst die de aanzet kan geven tot het oprichten van een broodfonds zijn bescheiden. De kosten voor deelname aan een Broodfonds kunnen variëren, afhankelijk van de afspraken die de deelnemers onderling maken. De landelijke koepel hanteert een eenmalige instapbijdrage van € 275 en een maandelijkse contributie van € 10. Dit zijn organisatiekosten. Daarnaast storten deelnemers maandelijks een bedrag dat varieert van € 45 tot € 90 op hun Broodfondsrekening. Dit bedrag wordt aangesproken op het moment dat één van de leden arbeidsongeschikt wordt. Daarbij wordt vaak een wachttijd van 2 weken tot een maand in acht genomen.

Meer informatie

www.broodfonds.nl

www.zzp-nederland.nl/nieuws/1900-ZZP_broodfonds

www.aov-

vergelijken.nl/arbeidsongeschiktheidsverzekering/broodfonds

Opmerking

De stichting ZZP Nederland is nog kritisch over het fenomeen Broodfondsen. De Stichting vindt het een sociaal sterk idee, maar wijst op het financieel wankel fundament van een broodfonds, zeker in de beginfase. Zie www.zzp-nederland.nl/nieuws/1900-ZZP_broodfonds

Een goede oriëntatie op de voor- en nadelen is in deze fase van ontwikkeling van de Broodfondsen aan te bevelen.

Voorbeeld

Eind 2013 is in Zeeland het eerste initiatief genomen voor het oprichten van een Broodfonds. Begin 2014 hebben meer dan 30 deelnemers zich aangemeld voor de '**Zeeuwse Knip**'. Het eerste Zeeuwse Broodfonds zal in het voorjaar operationeel zijn.

27. Auto delen

Veel huishoudens op het platteland hebben twee of zelfs drie auto's. Daarmee voorzien alle gezinsleden in hun mobiliteitsbehoefte. Dat is niet alleen duur, maar ook niet goed voor het milieu en de beschikbare (speel)ruimte in dorpen. Door met een groep huishoudens of mensen een (buurt)auto samen te delen of je eigen auto (tegen vergoeding) beschikbaar te stellen aan anderen kan voorzien worden in de mobiliteitsbehoefte met (veel) minder auto's. Particulier autodelen kan bovendien een aanvulling zijn op het bestaande openbaar vervoer. In plattelandsgebieden kan het een alternatief zijn. Daarnaast combineert autodelen het gemak van een auto, zonder alle lasten en kosten van het bezit ervan. Er zijn verschillende systemen en landelijke organisaties die een pakket aanbieden. Voorbeelden zijn MyWheels, Green Wheels en AutoDelen=Kosten Delen

Doel

Bij dit actiemodel spelen verschillende doelstellingen:

- Verbetering van het milieu door verminderen van het aantal auto's, minder CO2 uitstoot en grondstoffengebruik.
- Verbetering van de woonomgeving door ruimtebesparing (voor parkeren).
- Het voorzien in de mobiliteitsbehoefte van alle gezinsleden van huishoudens.
- Besparing op de autokosten.

Resultaat

Het resultaat is afhankelijk van de schaal waarin het autodelen in een dorp wordt toegepast. De ontwikkeling van het autodelen verkeert nog in een beginfase. Het heeft zeker de potentie om verder te groeien. Minder auto's in de openbare ruimte en op de weg betekent een verbetering voor het milieu en de leefomgeving. Gezinnen kunnen als deelnemer van een deelauto kosten besparen. Door de samenwerking in een groep wordt de sociale samenhang sterker.

Bereik

In principe kunnen alle huishoudens in een dorp aan deze actie deelnemen. De mobiliteitsbehoefte van een huishouden is sterk afhankelijk van de samenstelling en de activiteiten van het gezin. Het deelnemen aan een deelautosysteem kan aantrekkelijk zijn voor een groot aantal gezinnen. Het systeem is nog betrekkelijk onbekend. Daarom ervaren (nieuwe) deelnemers een drempel. Opzetten van een actie voor een eerste deelauto met een eerste groep deelnemers (voorlopers) kan deze drempel wegnemen.

Partners

Voor het opzetten van een deelautosysteem kun je terecht bij een van de aanbieders MyWheels en GreenWheels. In Zeeland is de loopt het project Auto Delen=Kosten Delen (in samenwerking met MyWheels). Bij het opzetten van een eerste team in een dorp kan de gemeente wellicht ondersteuning bieden in de vorm van het aanwijzen van een vaste parkeerplaats.

Termijn

Een actie rond autodelen is op korte termijn op te zetten. Voor MyWheels kunnen deelnemers zich direct inschrijven. Een voorlichtingsbijeenkomst met bijdragen van ervaringsdeskundigen helpt om meer deelnemers te krijgen. Hoe meer deelnemers (en auto's) beschikbaar zijn, hoe beter het systeem gaat werken.

Kosten en financiering

Voor dit project is geen investering nodig door de deelnemers. Autodelers betalen een abonnement, boekingskosten en de directe gebruikskosten (per uur en/of kilometer). De bemiddelingsorganisatie ontvangt ook een deel. De kosten voor de gebruiker wegen niet op tegen de kosten van een eigen auto tenzij er veel en vaak in de deelauto wordt gereden. Stelregel: wie zijn auto niet dagelijks nodig heeft voor zijn woon-werkverkeer en minder dan 10.000 kilometer per jaar aflegt, moet beslist eens overwegen of het zinvol is om ' te autodelen'.

Meer informatie

www.milieucentraal.nl/themas/schoon-en-zuinig-op-weg/auto-delen
www.deelauto.nl (vereniging voor gedeeld autogebruik)
www.greenwheels.com/nl/Home/Particulieren/Home
<https://mywheels.nl>
www.autodelenkostendelen.nl (Zeeland)

Opmerking

Momenteel hebben tussen de vijf- en zesduizend autobezitters zich bij diverse websites voor autodelen aangemeld, een stijging van 86 procent ten opzichte van 2012.

28. Samen Rijden / CombiRit

De auto is als vervoersmiddel op het platteland voor veel huishoudens onmisbaar. Bijna elk gezin heeft één of meer auto's. De gemiddelde bezetting van rijdende auto's is minder dan 1,5. Dat wil zeggen dat we vaker alleen in de auto zitten dan samen met anderen. Er blijft dus heel veel vervoerscapaciteit onbenut. Net als bussen rijden ook auto's met nog veel beschikbare zitplaatsen rond. Het benutten van deze lege zitplaatsen zou een grote bijdrage kunnen leveren aan de vervoersbehoefte van mensen op het platteland en kan ook het aantal autoritten aanzienlijk beperken.

Carpoolen is een bekende oplossing. Toch gebeurt dat nauwelijks, afgemeten aan het totaal aantal verplaatsingen met de auto. Alleen voor een gezamenlijke bijeenkomst maken mensen afspraken om samen te rijden. De afspraken worden dan gemaakt tussen familieleden, collega's, leden van een sportclub of andere bekenden, die we regelmatig zien en spreken. Afspraken maken met (relatief) onbekenden komt niet of nauwelijks voor. Dat is jammer, want meer samen rijden heeft veel voordelen; voor het milieu en klimaat, voor de drukte op de weg, voor de beschikbare parkeerplekken, voor de portemonnee. Voorbeeld: als in alle auto's die voor het woon-werkverkeer worden gebruikt vier mensen zitten, rijden er in de spits zeventig procent minder auto's!

In het verleden is het zogenaamde carpoolen vanuit de overheid wel gepromoot. Carpoolen beperkte zich daarbij vooral voor het woon-werkverkeer. Carpoolen is minder populair geworden omdat mensen liever geen afspraken voor langere termijn maken en heel flexibel met hun tijd om willen gaan.

Op het internet zijn er verschillende sites die mensen voor autoritten 'matchen', en vraag en aanbod bij elkaar brengen. Dat zijn sites die zich richten op het hele land (en daarbuiten) waardoor ze minder populair zijn voor de meer dagelijkse verplaatsingen vanuit dorpen.

Met internet en gebruik van sociale media zou het veel gemakkelijker moeten zijn om inwoners van een dorp of wijk met vergelijkbare mobiliteitsbehoeften aan elkaar te matchen. Een model hiervoor is CombiRit. CombiRit is een systeem voor gereguleerd en betaald meerijden waarbij deelnemers in een bepaalde regio (dorpen, gemeente) zich aanmelden via een site of app. Deelnemers kunnen zowel autobezitters zijn als personen die mee willen rijden. Op het dorp zijn één of meer vaste plaatsen waar meerrijders opgepikt kunnen worden. Deelnemende auto's zijn herkenbaar aan een ruit- of bumpersticker.

Bij dit systeem is er sprake van een financiële prikkel. De meerrijder betaalt per kilometer aan de chauffeur of eigenaar van de auto. De betaling wordt overigens geautomatiseerd; elke deelnemer (chauffeurs en

meerrijders) hebben hiervoor een account op een speciale rekening. De betaalde prijs per kilometer is hierbij van te voren door alle deelnemers samen bepaald (bv € 0,20 per km). Elke gezamenlijke autorit wordt met een app op een smartphone (of vooraf via een website) geregistreerd. Die registratie is niet alleen belangrijk voor de financiële transactie maar ook voor de sociale veiligheid van de deelnemers. Naam en adressen van alle partijen zijn daarbij bekend. Het systeem van de CombiRit is nog nergens in de praktijk ingevoerd. Er zijn nog geen voorbeelden bekend.

Doel

- Het verminderen van het aantal autoritten door een betere bezetting van rijdende auto's.
- Het verminderen van de milieubelasting door auto's.
- Het voorzien in de mobiliteitsbehoefte van dorpsbewoners.
- Het verminderen of delen van de kosten voor mobiliteit.

Resultaat

Het resultaat van een goed georganiseerd CombiRit systeem is dat er minder auto's en verkeersbewegingen nodig zijn, terwijl toch voorzien wordt in een vervoersbehoefte van mensen op het platteland. De milieudruk wordt minder, net als de kosten.

Bereik

Er is een groot potentieel aan deelnemers. Alle autobezitters op een dorp (en omliggende dorpen) kunnen er principe aan deelnemen. Alle dorpsbewoners kunnen van de vervoersdienst gebruik maken. Voor een goed functionerend systeem is wel een minimum aantal deelnemers noodzakelijk.

Partners

De deelnemers worden gevormd door de bewoners van een dorp (en omliggende dorpen).

Voor het opzetten van een CombiRit systeem is wel een organisatie nodig om het geheel te beheren en de communicatie te verzorgen. CombiRit is nog niet in praktijk gebracht. Daarom is nog niet duidelijk welke partijen een bijdrage willen en kunnen leveren aan de ontwikkeling van het systeem en de ondersteunende organisatie.

Termijn

Het maken van een pagina op een dorpswebsite, waarop dorpsbewoners vraag en aanbod voor autoritten melden, is relatief eenvoudig. Het opzetten van een compleet CombiRit systeem is een ander verhaal, zeker omdat er nog geen ervaring mee is opgedaan. Een pilotproject zou die noodzakelijke ervaring kunnen opleveren. Voor het opzetten van zo'n proef is (los van de financiering) snel twee jaar gemoeid voor voorbereiding, ontwikkeling, draaien en evalueren.

Kosten en financiering

Een startsubsidie of investeerder is noodzakelijk voor het opzetten van een eerste pilot en het ontwikkelen van de noodzakelijke instrumenten (website, app, account, communicatiemiddelen). Een marge van de kilometerprijs die een meerrijder betaalt en van de vergoeding aan de chauffeur/autobezitter zorgt voor bekostiging van beheer en onderhoud van een eenmaal draaiend systeem.

Meer informatie

www.carpooldate.nl
www.toogethr.com/nl
www.meerijden.nu

Opmerking

Hoewel de kosten van mobiliteit steeds hoger worden, zullen veel mensen eerst de kat uit de boom willen kijken voor ze zich als deelnemers van een CombiRit systeem aanmelden. Uit onderzoek blijkt dat mensen erg hechten aan gewoonten en op elk gewenst moment een beslissing willen kunnen nemen over een autorit. Daarnaast beschouwen veel mensen hun auto als een verlengstuk van de privé-omgeving, waarin ze geen rekening hoeven te houden met andere inzittenden. Dat zijn psychologische barrières die niet in een keer overwonnen kunnen worden.

Voorbeeld

Het systeem van de CombiRit is nog nergens in de praktijk ingevoerd. Er zijn nog geen voorbeelden bekend.

29. Buurtbus

In verschillende dorpen en gemeenten is een buurtbus actief. Een buurtbus is een kleine bus (maximaal 8 passagiers) die door vrijwilligers wordt bestuurd en zo kan voorzien in de mobiliteitsbehoefte van mensen die geen beschikking hebben over andere vormen van vervoer. Een buurtbus kan verschillende vormen aannemen. Het kan een formeel ingevoerde vorm van openbaar vervoer zijn, waarmee in dunbevolkte gebieden volgens een vaste route en dienstregeling wordt gereden. Deze buurtbussen worden door het openbaar vervoersbedrijf geëxploiteerd. Een dorp kan in overleg met het vervoersbedrijf worden opgenomen in

de route van de buurtbus. Er is wel een minimaal aantal vrijwilligers nodig om de lijn in stand te houden.

Er zijn ook buurtbussen die niet gebonden zijn aan een vaste dienstregeling. Om verwarring te voorkomen krijgen dit soort busjes een andere naam. Bijvoorbeeld 'Eurobus' op Noord Beveland, 'Sprinter' in Borsele. Deze 'sociale' busjes worden ingezet om met name ouderen te vervoeren naar activiteiten, die eraan bijdragen dat ze een actieve rol in de maatschappij blijven spelen en niet in een sociaal isolement terecht komen. Soms is dit type busje ook ingericht voor het vervoer van rolstoelen, zodat mantelzorgers er met hun familielid, kennis of buurman mee op stap kunnen. Ook deze busjes werken met vrijwilligere 'chauffeurs'. De aanschaf en exploitatie is meestal gebaseerd op subsidies, fondsen en sponsoring. In Noord Beveland wordt de Eurobus beheerd door een stichting. In Borsele maakt de Borselse Sprinter deel uit van het aanbod van het Vrijwilligershuis.

Doel

- Het voorzien in de mobiliteitsbehoefte van mensen die moeilijk of niet van andere vervoersvormen gebruik kunnen maken.
- Het voorkomen dat mensen (met name ouderen) in een sociaal isolement belanden.

Resultaat

- Voor de formele buurtbus geldt dat deze invulling geeft aan onrendabele buslijnen op het platteland.
- De meer informele buurtbusjes helpen bij het voorkomen dat mensen in een sociaal isolement terecht komen.

Bereik

Het gebruik van de buurtbus die voor een dorp een lijndienst vervangt is afhankelijk van de behoefte. In de praktijk zal dit alternatief zich beperken tot enkeleritten per dag. De inzet van de sociale busjes is veel gevarieerder. Deze busjes rijden veel meer op verzoek en bij georganiseerde activiteiten. Goede communicatie kan het gebruik sterk verhogen.

Partners

Voor buurtbusjes die in dun bevolkte gebieden de route van een lijndienst onderhouden is de openbaarvervoersorganisatie meestal de exploitant. Overheden (provincie en gemeenten) betalen mee aan de kosten. Om de kosten te drukken zijn vrijwilligers nodig die zich als chauffeur inzetten.

Termijn

De haalbaarheid van een buurtbus die de route van een lijndienst gaat onderhouden, moet passen in de totale buslijnvoorziening van een regio. Overleg met de gemeente en het openbaar vervoersbedrijf is noodzakelijk om de haalbaarheid in beeld te brengen. Het dorp dat een buurtbus wil, moet kunnen beschikken over voldoende vrijwilligers.

De sociale buurtbus komt meestal tot stand op initiatief van enkele vrijwilligers, dorpsraden en/of de gemeente. Als het geld voor de aanschaf en de exploitatie van de bus beschikbaar is en een groep vrijwilligers klaar staat kan de bus gaan rijden. Houd rekening met een voorbereidingsperiode van ongeveer een jaar.

Kosten en financiering

Buurtbussen die een lijndienst onderhouden worden gefinancierd en beheerd door de vervoersmaatschappij. De overheid (provincie en gemeenten) betalen mee in de vorm van subsidie aan het OV-bedrijf.

De sociale buurtbus kan pas gaan rijden wanneer er voldoende geld beschikbaar is van subsidies, fondsen en sponsorbijdragen van bedrijven. Ook onderhoud en exploitatie worden door deze geldschieters mogelijk gemaakt. De betrokkenheid van vrijwilligers en een actief gebruik van de busjes maakt het voor de sponsor aantrekkelijker om zo'n voorziening financieel te ondersteunen.

Meer informatie en voorbeelden

www.buurtbus.net (als vorm van openbaar vervoer)

www.eurobusnoordbeveland.nl

www.borselsesprinter.nl (De Borselse Sprinter)

30. Fiets repair café

Nederland is een echt fietsland. Mede door de komst van de elektrische fiets is het fietsen de laatste jaren alleen maar toegenomen. De fiets is ook bijna een symbool van duurzaamheid. De voordelen voor het gebruik van de fiets boven de auto, zeker over korte afstanden, zijn groot. Goed voor het milieu (geen uitstoot van CO₂, fijnstof en andere stoffen), goed voor de gezondheid en de conditie, goedkoop en het kost weinig ruimte.

Vroeger had elk dorp een of meer goede fietsmakers. Die tijd is voorbij. Voor een eenvoudige reparatie moet u met uw fiets in veel gevallen naar een ander (groter) dorp of de stad.

Wanneer een fiets een lekke band of een ander mankement krijgt, blijft hij soms wekenlang ongebruikt

in de schuur staan in afwachting van reparatie. Gelukkig zijn er veel doe-het-zelvers die eenvoudige reparaties goed uit kunnen voeren. En er is een grote groep mensen die zelf geen kans ziet om een kapotte fiets te repareren.

Op dorpen waar geen fietsmaker is en voor mensen die moeilijk een fietsmaker op een ander dorp kunnen bereiken, kan het fiets repair café een oplossing zijn. In het fiets repair café worden fietsen, die een kleine reparatie nodig hebben, door handige vrijwilligers weer rijklaar gemaakt.

Het fiets repair café kan bijvoorbeeld een of twee keer in de maand gehouden worden op een vaste locatie in het dorp. Op dat tijdstip zijn enkele vrijwilligers beschikbaar om de reparaties uit te voeren.

Het is ook mogelijk de service uit te bouwen met een meldpunt (telefonische en via mail). Via het meldpunt kunnen tussentijds (tussen de vaste repair café's door) afspraken te maken.

Aan de reparatie zijn vaak kosten verbonden voor bijvoorbeeld een nieuwe band, kabels of ketting. Deze kosten worden natuurlijk doorberekend. Daarnaast is het te overwegen een kleine (standaard) vergoeding te vragen voor de aanschaf van materialen en gereedschappen.

Het fiets repair café kan gecombineerd worden met een breder opgezet Repair Café, waarbij allerlei huishoudelijke gebruiksvoorwerpen, kleding, maar ook bijvoorbeeld rollators en rolstoelen gerepareerd kunnen worden (zie www.repaircafe.nl)

Doel

- Het stimuleren van het fietsen, een zeer duurzaam vervoersmiddel.
- Het ondersteunen van fietsers door het realiseren van een laagdrempelig servicepunt in het dorp.
- Vermindering van het autogebruik, zeker voor korte afstanden.

Resultaat

- Dorpsbewoners kunnen hun fiets effectiever gebruiken omdat kleine reparaties in het dorp laagdrempelig en snel verricht kunnen worden.

Bereik

Bijna iedereen heeft één of meer fietsen. Jaarlijks is er aan elke fiets wel een kleine reparatie of een betere afstelling van verlichting, kabel en versnellingen nodig. Sommige mensen kunnen zelf een aantal van deze reparaties uitvoeren, vele anderen niet. Die kunnen nu eenvoudig bij het repair café terecht.

Partners

Voor een fiets repair café zijn enkele vrijwilligers nodig, een ruimte voor ontvangst en reparatie. En natuurlijk een set gereedschappen en de meest voorkomende reserveonderdelen. Iemand op het dorp moet dus een

ruimte beschikbaar stellen. Het is aan te bevelen bij het maken van de plannen ook contact te zoeken met een in de buurt werkende fietsenmaker. Samenwerking is beter dan concurrentie.

Termijn

Als aan de voorwaarden voldaan kan worden (ruimte, vrijwilligers, basisset aan gereedschappen en reservematerialen) kan een fiets repair café in enkele maanden tot een half jaar gerealiseerd worden.

Kosten en financiering

De inzet is om een laagdrempelige en goedkope voorziening te maken. Om de kosten laag te houden moet de ruimte bij voorkeur gratis beschikbaar zijn. In de beginfase kunnen meewerkende vrijwilligers hun eigen gereedschappen meenemen. Een bescheiden investering, voor veel voorkomende reserveonderdelen, kan nodig zijn. Wellicht kan deze voorraad ook beschikbaar gesteld worden door de fietsenmaker waarmee wordt samengewerkt. De onderdelen worden dan betaald op het moment dat ze voor een reparatie gebruikt worden. De fietseigenaar betaalt zelf voor deze reserveonderdelen. Overwogen kan worden om een kleine (standaard) vergoeding voor reparaties vast te stellen. Hiermee kunnen eventueel gereedschappen of andere uitgaven gedekt worden.

Meer informatie

www.repaircafe.nl

Opmerking

Een fiets repair café moet bij voorkeur geen concurrent worden van de plaatselijke fietsenmaker. Deze beroepsgroep heeft het al moeilijk genoeg om het hoofd boven water te houden. Het is aan te raden samenwerking te zoeken met een goede fietsenmaker in de buurt. Er zijn reparaties die beter door een vakman uitgevoerd kunnen worden. Ook kunnen met deze fietsenmaker afspraken gemaakt worden over doorverwijzing (zoals van een huisarts naar een medisch specialist) en de levering van reserve- en vervangingsonderdelen.

Het fiets repair café kan ook een plek zijn waar tweede handfietsen en kinderfietsen (en rollators?) worden aangeboden.

Voorbeeld

Er zijn nog geen voorbeelden bekend van een repair café in dorpen, dat zich uitsluitend op fietsen richt. Wel zijn er breder opgezette 'Repair Cafés'.

31. Klimaatneutraal autorijden door CO2 compensatie

Het wegverkeer draagt in Nederland zo'n 20% bij aan de totale CO2 uitstoot. In totaal rijden er nu zo'n acht miljoen personenauto's rond. De gemiddelde CO2 uitstoot is ongeveer 150 gram per kilometer. Het effect van zuiniger motoren en hybrides wordt teniet gedaan door zwaardere en een groeiend aantal auto's. Het aandeel elektrische auto's is nog erg bescheiden. De CO2 uitstoot van het autoverkeer zal in de komende jaren nauwelijks afnemen.

Een mogelijkheid om het effect van de CO2 uitstoot op het klimaat te temperen is CO2 compensatie. Hierbij wordt de CO2 uitstoot gecompenseerd door investeringen in extra duurzame energieprojecten (b.v. zon, wind, water, biomassa). Omdat deze manieren van energieopwekking geen CO2 uitstoten en door kolen of gasgestookte centrales opgewekte energie wel, wordt CO2 uitstoot voorkomen. Het effect van de CO2 uitstoot van het autoverkeer wordt zo 'geneutraliseerd'.

In Zeeland loopt een proef met deze vorm van CO2 compensatie. Het Zeeuws Klimaatfonds en AgriSnel tank werken hierbij samen. Bij twee tankstations van AgriSnel tank kan klimaatneutrale euro 95 'Green Label' (in Goes) of klimaatneutrale diesel 'Green Label' (in Wissenkerke) getankt worden. De klant aan de pomp kan een keuze maken tussen gewone of 'klimaatneutrale' brandstof. De klimaatneutrale brandstof is voor de consument twee cent duurder. Dat scheelt 50 cent op een tankbeurt van 25 liter. De kosten voor de CO2 compensatie van deze brandstoffen via het Zeeuws Klimaatfonds bedragen echter vijf cent. De pomphouder, in dit geval AgriSnel tank, draagt daarom zelf ook drie cent per liter bij aan de CO2 compensatie.

Het Zeeuws Klimaatfonds zet dit geld in om meer duurzame energieprojecten in Zeeland mogelijk te maken. Door een financiële bijdrage van het fonds worden projecten financieel haalbaar gemaakt. Zo heeft het fonds bijgedragen aan Zonne-energieprojecten voor een aantal scholen en verenigingsgebouwen.

Deze formule kan gekopieerd worden in dorpen die een tankstation hebben. Voor de beheerder of eigenaar kan dit (ondanks de kosten van drie cent per liter) een interessante manier van klantenbinding betekenen. De opbrengst kan gezamenlijk gekozen duurzame energieprojecten in het dorp mogelijk maken. Door er een concreet doel aan te koppelen, zoals het CO2 neutraal maken van bijvoorbeeld sportaccommodaties

of verenigingsgebouwen, kunnen leden van deze organisaties erbij betrokken worden.

Doel

- Verminderen van de nadelige effect en van de uitstoot van de auto's van dorpsbewoners op het klimaat.
- Het financieel mogelijk maken van duurzame energieprojecten in het dorp.
- Het leveren van een bijdrage aan een klimaatneutraal dorp.

Resultaat

- De inrichting van een tankstation voor klimaatneutrale autobrandstof
- Het genereren van financiële middelen voor duurzame energieprojecten
- Het realiseren van meer duurzame energieprojecten in het dorp
- Grotere bewustwording van de dorpsbewoners van de CO2 uitstoot van hun autogebruik
- Betrokkenheid van dorpsbewoners bij de realisering van gezamenlijk gekozen duurzame energieprojecten

Bereik

Het bereik van dit 'actiemodel' kan groot zijn omdat bijna elk huishouden in een dorp over één of meer auto's beschikt. DE bestuurders tanken zeer regelmatig brandstof. Door de CO2 compensatie te koppelen aan projecten die voordeel bieden voor verenigingen en algemene voorzieningen kan de deelname sterk vergroot worden.

Partners

De belangrijkste partner voor dit project is de eigenaar en/of beheerder van het tankstation. Die moet bereid zijn medewerking te verlenen. Vooral het financieel aspect zal daarbij een rol spelen. Daarbij zal hij een afweging maken van de kosten (drie cent per liter) tegenover de verwachte stijging van de omzet door deze bijzondere manier van klantenbinding.

De brandstofmaatschappij moet hier aan mee willen werken. Grote oliemaatschappijen zullen waarschijnlijk minder snel instemmen.

In Zeeland kan het Zeeuws Klimaatfonds als partner optreden. Het fonds werkt niet alleen mee in het overleg tussen de verschillende partijen, maar zorgt er ook voor dat de CO2 compensatie op een verantwoorde en transparante manier plaatsvindt.

In het dorp kunnen verschillende verenigingen belang hebben bij de realisering van deze 'voorziening' omdat het extra geld oplevert voor investeringen in energiebesparing of duurzame energieopwekking. Dat kan de jaarlijkse energiekosten flink drukken.

Termijn

De realiseringstermijn is sterk afhankelijk van de medewerking van de lokale tankstationhouder. Zonder die medewerking is dit project niet mogelijk. Met deze medewerking kan een klimaatneutraal tankstation in zes maanden tot een jaar gerealiseerd worden.

Kosten en financiering

Naast de inzet van verschillende partijen is goede communicatie belangrijk. AgriSneltank heeft er bijvoorbeeld voor gekozen de tankstations te voorzien van spandoeken en stickers. Daarnaast is een speciale website gebouwd. Dit is uit het gangbare reclamebudget gefinancierd. De free publicity die de maatschappij daarvoor terugkreeg, maakte die investeringen ruimschoots goed.

De kosten zitten vooral in de meerprijs van circa vijf cent op een liter brandstof. In dit voorbeeld zijn die kosten verdeel tussen de consumenten (die een bewuste keuze maakt) en de brandstofleverancier. Voor de consument scheelt het 50 eurocent op een gemiddelde tankbeurt van 25 liter.

Meer informatie

- www.tankaandetoekomst.nl
- www.zeeuwsklimaatfonds.nl
- www.ecnb.nl/diesel.html

Opmerking

Het hier beschreven project is mogelijk gemaakt door samenwerking met het Zeeuws Klimaatfonds. Het is belangrijk dat er een partij meewerkt die op een verantwoorde manier de CO2 compensatie organiseert en registreert.

Voorbeeld:

Bij dit project staat het initiatief van het Zeeuws Klimaatfonds en AgriSneltank centraal. Er zijn geen vergelijkbare projecten in Nederland bekend. De pas opgerichte energiecoöperatie op Noord-Beveland haakte in 2013 in op de mogelijkheden die door het fonds en de brandstofketen zijn gecreëerd. In het voorjaar van 2013 kwam een samenwerking tot stand tussen de drie partijen met als resultaat dat er in juni 2013 een eerste klimaatneutrale dieselpomp op het eiland geopend kon worden. De opbrengt van de CO2 compensatie aan de pomp is nog in 2013 ingezet voor de realisering van een PV project (116 panelen) voor de stroomvoorziening van de sporthal van tennisvereniging Slagvast in Kamperland.

32. Bijenhôtels

De laatste tien jaren gaan wereldwijd de aantallen bijenvolken achteruit. Ook in Nederland is de sterfte van bijen hoger dan het langjarig gemiddelde. Die ontwikkeling wordt in Nederland met zorg gevolgd. De oorzaak van deze teruggang is nog volop in discussie. Zowel de varroamijt, het gebruik van sommige soorten gewasbescherming en andere oorzaken worden genoemd. De verhoogde bijensterfte wordt vermoedelijk veroorzaakt door een combinatie van factoren die elkaar versterken.

Veel landbouwgewassen en wilde planten profiteren van bestuiving door bloembezoekende insecten. Circa 70 procent van alle bedektzadige plantensoorten (dat zijn planten die bloemen ontwikkelen) wordt door insecten bestoven. Wereldwijd zijn 76 procent van de soorten voedselgewassen afhankelijk van dierlijke bestuiving, voor het overgrote deel door insecten. Niet voor niets was 2012 het 'Jaar van de Bij'.

Van alle bijen wordt de honingbij (gehouden door imkers) over het algemeen beschouwd als de belangrijkste bestuiver voor landbouwgewassen. Maar ook wilde bijensoorten dragen bij aan de bestuiving van landbouwgewassen. In het licht van de toenemende sterfte onder honingbijen en dalende aantallen imkers in Nederland, zal de bestuiving door wilde bijen belangrijker worden. De verwachting is dat ook veel van bestuiving afhankelijke wilde plantensoorten achteruit zullen gaan bij afname van wilde bestuivers.

Het plaatsen van zogenaamde 'bijenhôtels' voor wilde bijensoorten in en rond het dorp draagt bij aan de bijenstand. Het biedt een langjarige nestvoorziening voor solitaire bijen. Bijenhôtels zijn natuurlijk te koop, maar het is heel goed mogelijk om ze zelf te bouwen. Bijenhôtels maak je van eenvoudig verkrijgbare natuurlijke materialen als houtstammetjes, houtblokken en bamboestokken.

Deze actie kan het best starten met een voorlichtingsbijeenkomst en een workshop, waarbij de eerste eenvoudige bijenhôtels worden gemaakt. Bijenhôtels kunnen in allerlei maten en soorten gemaakt worden. Ze kunnen ook heel decoratief zijn. Dit is bij uitstek een project om scholieren bij te betrekken. Natuur- en milieueducatie en zorg voor de eigen omgeving gaan hierbij heel praktisch en concreet hand in hand.

Doel

- Het leveren van een bijdrage aan het in stand houden van de stand van wilde bijen, de biodiversiteit en de voedselproductie.

- Bewustwording van het belang van bijen in de natuur en de voedselproductie.

Resultaat

De initiatiefnemers en de deelnemers zorgen er samen voor dat er een aantal bijenhôtels worden gemaakt en geplaatst. Afhankelijk van verschillende factoren zullen de geplaatste bijenhôtels meer of minder intensief gebruikt worden. Afhankelijk van deze bevindingen kunnen hotels verplaatst worden. Er kunnen ook altijd extra exemplaren gemaakt worden. In de loop van de tijd ontstaat een goed beeld van de beste locaties en de 'bezetting'. Het is natuurlijk niet eenvoudig vast te stellen wat deze actie op lokaal niveau betekent voor de bijenstand, biodiversiteit en voedselproductie, maar als de hotels bewoond worden is er al sprake van succes.

Bereik

Bij deze actie vormen niet mensen, maar wilde bijen eigenlijk de doelgroep. Het maken en plaatsen van bijenhôtels kan een eenmalige of herhaalde actie zijn van een groep dorpsbewoners en liefst ook scholieren. Met het plaatsen van de bijenhôtels worden deelnemers zich ook meer bewust van de natuurlijke processen in de directe omgeving.

Partners

Het is aan te raden dat personen met kennis en enige ervaring van het maken en plaatsen van bijenhôtels betrokken worden bij de start van dit project. Lokale of regionale NME-organisaties hebben hiervoor vaak wel een aanbod, waarbij vrijwilligers voorlichting en ondersteuning kunnen geven. Ook imkerij organisaties kunnen hulp en steun bieden. Een plaatselijk timmerbedrijf kan bruikbaar afvalhout bijdragen. Het plaatsen van de bijenhôtels kan in overleg met fruitteelers of tuinders gebeuren.

Termijn

Het voorbereiden en organiseren van een voorlichtingsbijeenkomst en een workshop kan binnen twee of drie maanden gerealiseerd worden. Het is wel aan te bevelen dat er na het plaatsen van de bijenhôtels

'nazorg' wordt gepleegd om te kijken of de actie aanslaat. De houten constructies vergaan ook na verloop van tijd en moeten dan vervangen worden.

Kosten en financiering

Dit is een project dat met weinig of geen geld uitgevoerd kan worden. Er is natuurlijk wel een zaaltje of werkplek nodig voor één of meer informatie- en werkbijeenkomsten, maar deelnemers kunnen ook thuis aan de slag. De materialen, zoals stukjes boomstam en houtblokken zijn in de eigen omgeving beschikbaar. Bij het gebruik van bamboestukken kan een tuincentrum uitkomst bieden. Wie weet zijn ze bereid als sponsor op te treden.

Meer informatie

Google eens even op afbeeldingen van bijenhôtels voor een groot aantal inspirerende voorbeelden.

- www.bijenhôtels.nl

- www.bijenhôtel.nl

Opmerking

De organisatie Natuur en Milieu biedt bedrijven de mogelijkheid om een (groot) bijenhôtel te sponsoren. Zie www.natuurenmilieu.nl/projecten/bijenhôtel

33. Natuurspeeltuin

Een natuurspeeltuin is een speelplek zonder de speeltoestellen die je in een normale speeltuin ziet. In plaats daarvan wordt gebruik gemaakt van allerlei natuurlijke objecten en elementen. Boomstammen, waterpartijen, stenen, zand en klei, een vuurplaats en een kruiptunnel zijn elementen waarmee kinderen met eigen fantasie en met elkaar naar hartenlust samen kunnen spelen, bouwen en modderen. De natuurspeeltuin is aangelegd in een natuurlijke omgeving met veel bomen en groen. Zo komen kinderen ook spelenderwijs in aanraking met de natuur.

De natuurspeeltuin is een alternatief voor speeltuinen waar de soms dure toestellen weinig ruimte laten voor de eigen fantasie van de kinderen. Daarbij is het ook een reactie op de tendens om alle risico's in de speelomgeving omgeving van een kind te minimaliseren. Kinderen worden weerbaarder en handiger als ze kunnen leren van inschattingfouten, zoals bij het slootjespringen. Met vallen en opstaan worden ze behendiger en kunnen ze meer aan.

Doel

- Het realiseren van een speelplek voor kinderen in een natuurlijke omgeving waarin ze uitgedaagd worden om samen te spelen en te ontdekken hoe natuurlijke materialen gebruikt kunnen worden om dingen te maken, te bouwen en te ontwikkelen.
- Het spelenderwijs ontwikkelen van inzicht en motorische vaardigheden.

Resultaat

De realisering van een natuurspeelplek bij of aan de rand van het dorp. Het is een plek waar kinderen graag komen om van alles en nog wat te ondernemen en samen te spelen. Ze leren zichzelf en elkaar vaardigheden aan die van belang zijn voor de ontwikkeling van een kind.

Bereik

Een natuurspeelplaats kan ingericht worden voor verschillende leeftijdscategorieën. Jonge kinderen kunnen onder toezicht spelen, oudere kinderen zelfstandig. In principe kunnen alle kinderen van het dorp er gebruik van maken.

Partners

In Zeeland loopt een provinciaal project voor de realisering van natuurspeelplekken 'Groen Spelen in Zeeland'. NME-organisaties, gemeenten en terreinbeheerders werken hierin samen. Voor een werkgroep die op een dorp een natuurspeeltuin wil realiseren, is het aan te raden contact op te nemen met de NME organisatie in de regio. Er is een uitgebreide website beschikbaar met veel informatie en contactadressen.

Het initiatief voor het aanleggen van een natuurspeelplaats ligt vaak bij de gemeente. Wie echter zo'n speelplaats in of bij het eigen dorp wil realiseren, moet zelf wel initiatief tonen en samenwerking zoeken met gemeente en NME-organisaties. (Zie bij 'Meer informatie')

Het is ook belangrijk de kinderen zelf en hun ouders erbij te betrekken. Ouders kunnen een rol spelen bij de aanleg en het beheer. Dat scheelt niet alleen in de realisatie- en beheerskosten, maar houdt een belangrijke groep betrokken en dat voorkomt vandalisme en verloedering.

Termijn

Het realiseren van een natuurspeelplaats in of bij het dorp is een hele onderneming.

De aanpak met een stappenplan

(www.groenspeleninzeeland.nl) maakt duidelijk wat er allemaal bij komt kijken. Vanaf het eerste idee met een startend initiatief tot en met de realisatie kan gemakkelijk twee jaar of langer gemoeid zijn. Na de realisatie volgt

overigens ook een fase waarin de speelplaats beheerd en onderhouden moet worden.

Kosten en financiering

De kosten van het realiseren en beheren van een natuurspeelplek kunnen sterk variëren en zijn afhankelijk van veel factoren en de medewerking van verschillende partijen. Het is verstandig om dit eerst goed in beeld te brengen. Op de eerste plaats is er een terrein nodig. Dat kan door een gemeente of een natuurbeheersorganisatie beschikbaar gesteld worden. Daarna komt het ontwerp en de aanleg. Het is aan te raden bij het ontwerp een ervaren partij (bureau) te betrekken. Bij de aanleg kunnen gemeente en bedrijven (als de vorm van sponsoring in natura) een rol spelen. Bedenk goed dat een natuurspeeltuin nooit af is. De bereidheid van een groep vrijwilligers (ouders) om regelmatig de handen uit de mouwen te steken is belangrijk, ook om medewerking van de gemeente te krijgen.

Voor bepaalde investeringen bij de aanleg zijn hier en daar wel fondsen te benaderen. Informeer bij reeds gerealiseerde projecten wat er allemaal bij komt kijken en wat het kost.

Meer informatie

In Zeeland werken de NME-organisaties, gemeenten en terreinbeheerders samen in een provinciaal project voor de realisering van meer groene speelplaatsen. Op de website www.groenspeleninzeeland.nl is uitgebreide en waardevolle informatie te vinden met onder meer een stappenplan en inspirerende voorbeelden.

Opmerking

Ook aan een natuurspeelplaats worden eisen gesteld ten aanzien van de veiligheid. Die eisen zijn best streng. Het is aan te raden hier goed naar te kijken en zo nodig advies in te winnen.

Voorbeeld:

De Boomhut in Terneuzen is de eerste natuurspeeltuin in Zeeland! Het is een avontuurlijke speeltuin zonder speeltoestellen voor kinderen van alle leeftijden. Je kunt er spelen in en met de natuur. Kinderen kunnen hier hun eigen creativiteit ontplooiën en avonturen beleven.

De Boomhut heeft waterpartijen, kruiptunnels, een vuurplaats, bomen om in te klimmen en nog veel meer! Je kunt er insecten en bomen bewonderen, lekker met zand en water klieren, hutten of dammetjes bouwen, door bosjes struinen of bladeren verzamelen. De natuurspeeltuin biedt ruimte. Ruimte die de kinderen zelf kunnen invullen met hun eigen creativiteit. Spel en fantasie worden er gestimuleerd. De natuurspeeltuin is ingedeeld in twee terreinen. Het voorste terrein is voor kinderen t/m 6 jaar. Het achterste terrein is voor iedereen vanaf 7 jaar. Ook aan de ouders is gedacht. Voor hen staan er bankjes en picknicktafels, zodat ook zij lekker kunnen genieten.

34. Dorpstuin biodiversiteit

Elk dorp heeft een aantal plantsoenen, parkjes en andere groenvoorzieningen die door de gemeente worden ingericht en beheerd. Daarnaast kunnen binnen de bebouwde kom ook andere groene terreinen toegankelijk zijn voor dorpsbewoners. Bijvoorbeeld terreinen van de kerk, een instelling of bedrijf. Gemeente en andere beheerders hebben deze groene plekken volgens een beplantingsplan ingericht. Hierbij spelen het straatbeeld en onderhoud- en beheerskosten vaak een belangrijke rol. Dat kan ten koste gaan van de variatie en de (bio)diversiteit.

Een dorpssteam kan er aan bijdragen dat op één of meer plekken in het dorp een deel van een parkje of plantsoen anders wordt ingericht. Ook een braakliggend stukje terrein of een cultuurhistorisch natuurterrein in de buurt kan (tijdelijk) geschikt zijn. De inzet is om hierbij de biodiversiteit, de variatie en de aantrekkelijkheid van openbaar groen te vergroten. Een groep vrijwillige tuin- en groenliefhebbers maakt op basis van eigen inzichten en met instemming van de reguliere beheerder een alternatief beplanting- en onderhoudsplan. Er kunnen afspraken gemaakt worden over het inrichten, onderhouden en gebruiken van deze biodiverse dorpstuintjes.

Doel

- Vergroting van de biodiversiteit binnen de bebouwde kom.
- Het aantrekkelijker maken van gemeenschappelijke groenvoorzieningen.
- Grotere betrokkenheid van de dorpsbewoners bij invulling en beheer van groenvoorzieningen.

Resultaat

In het dorp komen binnen de bestaande groenvoorzieningen plekgewijs 'dorpstuintjes' met veel meer variatie in beplanting en meer biodiversiteit. Een bijkomend resultaat kan kostenbesparing voor de reguliere beheerder (veelal gemeente) zijn.

Bereik

Plantsoenen en andere groenvoorzieningen maken deel uit van inrichting van het dorp en bepalen mede het beeld van de buurt en de aantrekkelijkheid van de woonomgeving. Alle dorpsbewoners hebben belang bij een aantrekkelijke invulling van de groene plekken op het dorp.

Partners

Elk dorp telt tuinliefhebbers die ook oog hebben voor de inrichting en het beheer van het 'openbare' groen. Een kleine groep vrijwilligers kan een start maken om in overleg met de gemeente of met een andere eigenaar een eerste biodiverse dorpstuin in te richten. Hierbij kan het werk verdeeld worden door de huidige beheerder en de groep vrijwilligers. Betrokkenheid van een tuin- of landschapsarchitect (al dan niet in dienst van de

gemeente) kan bijdragen aan de ontwikkeling van een bredere ontwikkelingsvisie.

Termijn

Het 'omvormen' van bestaande stukjes of nieuw in te richten openbaar groen tot één of meer biodiverse dorpstuinen kost tijd. Goed overleg met de gemeente (en andere eigenaren) en het maken van een beplantingsplan maken deel uit van de voorbereiding. Het inplanten zelf kan bij wijze van spreke in enkele dagen gebeuren. Afhankelijk van de aard van de beplanting kan dit ook in fasen plaatsvinden. De tijd van het jaar moet er wel geschikt voor zijn. Na het planten en zaaien moet de tuin regelmatig onderhouden worden.

Kosten en financiering

Omdat het hier gaat om reeds bestaande stukken openbaar groen, zijn er geen kosten voor de verwerving van de grond zelf. De grond zal eerst plant- en zaaiklaar gemaakt moeten worden met een tuinfrees of ander werktuig. De huidige beheerder (veelal de gemeente) zal wellicht bereid zijn dit voor zijn rekening te nemen, wanneer de vrijwilligers het plantwerk doen. Het plantmateriaal zelf kan voor een deel beschikbaar gesteld worden door de dorpsbewoners zelf. Tuinliefhebbers kunnen hiervoor overschotten aan plantmateriaal uit eigen tuin 'oogsten'. Een ander deel zal aangekocht moeten worden of beschikbaar worden gesteld door een kweker. Voor een deel kan dit wellicht betaald worden uit budgetten voor het reguliere groenbeheer.

Meer informatie

www.biodiversiteit.nl

www.groendichterbij.nl

Opmerking

In dit ideeënboek komen tuinen op verschillende plaatsen terug. Als moestuin, schooltuin, natuurspeeltuin of als tijdelijke invulling van braakliggende terreinen. Deze indeling is voor een deel willekeurig. Een dorpstuin kan meerdere functies tegelijk vervullen. De ambities en

wensen van de bewoners, de inzet van vrijwilligers en de geboden mogelijkheden (ruimte, facilitering door gemeente en andere instanties) zijn uiteindelijk bepalend.

Voorbeelden

Ovezande

In het dorp Ovezande is groot deel van het centrum opnieuw ingericht als uitloei van de bouw van een nieuwe brede school en een woon-zorgcomplex. Ook de tuin bij de katholieke kerk werd opgenomen in een plan voor nieuwe groenvoorzieningen. Bij de presentatie van het duurzame dorpsplan in Ovezande melden zich vier vrijwilligers aan om aan de slag te gaan met het (her)inrichten van de tuin bij de kerk. Samen met het kerkbestuur en de gemeente werden er drie stukjes grond geselecteerd om zo in te planten dat bijen en vlinders zich er goed thuis zouden voelen. Er is een plan gemaakt waarbij er ook rekening gehouden is met de wens om bloemen te kunnen plukken voor het versieren van de kerk.

www.dorpskrantovezande.nl/modules/simplywiki/index.php?page=duurzaam-dorpstuin

Voorbeeld 2: Cunnigherveld

Dorpsbewoners kunnen ook een rol spelen als natuurbeheerder. In de provincie Groningen wordt een compact cultuurhistorisch natuurgebied 'Cunnigherveld' beheerd door veertig vrijwilligers uit het dorp. Deze voor iedereen toegankelijke 'tuin' is een compact cultuurhistorisch natuurgebied met elzensingels, een eiken houtwal, pingo, petgaten en een veld met natte heidevegetatie (natuurbouw!). Er is verder een roggeakker met korenbloem en klaproos, bloemrijke akkers, een biologische aardappelakker, en rondom wandel- en fietspaden. Ook is er een kleine beestjestuin en een werkschuur, die geadopteerd zijn door de basisschool en een openluchttheater Ekohorn.

www.cunnigherveld.nl

35. Sporten dicht bij huis

Sport en beweging dragen bij aan de kwaliteit van het leven. Samen sporten is bovendien leuk en versterkt de onderlinge band. De wijze waarop we sporten en bewegen is voortdurend in ontwikkeling. Soms reizen we eerst voordat we gaan sporten. Dat is niet altijd nodig. Bij 'sporten dicht bij huis' worden de mogelijkheden om (samen) in het dorp te sporten in beeld gebracht. Die zijn vaak groter dan verwacht. De plaatselijke gymzaal van de brede school of een andere bestaande accommodatie kan vaak veel intensiever gebruikt worden. Voor een aantal vormen van sport en beweging is geen accommodatie nodig, zoals voor fiets- en loopgroepjes.

Nieuwe sportgroepjes die bijvoorbeeld een avond in de week volleyballen of badminton spelen zijn vaak snel gevormd. Groepen kunnen samengesteld worden naar leeftijd en prestatieniveau. Formalisering van de organisatie is vaak niet nodig. Sporten in de buurt is laagdrempelig. Door de geringe kosten is het voor iedereen toegankelijk.

Doel

- Het ontwikkelen van nieuwe mogelijkheden om dicht in de buurt te sporten door gebruik te maken van bestaande accommodaties en omstandigheden.
- Het versterken van de sociale cohesie door samen te sporten en sportactiviteiten te organiseren.

Resultaat

Het resultaat van deze laagdrempelige activiteit is dat meer mensen in het dorp (weer) actief gaan sporten en meer gaan bewegen. Bestaande accommodaties en mogelijkheden worden beter benut. De noodzaak om naar andere sportlocaties te reizen wordt minder. Dat betekent ook minder energieverbruik en minder CO₂-uitstoot.

Bereik

Het resultaat van deze laagdrempelige activiteit hangt sterk af van het enthousiasme van de initiatiefnemers en de eerste deelnemers die zich aanmelden. Vooral voor 50-plussers kan sporten in de buurt een uitkomst bieden om vaker te sporten of te bewegen. Daarmee is het bereik groot.

Partners

Sporten in de buurt kenmerkt zich door een spontane en informele aanpak. Eén of twee enthousiaste initiatiefnemers is vaak voldoende om een groep sporters bij elkaar te brengen. Via mond-tot-mond reclame, sociale media en de dorpskrant of -website is snel een oproep geplaatst.

Voor gebruik van een sport- of gymzaal zal medewerking van de exploitant nodig zijn. Dat zal in veel gevallen de gemeente of een sportvereniging zijn.

Het is aan te raden een ervaren instructeur te betrekken bij het opstarten van nieuwe sportgroepen. Die kan niet alleen technische aanwijzingen geven maar ook adviseren hoe blessures te voorkomen.

Termijn

Dit is een relatief gemakkelijk te organiseren project en kan al binnen enkele weken tot de eerste activiteiten leiden. Daarna kunnen de activiteiten -naar behoefte- verder uitgebouwd worden.

Kosten en financiering

Sporten in de buurt kan tegen lage kosten. De eventuele kosten bestaan uit het huren van de ruimte en mogelijke vergoeding voor een instructeur. Deze kosten kunnen door de deelnemers gedeeld worden. Hierbij gaat het om hooguit enkele euro's per deelnemer.

Meer informatie

www.sportzeeland.nl
www.sportindebuurt.nl

Opmerking

Wie een wat meer gedegen aanpak wil kan aansluiting zoeken bij het landelijk project 'Sport en Bewegen in de Buurt' van een aantal samenwerkende bewegings- en sportorganisaties. Hierbij kan bijvoorbeeld gebruik gemaakt worden van een handleiding om een buurtscan te maken. Deze brengt in beeld wat de sportwensen, de mogelijkheden en behoeften aan ondersteuning in een dorp of een buurt zijn.

Zie www.nisb.nl/buurtscan/scrivo/asset.php?id=1006789

36. Zeskamp

Een Zeskamp is een sportief en vooral sociaal dorpsevenement waarbij op één dag een aantal buurtteams tegen elkaar uitkomen. Zij nemen deel aan een serie (zes) serieuze en minder serieuze sport- en behendigheidswedstrijden. Ook denksporten of spelletjes kunnen meegenomen worden. Meedoen is hierbij veel belangrijker dan winnen. Van belang is dat de teams samenwerken voor een goed resultaat en daarbij aangemoedigd worden door de andere buurtbewoners. Een buurt kan hierbij opgevat worden als één of meer straten die bij elkaar gevoegd worden om een team te vormen. Jong en oud, mannen en vrouwen vormen daarbij een gemengd team.

De inzet is dat het hele dorp betrokken wordt in een dorpsevenement waarbij op informele manier sociale banden worden versterkt en samen -jong en oud- plezier hebben.

De Zeskamp is in jaren 1964-1987 bekend geworden door een serie televisie-uitzendingen. Behendigheid, kracht, evenwichtskunst, snelheid, klimvaardigheid, durf en samenwerking (en tegenwerking) waren daarbij ingrediënten voor een spelshow waar veel mensen plezier aan beleefden. De Zeskamp is daarna eindeloos gekopieerd. Er is geen vaste formule, behalve dat er meestal zes onderdelen zijn.

Als locatie voor het evenement kan het sportveld of een ander groot (gras)veld of plein gekozen worden. Ook de gymzaal van een school kan erbij betrokken worden.

Doel

- Versterken van de sociale banden en samenwerking in het dorp.
- Samen plezier beleven.

Resultaat

- Buurt- en dorpsbewoners leren elkaar (nog) beter kennen en waarderen.
- Grotere sociale samenhang en bereidheid om ook op andere momenten en gelegenheden samen te werken.
- Dorpsbewoners beleven samen een mooie dag.

Bereik

Bij een Zeskamp kan het hele dorp meedoen. Bij de voorbereiding, de opbouw, de begeleiding (tijdwaarneming, jurering), en de verzorging (catering) zijn veel vrijwilligers betrokken. Naast de actieve deelnemers (meerdere teams van circa 10 personen) kunnen de overige bewoners hun favoriete team aanmoedigen.

Partners

Het initiatief voor het organiseren van een Zeskamp kan door één van de bestaande sportverenigingen genomen worden. Maar ook andere opties en samenwerkingverbanden zijn denkbaar, denk aan een rol voor de dorpsraad of een Oranjevereniging. De meeste

gemeenten hebben een sportcoördinator die kan adviseren of ondersteunen. Bedrijven verhuren spelmaterialen voor het organiseren van zeskampen of vergelijkbare evenementen.

Termijn

Een Zeskamp is in enkele maanden tijd te organiseren door een groep vrijwilligers.

Kosten en financiering

Een Zeskamp kan, door de inzet van vrijwilligers, voor een bescheiden budget georganiseerd worden. Tegenover de uitgaven voor het huren van spelmaterialen en andere zaken (tent, geluidsinstallatie, zitbankjes, tafels en stoelen) kunnen inkomsten staan uit de verkoop van drank of uit bijdragen aan de afsluitende barbecue. Bijdragen van sponsors of de clubkas van de organiserende vereniging(en) kunnen de begroting sluitend maken.

Opmerking

Een Zeskamp kan een model zijn voor een sportief dorpsfeest, maar het kan natuurlijk ook op een andere manier worden ingevuld. Een Zeskamp kan ook als gemeentelijk evenement georganiseerd worden waarbij uit elk dorp (of stadsbuurt) één of meer teams deelnemen.

Teams kunnen ook op een ander manier samengesteld worden dan op basis van buurt of straat.

Er zijn geen voorgeschreven regels voor het organiseren van een Zeskamp, de vrijheid om het zelf in te vullen is groot.

Voorbeeld:

Her en der in het land worden Zeskampen georganiseerd. Soms eenmalig, soms jaarlijks terugkerend. Er zijn tal van voorbeelden te vinden op het internet. Voor een organisatie team dat voor het eerst een Zeskamp organiseert is het aan te raden eerst eens ergens anders te kijken of te rade te gaan bij organisaties die hier ervaring mee hebben. Zoals De Klomp uit Ovezande (1200 inwoners) organiseerde in de zomer van 2013 in het kader van het 40-jarig jubileum eenmalig een Zeskamp voor het hele dorp. Bijna 100 deelnemers en veel meer publiek beleefde een mooie dag, die werd afgesloten met een barbecue.

37. Gezamenlijke moestuinen

Vroeger was het heel gebruikelijk dat huishoudens in dorpen groenten, aardappelen en (klein)fruit verbouwden in hun eigen achtertuin. Veel mensen hielden zelf kippen. Ook bestaan er al vele jaren volkstuincomplexen. Door een overvloed aan goedkoop voedsel in de supermarkten is het houden van een volkstuin en het kweken van groenten stilaan het domein van gepensioneerden en een enkele liefhebber geworden. Sinds enkele jaren is het zelf verbouwen van groenten en fruit echter weer aan een opmars begonnen, juist vanuit dichtbevolkte steden ('stadslandbouw'). Daarnaast willen steeds meer mensen 'weten wat ze eten'. Ook op het platteland neemt de belangstelling nu weer toe.

Voor het opzetten van een moestuin wordt nu minder gedacht aan de eigen achtertuin, maar aan andere stukjes grond in de buurt. Voor wie geen achtertuin of te weinig ruimte heeft om zelf groenten te verbouwen is een gezamenlijke moestuin een uitkomst. Het projectteam kan samen met belangstellenden op zoek naar geschikte stukjes grond in- of aan de rand van het dorp. De grond kan beschikbaar gesteld worden door een private persoon, de gemeente, woningbouwvereniging of bedrijf. Op dit moment liggen door de gemeente en andere partijen aangekochte bouwlocaties langer braak. Dit biedt kansen voor een gezamenlijke moestuin.

De organisatie van een dorpsmoestuin kan op verschillende manieren ingericht worden. Van oudsher bestaan er volkstuinverenigingen waarbij elk lid zijn eigen stukje grond had. Nu kan er ook gedacht worden aan combinaties van individuele veldjes en gezamenlijke velden. Een deel waar een schooltuin ingericht kan worden en wellicht op termijn ook een (tunnel)kas om het groeiseizoen te verlengen. Denk ook aan gezamenlijke voorzieningen voor water en tuingereedschappen.

Een moestuin bijhouden vergt ook wat kennis en ervaring. Nieuwe 'kwekers' kunnen hierbij veel leren van meer ervaren tuiniers. Het organiseren van voorlichtingsactiviteiten is in de startfase niet alleen zinvol, maar versterkt ook de samenwerking. Speciale aandacht kan hierbij ook gegeven worden aan biologische bestrijding van onkruid, ziekten en plagen.

Doel

- Het zelf en in samenwerking met elkaar verbouwen van groenten en fruit in de directe omgeving.
- Het geven van voorlichting over teelt, bemesting en biologische gewasbescherming.
- Het ontwikkelen en uitwisselen van kennis over tuinieren tussen dorpsbewoners.

- Het reduceren van vervoer van groenten en fruit over grote afstanden.
- Bijdragen aan zelfvoorziening en zelfredzaamheid.

Resultaat

Het realiseren van één of meer locaties op het dorp waar bewoners individueel en samen groenten, aardappelen en fruit kunnen verbouwen. De dorpsmoestuin is een plek waar mensen werken, samenkomen en kennis uitwisselen. Het dorp houdt kennis en vaardigheden in stand om zelf voedsel te produceren. Als scholen bij het project worden betrokken, dan voegt dit een belangrijke educatieve waarde toe.

Bereik

De belangstelling voor het zelf verbouwen van groenten en fruit in eigen of gezamenlijke dorpsmoestuinen is de laatste tijd sterk toegenomen. Het is nog niet duidelijk of deze trend zich verder zal doorzetten. Schatting is dat 5% van de huishoudens in een dorp belangstelling hebben om deel te nemen in een nieuw dorpsmoestuin project.

Partners

Voor een nieuwe dorpsmoestuin is grond nodig. Dat kan eigendom zijn van een particulier die bereid is om een stuk beschikbaar te stellen (al dan niet tegen een vergoeding). Ook de gemeente heeft stukken grond in eigendom. Dat kan terrein zijn dat voor langere tijd ongebruikt of braak blijft liggen. In overleg met de gemeente zijn er soms creatieve oplossingen mogelijk. Als een schooltuin onderdeel uitmaakt van het project is vanzelfsprekend ook de school (of scholen) samenwerkingspartner.

Termijn

Voor het realiseren van een nieuw initiatief voor het opzetten van een gezamenlijke dorpsmoestuin moet gerekend worden met een voorbereidingstraject van

ongeveer een jaar. De beschikbaarheid van een stuk grond speelt een belangrijke rol in de benodigde voorbereidingstijd.

Kosten en financiering

De belangrijkste voorwaarde voor dit project is dat er een stuk grond beschikbaar moet zijn. In veel gevallen kan een initiatiefgroep dit van de gemeente in bruikleen krijgen of voor een schappelijke prijs huren van een lokale grondeigenaar. Dan blijven de aanloopkosten beperkt. Wel moet er in de startfase geïnvesteerd worden in afzetting, een berging of opslag, een watervoorziening, aansluiting op het net en mogelijk in gezamenlijke gereedschappen. De uitgaven hiervoor kunnen gefaseerd plaatsvinden en door de deelnemers gedeeld worden.

Meer informatie

www.avvn.nl landelijke organisatie voor hobbytuinders
www.bondvanvolkstuinters.nl
www.velt.be

Opmerking

Er zijn diverse manieren om een moestuin in te richten. Een benadering die steeds populair wordt, is om de moestuin aan te leggen volgens de principes van permacultuur (www.permacultuur.net). Dit is een ontwerp dat gebaseerd is op de sterkte en veerkracht van een ecosysteem. Het gaat uit van de samenwerking tussen mens en natuur.

Voorbeeld

In Zeeland is op initiatief van burgers van 4kracht en de Wilgentuun een gedeelde moestuin volgens permacultuur principes aangelegd. Deze ligt in Wolphaartsdijk en voorziet diverse gezinnen van groenten en fruit (www.4kracht.nl)

38 Aanleg van schooltuin

Schooltuinen zijn tuinen waar leerlingen van de basisschool (en de BSO) samen en met hulp van ouders, leerkrachten en vrijwilligers groenten, kruiden, fruit en bloemen kweken. Schooltuinen bestaan al meer dan 100 jaar. De belangstelling voor schooltuinen neemt weer toe. Bij een schooltuin staat niet de productie voorop, maar de ontwikkeling van kinderen.

Kinderen die regelmatig en onder begeleiding in een schooltuin 'werken', krijgen meer kennis en begrip van planten en voedsel, de natuur en de seizoenen. Uit onderzoek blijkt tevens dat het bijdraagt aan het welbevinden en de motorische vaardigheden.

In een schooltuinproject kunnen kinderen en volwassenen samenwerken. Volwassenen (denk vooral ook aan senioren) kunnen hierbij hun kennis overdragen. Een schooltuin kan bij uitstek de sociale samenhang in een dorp versterken. De schooltuin kan groot of klein zijn. De tuin kan dicht bij een school zijn, maar dat hoeft niet. Het is belangrijk dat het een aantrekkelijke locatie is, waar alle betrokkenen graag komen en zich goed voelen.

Doel

- Het leveren van een bijdrage aan de kennis en ervaring van kinderen over het produceren van voedsel.
- Het leveren van een bijdrage aan de sociale en motorische ontwikkeling van kinderen.
- Het leveren van een bijdrage aan de sociale cohesie op het dorp door de samenwerking van jong en oud(er).

Resultaat

Een schooltuin levert niet alleen groenten en andere producten op die verdeeld kunnen worden onder de leerlingen. Belangrijker nog is dat kinderen, door het zelf te doen, kennis en ervaring vergaren over de teelt van groenten, kruiden, bloemen en vruchten. Daarbij levert het werken in de tuin een bijdrage aan hun sociale en motorische vaardigheden. Volwassenen die als vrijwilliger het schooltuinwerk ondersteunen, vinden voldoening in de omgang en samenwerking met de kinderen.

Bereik

Een schooltuin kan voor alle groepen van een basisschool en voor kinderen van de BSO opgezet worden. Ouders en andere vrijwilligers kunnen bij het project betrokken worden. De betrokkenheid van ouderen uit een wooncomplex voor senioren of zorginstelling kan op sociaal vlak een verrijking betekenen.

Partners

Een schooltuin opzetten en onderhouden komt aan op een goede samenwerking tussen een school (of scholen), ouders en vrijwilligers. Ook dorpsraad, ouderenorganisaties of een zorginstelling kunnen erbij betrokken worden. Voor de grond zullen afspraken gemaakt moeten worden met de eigenaar. Dat kan de gemeente zijn, maar ook een landbouwbedrijf of een

instelling. Lokale NME-organisaties kunnen vaak ook ondersteuning bieden. Betrokkenheid van senioren via een zorginstelling kan een interessante optie zijn.

Termijn

Het voorbereiden en realiseren van een schooltuin zal al snel een jaar in beslag nemen. Veel is afhankelijk van de belangstelling en medewerking van de school (of scholen), ouders en voldoende vrijwilligers en de beschikbaarheid van een geschikt stukje grond. Het is een project dat zich in de loop van de tijd verder kan ontwikkelen.

Als er (nog) geen stuk land beschikbaar is kan de 'vierkantemeter-tuin' een oplossing bieden. Hierbij wordt gezaaid in bakken met een standaardmaat van één bij één meter.

Kosten en financiering

De kosten van de schooltuin zijn sterk afhankelijk van de opzet en de wijze waarop de tuin beheerd wordt. Zolang vrijwilligers en medewerkers van school samen met de kinderen het werk doen blijven de beheerskosten beperkt. In het gunstigste geval zal de grond kosteloos ter beschikking gesteld worden. Voor de aanleg en inrichting, de bouw van een berging en het tuingereedschap zijn wel initiële kosten. Met bijdragen van deelnemende partijen, wat sponsorgelden en mogelijk een gift uit een fonds zijn deze eenmalige kosten vaak wel te dekken. De lopende kosten bestaan uit de aankoop van zaden en plantmateriaal en voorzieningen als water, mest, klim- en steunmateriaal en folie.

Meer informatie

www.onzeschooltuin.nl
www.schooltuinproject.nl
www.natuurmilieuweb.nl/wp-content/uploads/2011/05/Recept-voor-een-schooltuin-STAPPENPLAN-def.pdf
www.visiria.nl/nieuwsbrieven/SchooltuinCatalogus.pdf
www.onzevierkantemetertuin.nl

Opmerking

Afhankelijk van de situatie en de ligging van de schooltuin kan vandalisme een probleem zijn. Toezicht van omwonenden en vrijwilligers kan dat helpen voorkomen.

Voorbeeld

www.wielewaal.nijmeegse-schooltuinen.nl
www.mecdebevelanden.nl/schooltuin.html (Goes)

39. Afgiftepunt biologische groenten abonnementen

In elke regio zijn professionele telers van biologische of biologisch-dynamische groenten, aardappelen en fruit. Ze kunnen een brede kantenkring bedienen met zogenaamde groenteabonnementen en groente- en fruitpakketten. Deze pakketten worden meestal wekelijks geleverd. Naast groenten en fruit wordt het aanbod vaak uitgebreid met eieren, kaas en vlees. Om de teelt, verkoop en consumptie van deze streekeigen duurzame producten te stimuleren kan een dorpssteam een actie opzetten voor het inrichten van een uitgiftepunt op het dorp en het werven van deelnemers. Abonnementhouders in het dorp kunnen hun pakket dan gemakkelijk op een vaste tijd ophalen. Het uitgiftepunt kan meestal ingericht worden op het erf of bij de woning van een particulier die hieraan vrijwillig medewerking verleend.

Op dit moment is het aantal abonneehouders van biologische groente- en fruitpakketten per dorp nog zeer beperkt. Dat maakt dat de distributiekosten voor de leverancier relatief hoog zijn. Bij meer abonnees kunnen de kosten dalen.

De meeste telers die de groente- en fruitpakketten telen, spannen zich ook in om hun klanten goed te informeren met nieuwsbrieven, menutips en het organiseren van open dagen op het bedrijf.

Doel

- Het stimuleren van de teelt en consumptie van duurzaam geteelde voedingsmiddelen in eigen streek.
- Het stimuleren van de consumptie van seizoensgebonden groenten en fruit.
- Het verkleinen van de afstand tussen producent en consument van voedsel.
- Het verlagen van de drempel (heel praktisch) om duurzaam geproduceerd voedsel te kopen.
- Het verminderen van de CO2 uitstoot door het reduceren van transport.

Resultaat

Het concrete resultaat van deze actie is de realisering van een afgiftepunt in het dorp voor duurzaam en lokaal geproduceerde groenten, fruit en andere voedingsmiddelen. Daarmee wordt ook de drempel verlaagd voor nieuwe abonnees. Abonnementhouders hoeven niet meer wekelijks naar een ander dorp te rijden voor het ophalen van hun pakket.

Bereik

Het aantal abonneehouders per dorp is nu beperkt. Er zijn veel meer huishoudens die interesse hebben voor dit aanbod. Door mond-tot-mondreclame, informatie via de dorpskrant of -website kunnen meer mensen geïnformeerd worden over het aanbod en de ophaallocatie.

Partners

Voor het opzetten van een afgiftepunt voor groente- en fruitabonnees in het dorp is op de eerste plaats de medewerking van de teler-leverancier nodig. Die zal, om logistieke en financiële reden, een afweging maken of een nieuw afgiftepunt voor hem interessant is. Zeker als een dorp er in slaagt meer abonnementhouders te werven zal dit het geval zijn. Het organiseren van een bedrijfsbezoek tijdens een open dag kan er zeker aan bijdragen dat meer abonnees zich aanmelden.

Daarbij moet er een particulier gevonden worden die bij de woning of op het erf ruimte biedt voor het bezorgen en ophalen van de pakketten.

Termijn

Als aan alle voorwaarden is voldaan (er is een teler in de buurt die groente- en fruitpakketten kan leveren, er zijn voldoende abonneehouders op het dorp en er is een dorpsbewoner die het uitgiftepunt wil faciliteren) kan een (nieuw) uitgiftepunt op het dorp binnen enkele maanden gerealiseerd worden.

Kosten en financiering

Aan deze actie zijn geen gezamenlijke of extra kosten verbonden. De financiële zaken worden tussen de leverancier en de klant (abonnees) onderling geregeld. De eigenaar van de locatie van het uitgiftepunt stelt de ruimte gratis ter beschikking.

Meer informatie

www.groentepakket.info (niet per se biologisch gekweekt)

www.vaneigenerf.nl

Aanbieders in Zeeland:

www.2linden.nl/abonnement.php

www.zuidbos.nl/abonnementen.htm

www.thofwelgelegen.nl

www.degroteverleiding.nl

Opmerking

Er zijn meer manieren om biologische groente- en fruitpakketten te kopen. De landelijke organisatie Odin levert pakketten in het hele land. De ophaalpunten liggen echter vaak op aanzienlijke afstand van de klant. Een andere mogelijkheid is bestellen via een webshop (Odin, de Grote Verleiding). Dan moeten de pakketten over grotere afstanden vervoerd worden om ze aan huis te bezorgen.

40. Vrijwilligers servicepunt

Bestaande verenigingen, vrijwilligersorganisatie en werkgroepjes die activiteiten voor het dorp opzetten en nieuwe initiatieven van de grond proberen te krijgen proberen zo goed mogelijk hun doelgroep te bereiken en te informeren. Voor het opmaken, vermenigvuldigen en verspreiden van bijvoorbeeld een informatiefolder of een raamposter tegen bescheiden kosten kan een vrijwilligers servicepunt uitkomst bieden. Het servicepunt is uitgerust met goede apparatuur en software voor het vormgeven en reproduceren van drukwerk en kan eventueel ook mailings verzorgen.

Het servicepunt kan door vrijwilligers gerund worden en eventueel voor meerdere dorpen dienst doen. Sommige gemeenten beschikken over een servicepunt waar betaalde krachten het werk doen. De gemeente subsidieert dan in feite deze dienstverlening aan vrijwilligersgroepen in de gemeente.

Doel

Ondersteunen van vrijwilligersorganisaties bij het maken folders, clubbladen, posters en ander drukwerk.

Resultaat

Vrijwilligersorganisaties kunnen tegen relatief lage kosten goed communiceren met hun leden of doelgroep.

Bereik

Alle vrijwilligersorganisaties in het dorp kunnen er gebruik van maken. Dat kan voor een eenmalige actie zijn, maar ook voor regelmatig terugkerend drukwerk zoals een clubblad.

Partners

Voor het opzetten van een vrijwilligers servicepunt is het aan te raden eerst goed te bekijken of er al een dergelijke voorziening bestaat en wie er gebruik van (kunnen) maken. Het ligt voor de hand dit samen met de dorpsraad en de gemeente in kaart te brengen. Hierbij kan ook de

behoefte van de vrijwilligersorganisaties gepeild worden. De apparatuur (computer, printers etc) moet ergens een plaats krijgen en goed bereikbaar zijn voor vrijwilligers. Het servicepunt kan fysiek op verschillende plekken onder gebracht worden (denk bijvoorbeeld aan een brede school, buurt- of dorps huis, kantoor van een plaatselijke bank, welzijnsinstelling). Misschien is er een combinatie mogelijk met een gemeenschappelijke werkruimte voor ZZP-ers, die ook van de apparatuur gebruik kunnen maken.

Termijn

Het opzetten van een servicepunt voor vrijwilligersorganisaties kan, afhankelijk van de schaal en het serviceniveau in een periode van half tot een heel jaar gerealiseerd worden. Dat hangt natuurlijk ook af van de medewerking van de betrokken partijen, de beschikbaarheid van een werkruimte en vrijwilligers die het servicepunt willen beheren.

Kosten en financiering

Bij het nieuw inrichten van een servicepunt zal waarschijnlijk geïnvesteerd moeten worden in apparatuur, zoals computer(s), print- en kopieermachines en dergelijke. Onderzoek of de gemeente of de instelling die het servicepunt onderdak biedt dit beschikbaar wil stellen. De kosten voor de aanschaf van apparatuur en bureau-inventaris kan wellicht eenmalig gesubsidieerd worden door de gemeente of door een fonds. Het servicepunt genereert ook inkomsten door het leveren van producten.

Meer informatie en voorbeeld

Zeeland:

www.vrijwilligershuis.nl

41. Materiaal o-theek

Een materiaal o-theek is een ruimte in het dorp waar allerlei zaken veilig opgeslagen liggen of gestald staan. Materialen die geleend en gebruikt kunnen worden door alle dorpsbewoners, organisaties en verenigingen. Bijvoorbeeld zaken als ladders, marktkramen, aanhangwagens, tenten, afdekzeilen, een grote barbecue, klaptafels en buitenstoelen, buitengeluidsinstallatie, aanduidingborden voor wegomleidingen, maar ook gereedschappen als een kruiwagen, motorzaag of een grote houten hamer om palen in de grond te slaan. De materiaal o-theek kan ook sportattributen bevatten die niet in bezit zijn van een sportvereniging. Denk aan een volleybalset voor

zomeravonden of spullen voor een zeskamp. Het zijn spullen die (on)regelmatig op het dorp gebruikt worden bij het organiseren van allerlei activiteiten. Ze kunnen ook door particulieren geleend worden.

Verenigingen en organisatiecomités maken samen gebruik van deze ruimte, slaan er spullen op die ze een keer aangeschaft of gekregen hebben. Meestal hebben ze deze zaken maar één of twee keer op een jaar nodig. Het zijn spullen die ook door anderen gebruikt kunnen worden. Particulieren kunnen er ook terecht voor het lenen van materialen die ze zelf niet in huis hebben, zoals een aanhangwagentje of een ladder.

De materiaal o-theek wordt beheerd door vrijwilligers die uitgeleende materialen registreren en controleren. Er is een inventarislijst en een regeling om eventuele schade te herstellen.

Doel

- Het inrichten van een verzamelplek voor materialen en gereedschappen die regelmatig in het dorp gebruikt worden bij het organiseren van activiteiten en evenementen.
- Het uitlenen van materialen aan particulieren die niet over deze materialen beschikken of geen ruimte hebben om het op te slaan.

Resultaat

Voor het organiseren van allerlei activiteiten en evenementen in het dorp kan iedereen terecht in de materiaal o-theek. Het is niet (meer) nodig om elke keer weer spullen bij elkaar te zoeken die her en der verspreid in het dorp liggen opgeslagen. Het is ook niet meer nodig om hier aanwezige spullen te huren. De staat van onderhoud wordt gecontroleerd en zo nodig wordt er actie ondernomen om zaken te herstellen. Particulieren kunnen op een laagdrempelige manier gebruik maken van aangeboden spullen en gereedschappen.

Bereik

Van deze voorziening kunnen alle verenigingen en organisatiecomité's uit het dorp gebruik maken. Ook particulieren kunnen er terecht.

Partners

Voor een materiaal o-theek is op de eerste plaats een goede opslagplek nodig. Hiervoor zijn in elk dorp verschillende mogelijkheden. Het kan een ruimte zijn die de eigenaar niet meer (volledig) nodig heeft, zoals een (stuk van een) loods of boerenschuur. Of een ruimte van de gemeente waarvan de oorspronkelijke functie is vervallen, zoals een oude brandweerkazerne, een oude gymzaal, een stuk van een school of andere opslagplaats. De eigenaar van de ruimte of de gemeente moet

natuurlijk mee willen werken en bij voorkeur geen huur in rekening brengen.

Alle verenigingen kunnen er gebruik van maken.

Particulieren die zelf spullen uit willen lenen of er afstand van willen doen kunnen ook een bijdrage aan de inventaris leveren.

Het beheer van de ruimte en de inventaris kan indien gewenst geformaliseerd worden in een stichting. Dit zal afhankelijk zijn van de waarde van de materialen en de kosten die gemoeid zijn met eventuele huur, reparatie en aanschaf.

Eén of meer vrijwilligers ('dorpsconciërge's') zijn nodig voor het dagelijks beheer (sleutel, registratie uitgeleende materialen, controle op schade etc.)

Termijn

Een materiaal o-theek kan, afhankelijk van de beschikbaarheid van een goede ruimte, in een half jaar tot een jaar gerealiseerd worden. Het kan eenvoudig beginnen en in de loop van de tijd naar behoefte uitgroeien.

Kosten en financiering

Normaal gesproken proberen initiatiefnemers om de kosten van deze voorziening zo laag mogelijk te houden. De ruimte wordt bij voorkeur gratis beschikbaar gesteld door een particulier, een instelling of de gemeente. De inventaris wordt aangeleverd door deelnemende verenigingen en particulieren. Die hebben de materialen (ooit) uit de clubkas aangeschaft of van sponsors of uit subsidies verkregen. De materialen worden gezien als gezamenlijk dorpsbezit, waarbij gebruikers ook gezamenlijk verantwoordelijk zijn. Voor het ter beschikking stellen van materialen aan particulieren kan eventueel een bescheiden huurprijs gevraagd worden. Hiermee kunnen noodzakelijke reparaties betaald worden.

Opmerking

Een meer bekende variant van de materiaal o-theek is de spel of speel o-theek. Hierbij wordt spelmateriaal voor kinderen of kinderfeestjes uitgeleend.

Veel gemeenten hebben ook een sport o-theek, die gespecialiseerd is in sport- en spelmaterialen.

Voorbeeld

(van spel o-theek !)

www.speelgoedlenen.nl

www.speelgoedlenen.nl/speelothekenin nederland/zeeland/index.html

www.speeltheekkapelle.nl

www.bibliotheekvlissingen.nl/pagina/22837.speel-o-theek.html (Oost souburg)

www.dewisselplaats.nl (Goes)

42. Actie Regenton

Voor een aantal doeleinden is het gebruik van gezuiverd kraanwater niet nodig. In de tuin en voor allerlei schoonmaakklusjes in en om het huis bijvoorbeeld. Dat kan ook met regenwater.

Door het opvangen en gebruik van hemelwater met regentonnen en andere opvangsystemen kan voor een deel voorzien worden in de waterbehoefte van huishoudens. Bij deze actie worden regentonnen gezamenlijk aangeschaft en aangeboden. De actie is erop gericht om mensen bewuster om te laten gaan met water in het huishouden en in de tuin.

De regentonnen kunnen zowel van kunststof als van hout zijn. Naast de regentonnen wordt ook voorlichting gegeven over ons watergebruik en manieren om water te besparen. De aanschaf van een regenton kan de aanzet zijn voor het toepassen van andere (meer geavanceerde) opvangsystemen. Een klusteam kan eventueel ondersteuning geven aan gezinnen die zelf geen kans zien om de regenton te installeren.

Doel

- Besparing op het gebruik van gezuiverd kraanwater.
- Bewuster omgaan met water in huishoudens.
- Samenwerking tussen dorpsbewoners.

Resultaat

Opvang en gebruik van hemelwater draagt bij aan waterbesparing en bewuster omgaan met water in huishoudens. De aanschaf en het gebruik van een regenton leidt vaak tot nieuwe stappen om drinkwater te besparen en meer hemelwater te gebruiken. Dat levert winst op voor het milieu, maar het bespaart ook kosten.

Bereik

Bij vrijwel elke woning in een dorp is wel een regenton te plaatsen. Het potentieel bereik is erg groot. De ervaring leert dat herhaling van een regentonactie elke keer weer nieuwe deelnemers aantrekt.

Partners

Veel gemeenten op het platteland hebben zelf het initiatief genomen voor een regentonactie. Door het grote aantal deelnemers kan een scherpe prijs bedongen worden bij één van de aanbieders.

Soms betreft het een eenmalige actie zonder vervolg. Dorpsteams kunnen met andere dorpen en met de gemeente samenwerken om een regentonactie voor de eerste keer op te zetten of de actie te herhalen. Met het oog op de lokale economie kan bewust gezocht worden naar een lokale leverancier (bouwmarkt, tuincentrum).

Termijn

Een regentonactie is in een tijdbestek van twee tot drie maanden te organiseren. Eerst moet de markt verkend

worden en een leverancier geselecteerd worden. Het uiteindelijke aanbod (type regentonnen, vulsystemen, prijs, logistiek) moet aan de doelgroep gecommuniceerd worden. Na het plaatsen van de bestellingen kunnen de regentonnen besteld en verdeeld worden.

Kosten en financiering

Deze actie kost vooral tijd van de initiatiefnemers. De regentonnen en bijbehoren worden door de deelnemers zelf betaald. Een punt van aandacht is mogelijk de voorfinanciering. Hierover moeten afspraken gemaakt worden met de leverancier. Voor een gemeente is dat wellicht geen probleem, voor een dorpswerkgroep wel.

Meer informatie

Op het internet zijn veel aanbieders van regentonnen te vinden. Door op verschillende sites te kijken kan een goed beeld gevormd worden over het aanbod en de prijzen. Sommige aanbieders hebben ervaring met acties van gemeenten of andere instanties.

Opmerking

De actie regenton is niet nieuw. Veel gemeenten hebben de actie met succes uitgevoerd. Wanneer de gemeente het voortouw neemt, is het niet nodig de actie als een vrijwilligersinitiatief op dorpsniveau op te zetten. In de praktijk blijkt dat herhaling van de actie elke keer weer nieuwe deelnemers oplevert. Of dat huishoudens meer dan één ton willen plaatsen. Schat eerst in of een nieuwe actie weer succes kan hebben en overleg met de gemeente.

43. Zoetwaterbron Sportvelden

Sportvelden, zoals voetbalvelden en tennisvelden worden regelmatig beregend. In veel gevallen wordt hiervoor nog kraanwater gebruikt. Dat is zonde, want het gaat soms om relatief grote volumes gezuiverd drinkwater. Dat kost de sportvereniging niet alleen geld, maar is ook een vorm van verspilling wanneer er als alternatief ook zoet bronwater bij de sportaccommodaties gewonnen kan worden.

Afhankelijk van de situatie (aanwezigheid van zoet grondwater dat ook gewonnen mag worden) kan met een bron en een pomp zoet water uit de bodem opgepompt worden. Het is de moeite waard om de mogelijkheden hiervan te onderzoeken. Voor het 'slaan' van een bron en het plaatsen van de pomp is de inschakeling van een gespecialiseerd bedrijf nodig.

De overheid (provincie, gemeente en waterschap) bewaakt de omvang en de kwaliteit van het water in de bodem en ziet dit ook als een schaars goed dat goed beheerd moet worden. Het oppompen van bronwater uit de bodem is daarom wel aan regels gebonden. Melding bij en toestemming van het waterschap is in ieder geval nodig. Er is sprake van een meldplicht. Soms moet er, afhankelijk van het opgepompte watervolume en de ligging van de locatie (wel of niet in een gevoelig gebied), ook een vergunning worden aangevraagd. Deze zaken moeten eerst goed in kaart gebracht worden.

Doel

- Besparing van het gebruik van gezuiverd drinkwater.
- Kostenbesparing sportverenigingen.

Resultaat

- Er is sprake van een besparing op het gebruik van schoon en gezuiverd drinkwater.
- Een besparing van circa € 1,70 per 1000 liter water.

Bereik

- Bijna alle sportvelden hebben de mogelijkheid tot beregening of besproeiing. Indien er sprake is van gebruik van gezuiverd kraanwater kan een overstap naar grondwater interessant zijn.

Partners

Voor het oppompen van grondwater is toestemming nodig van de overheid. De gemeente is bekend met het beheer van sportvelden. Informeer daar eerst naar de mogelijkheden en de praktijk. Het waterschap zal toestemming moeten verlenen of een vergunning moeten afgeven. Het waterschap beschikt over kaarten met gegevens over grondwater en kan informatie en advies verstrekken.

Termijn

Voor het aanleggen van een grondwaterinstallatie moet eerst informatie ingewonnen worden bij gemeente en waterschap. Vervolgens moet een gespecialiseerd bedrijf gekozen worden dat de werkzaamheden kan verrichten

en de installatie aan kan leggen. Als de financiële middelen beschikbaar zijn en er zijn geen bijzondere belemmeringen, kan dit project in een half jaar worden uitgevoerd.

Kosten en financiering

Het beheren van sportvelden is steeds vaker een aangelegenheid van de sportverenigingen zelf. Dat betekent dat deze ook financieel verantwoordelijk zijn voor de aanleg van een grondwaterinstallatie. Dat vergt een investering die in de loop van de tijd wordt terugverdiend door een lagere rekening van het waterbedrijf. Informeer in ieder geval bij de gemeente of deze financieel kan bijdragen aan deze voorziening.

Meer informatie

Waterschap Scheldestromen over gebruik van grondwater:

www.scheldestromen.nl/digitale_balie/vergunningen/watervergunning/grondwaterbeheer

Opmerking

Een bronwatersysteem kan een interessante besparing op de rekening van het waterbedrijf opleveren. Er zijn goede redenen om als sportvereniging zuinig om te gaan met 'gratis' grondwater. Ook grondwater van goede kwaliteit is schaars en moet goed beheerd worden. Daarnaast kost het oppompen van grondwater wel energie (en dus kosten) voor de pompen en regelmechanismen die er op zijn aangesloten.

44. Gezamenlijke wateropvang en watervoorziening volkstuinen

Wie zelf groenten in een (volks)tuin kweekt heeft in het groeiseizoen regelmatig water nodig om de het zaaigoed en de planten optimaal te laten groeien. Vooral in droge en zonnige perioden is er een piek in de waterbehoefte. Hierin kan voorzien worden met kraanwater, maar beter is het om regenwater of grondwater te gebruiken. Het opvangen van voldoende regenwater is de meest duurzame oplossing. Een regenton, gekoppeld aan een klein dak van een tuinhuisje of opslag is in een droge

periode snel leeg. Dorps- en buurtbewoners die een stukje grond hebben in een gezamenlijke (volks)tuin kunnen hiervoor de handen ineen slaan.

Afhankelijk van de situatie en de ligging van de tuinen ten opzichte van een mogelijke waterbron kan een gezamenlijke oplossing gerealiseerd worden. Een optie is dat het water van een nabijgelegen groot dak wordt opgevangen in een grote boven- of ondergrondse tank. Een andere mogelijkheid is dat water wordt opgepompt uit een nabijgelegen sloot.

Als er geen goede mogelijkheden zijn om gebruik te maken van regenwater, kan het gebruik van grondwater overwogen worden. Zie daarvoor *Zoetwaterbron Sportvelden*, maar deze optie is pas interessant als er sprake is van een zekere schaal. Voor het gebruik van grondwater is een investering nodig voor het slaan van een bron en een pomp.

Doel

- Het realiseren van een duurzame watervoorziening voor een (volks)tuincomplex in het dorp of in de buurt.
- Het verminderen van het gebruik van gezuiverd kraanwater.
- Het opvangen van regenwater.

Resultaat

Bij het realiseren van een gezamenlijke opvang van voldoende regenwater hoeft er geen kraanwater aangevoerd en gebruikt te worden. De waterbehoefte voor tuinen wordt plaatselijk geregeld. Het tuincomplex voorziet in de eigen behoefte aan water. Prettig neveneffect is kostenbesparing op drinkwater.

Bereik

Alle deelnemers die een groentetuin hebben in het gezamenlijke tuincomplex.

Partners

De deelnemers werken samen om een gezamenlijke opvang van regenwater te realiseren of een bron te slaan. Indien van een groot dak gebruik wordt gemaakt is toestemming van en samenwerking met de eigenaar nodig. Voor het slaan van een bron is toestemming van de overheid nodig.

Termijn

De mogelijkheden van een gezamenlijke regenwateropvang en watervoorziening is sterk afhankelijk van de plaatselijke situatie. In ieder geval is goed overleg tussen de deelnemers nodig over de aanleg, de verdeling van de kosten en het gebruik van het water door individuele tuinders. Afhankelijk van de situatie is een watervoorziening in circa zes maanden te realiseren.

Kosten en financiering

De kosten zijn afhankelijk van de situatie: één opslagtank (of meer), een vulautomaat op regenpijpen, leidingen of waterslangen en mogelijk een pomp plus filter. Dat zijn de belangrijkste kostenposten.

Voor de watertank kan gekozen worden voor een

professioneel systeem. Er zijn verschillende aanbieders op de markt die boven- en ondergrondse tanks aanbieden. De prijzen variëren van € 1000 tot € 3500. Er worden hier en der ook gebruikte vaten aangeboden waarin allerlei vloeistoffen zijn vervoerd die geschikt kunnen zijn voor waterberging. Let er daarbij wel op dat de vaten goed schoon zijn en geen resten van schadelijke stoffen bevatten.

Een goedkope oplossing kan ook het aanleggen van een vijver met vijverfolie zijn. Het is ook mogelijk om een regenwateropvang bak te metselen. (Zie 'opmerkingen'). Het slaan van een bron (tot circa 8 meter) kost ongeveer € 600. Een elektrische waterpomp ongeveer € 350.

Meer informatie

www.milieucentraal.nl/thema's/thema-3/natuurlijk-tuinieren/tuinonderhoud/water-geven-in-de-tuin

www.landschapsbeheerzeeland.nl/uploads/landschapsbeheerzeeland/pdf/paragraphs/slz_16_waterbakken_lr.pdf

Opmerking

Vroeger was het opvangen van regenwater in een regenbak heel normaal. Bij boerderijen en oudere delen van het dorp zijn deze regenbakken soms nog in gebruik. Wellicht biedt een bestaande regenbak in de buurt van de groentetuinen ook een oplossing.

Voorbeeld

In Baarland is in 2007 een naast de kerk gelegen historisch regenbakhuisje gerestaureerd. Deze regenbak vangt het water van het dak van de kerk op en staat in het centrum van het dorp. Tot aan de Tweede Wereldoorlog werd hiervan nog volop gebruik gemaakt. Bewoners mogen het water gebruiken, maar er is één probleem; de afstand tussen de regenbak en de tuintjes. Het dorpsteam van Baarland heeft hiervoor een oplossing gevonden: een mobiele watertank. Bewoners en huishoudens met een volkstuin (circa 30) kunnen hiervan gezamenlijk gebruik maken

Thema: Wonen & Leefomgeving

45. Wandelommetje

Het aantrekkelijke van wonen in een dorp is dat de natuur, het landschap of het buitengebied altijd dichtbij zijn. Veel mensen maken regelmatig een korte of langere wandeling in en buiten het dorp. Bij de realisering van een wandelommetje wordt bewust gekeken naar aantrekkelijke stukjes wandelroute in en om het dorp. Die stukjes worden aan elkaar verbonden tot één route, waarbij verschillende keuzeopties voor de lengte mogelijk zijn.

Kijk bij het ontwerpen van een ommetje naar aantrekkelijke en bijzondere elementen in de route. Die bijzondere elementen kunnen bestaan uit specifieke (kleinschalige) streekeigen landschapselementen, een fraai uitzicht over het landschap, maar ook door cultuurhistorische elementen als oude boerderijen, bruggetjes en onverharde paden.

Bij het ontwikkelen van een ommetje kunnen elementen toegevoegd worden om het geheel nog aantrekkelijker te maken. Dat kunnen nieuwe verbindingstukken zijn of een rustbankje. Ook gerestaureerde cultuurhistorische elementen of passende kunstobjecten lenen zich hier goed voor. Zo ontstaan er rond het dorp één of meer wandelroutes die niet alleen aantrekkelijk en vertrouwd zijn voor de dorpsbewoners, maar ook voor recreanten. Door het verbinden van wandelroutes tussen nabijgelegen dorpen ontstaat een aantrekkelijk netwerk van wandelroutes die karakteristiek zijn voor de streek.

De realisering van een dorpsommetje door een werkgroep kan een belangrijke bijdrage leveren aan een aantrekkelijke woonomgeving.

Doel

- Het verhogen van de aantrekkelijkheid van de directe leefomgeving van de dorpsbewoners is het belangrijkste doel van een dorpsommetje.
- Het realiseren van een voorziening waarbij dorpsbewoners ontspannen kunnen bewegen en genieten van het landschap en de buitenlucht.

Resultaat

De ontwikkeling en realisatie van een dorpsommetje met aantrekkelijke en veilige wandelroutes nodigt dorpsbewoners uit om regelmatig een wandeling te maken in de eigen omgeving. Het verhoogt de aantrekkelijkheid van de leefomgeving en levert een bijdrage aan het welbevinden van dorpsbewoners. Het is ook een voorziening waar dorpsbewoners elkaar

tegenkomen en een praatje maken.

De ontwikkeling van een dorpsommetje kan aanleiding zijn voor het weer zichtbaar maken of nieuw leven inroepen van cultuurhistorische elementen, die karakteristiek zijn voor de streek. Ook voor recreanten kan dit aantrekkelijk zijn.

Bereik

Bijna elke dorpsbewoner maakt wel eens een ommetje. Voor ontspanning, om in beweging te zijn, om van het landschap en de buitenlucht te genieten, om rustig met elkaar te kunnen praten.

Partners

Bij het ontwikkelen van een wandelommetje kunnen nieuwe elementen toegevoegd worden en is soms wat onderhoud en beheer nodig. Dan kan het nodig en zinvol zijn contact te zoeken en samen te werken van grondeigenaren, natuur- en landschapsbeheerorganisaties, IVN, waterschap, gemeente en de dorpsraad. (In Zeeland ook met SLZ, stichting Landschapsbeheer Zeeland) Bedrijven kunnen benaderd worden als sponsor voor extra voorzieningen als een rustbankje of het plaatsen van een informatiebord.

Termijn

Een werkgroep die aan de slag gaat met het ontwikkelen van een dorpsommetje moet rekening houden met jaar van voorbereiding.

Kosten en financiering

Het realiseren van een dorpsommetje komt vooral tot stand door de inzet van vrijwilligers en de medewerking van grondeigenaren en beheerders van wegen, paden en landschap. Bereidheid om samen te werken en goed overleg voorkomt ook dat er hoge kosten gemaakt moeten worden.

Voor het plaatsen van een rustbankje of het maken van een loopbrug zijn meestal wel sponsors te vinden.

Meer informatie

Kijk voor voorbeelden over ommetjes op het internet en neem eventueel contact op met dorpen die al een ommetje hebben gerealiseerd. In Zeeland heeft met name de Stichting Landschapsbeheer Zeeland ervaring met het realiseren van wandelroutes en ommetjes bij dorpen. Stichting Landschapsbeheer: www.landschapsbeheer.nl (nationaal)

Stichting Landschapsbeheer Zeeland:

www.landschapsbeheerzeeland.nl

Brochure: Wandelnetwerk Zeeland -

www.landschapsbeheerzeeland.nl/uploads/landschapsbeheerzeeland/misc/products/nieuwsbrief_wandelpaden_2012.pdf

46. Tijdelijke Invulling braakliggende (bouw)kavels en andere terreinen

In elk dorp zijn er percelen en kavels die voor kortere of langere tijd braak liggen. Vooral nu er weinig nieuwbouw van huizen plaatsvindt, kan het soms enkele jaren duren voordat de bestemming opnieuw wordt ingevuld met de bouw van huizen of andere bebouwing. De braakliggende terreinen zijn vaak in het bezit van de gemeente, een projectontwikkelaar of een bedrijf. In het gunstigste geval wordt zo'n braakliggend perceel tegen lage kosten beheerd en wordt het gras één of twee keer gemaaid. Afhankelijk van de ligging ten opzichte van de rest van het dorp en de bebouwing werkt een braakliggend terrein verstorend voor het totale dorpsbeeld. Soms treedt er verloedering op met een ophoping van zwerfvuil.

Het kan aantrekkelijk zijn om de deze terreinen, in overleg met de eigenaren, tijdelijk een andere bestemming te geven en in te vullen. Afhankelijk van de verwachte duur dat het terrein braak zal liggen zijn er verschillende opties. Mogelijkheden zijn het aanleggen van tijdelijke groentetuinen, een natuurspeelplaats of inrichting als een tijdelijk natuurgebied. We gaan hier in op inrichting van lege kavels als tijdelijke natuur.

Je kan de natuur gewoon zijn gang laten gaan, maar om de soortenrijkdom een impuls te geven, kan het terrein ingezaaid worden met gebiedseigen bloemen en planten. Bijvoorbeeld soorten die veel vlinders aantrekken en struiken die bepaalde vogelsoorten aantrekken. Kortom, de natuurontwikkeling kan een beetje gestuurd worden voor een gewenst resultaat. Op die manier levert het terrein niet alleen een veel aantrekkelijker aanblik op, het levert ook een bijdrage

aan het behoud van soorten en de biodiversiteit. Er zijn verschillende organisaties die hierbij kunnen adviseren. Het terrein kan voor bewoners van het dorp aantrekkelijker worden door er een pad in aan te leggen.

Doel

- Het tijdelijk op een aantrekkelijke manier invullen van braakliggende terreinen in het dorp.
- Het aantrekkelijker maken van de directe woonomgeving.
- Het leveren van een bijdrage aan behoud van plant- en diersoorten en de biodiversiteit.

Resultaat

De woon-en leefomgeving van dorpsbewoners wordt aantrekkelijker. In overleg met de grondeigenaren worden één of meer braakliggende terreinen op een aantrekkelijke manier ingevuld. Er wordt tijdelijke natuur gerealiseerd die een bijdrage levert aan de soortenrijkdom en biodiversiteit.

Bereik

Het is aan te raden om eerst een inventarisatie te maken van braakliggende terreinen die in aanmerking komen voor invulling met tijdelijke natuur. Op het eerste gezicht komen vast meerdere terreinen in en aan de rand van een dorp in aanmerking. Sommige terreinen zijn door hun ligging aantrekkelijker dan andere om aan te pakken. Overleg met de grondeigenaren geeft snel inzicht of er medewerking gegeven zal worden en wat hiervoor de voorwaarden zijn.

Partners

Op de eerste plaats is de medewerking van de eigenaar van het terrein belangrijk. In veel gevallen zal dat de gemeente zijn. De grond kan ook eigendom zijn van een wooncorporatie, projectontwikkelaar, investeringsinstelling, bedrijf of particulier.

Voor het inrichten van het terrein zelf kan deskundig advies gegeven worden door regionale NME-organisaties, Stichting Landschapsbeheer Zeeland, ZMf, het IVN en de Vlinderstichting.

De Vlinderstichting heeft ook ervaring in de samenwerking met bedrijven (als grondeigenaren). Medewerkers van deze bedrijven worden daarbij ook zelf betrokken bij de inrichting en het beheer. Vooral wanneer

het terrein grenst aan bedrijfsgebouwen of kantoren kan het voor een bedrijf en de medewerkers aantrekkelijk zijn.

Termijn

Tijdelijke natuur is per definitie tijdelijk. Er moet rekening mee gehouden worden dat er een moment komt dat het terrein weer een andere bestemming krijgt. Uit overleg met de eigenaar van de grond kan een inschatting gemaakt worden hoe lang het terrein beschikbaar kan zijn.

Vanaf het eerste idee, het in kaart brengen van geschikte terreinen voor tijdelijke natuur op het dorp tot het moment van inzaaien en aanleggen, zal een periode van een zes maanden tot een jaar nodig zijn. Die tijd is vooral nodig voor het inwinnen van adviezen, overleg met betrokken partijen en het maken (en vastleggen) van goede afspraken.

Kosten en financiering

De kosten voor de inrichting van een braakliggend gebied voor tijdelijke natuur zijn normaal gesproken zeer beperkt. De investering wordt immers weer teniet gedaan als het terrein zijn beoogde invulling krijgt. Er kunnen wat kosten zijn voor het aanschaffen van zaden en stuiken, maaierwerk en mogelijk wat grondbewerking voor het inzaaien. Onderling overleg tussen betrokken partijen geeft hiervoor meestal wel een oplossing.

Meer informatie

http://provincie.zeeland.nl/natuur_landschap/biodiversiteit/projecten/zmf

Opmerking

Voor grotere terreinen, die bedoeld zijn voor het bouwen van nieuwe huizen of bedrijfsgebouwen, kan het raadzaam zijn om een ontheffing van de Flora- en Faunawet aan te vragen. Deze is bedoeld voor tijdelijke natuur en voorkomt dat later niet meer gebouwd mag worden omdat een beschermde dier- of plantensoort zich op het terrein heeft gevestigd. Zo'n ontheffing kan door de eigenaar van het terrein verlangd worden.

47. Raamversiering leegstaande (winkel)panden

Er zijn in sommige dorpen (winkel)panden die voor lange tijd leeg staan. Soms worden ze niet meer door de eigenaar onderhouden en verkrotten ze zienderogen. De panden worden steeds minder aantrekkelijk voor nieuwe huurders en worden langzaam maar zeker onverkoopbaar. Zeker wanneer deze panden midden in het dorp staan, geeft dit een onaangename indruk. Het aanzien van het dorp wordt hierdoor letterlijk aangetast. Zeker als er meer van deze (winkel)panden dicht bij elkaar staan, vormt het ook een bron van ergernis voor andere winkeliers en bewoners.

De mogelijkheden voor de gemeente om hier iets aan te doen zijn beperkt. Ze kunnen hooguit de eigenaar van het pand een keer aanspreken om er iets aan te doen. Soms helpt dat. Vaker is er sprake van een situatie die weinig perspectief biedt, ook voor de eigenaar.

Een mogelijkheid om deze panden op te fleuren is ze (tijdelijk of voor langere tijd) te voorzien van etalage- of raamschilderingen, raamposters of zogenaamde trompe l'oeil (schildering die gezichtbedrog veroorzaakt). Het pand wordt hierdoor verfraaid met afbeeldingen die suggereren dat er leven is in de brouwerij. Zo'n raamschildering kan allerlei vormen krijgen. Het kan een uitvergroete foto op doek zijn, maar ook een creatieve schildering op board of ander materiaal. Het pand wordt een kunstwerk in plaats van een krot.

Doel

- Het in stand houden van de beeldkwaliteit van het dorp en de leefbaarheid.
- Het tegengaan van achteruitgang en verkrotting van (winkel)panden in de dorpskern.
- Het opknappen van panden door middel van raamafbeeldingen.

Resultaat

Het aanzien van het dorp en de leefbaarheid worden verbeterd door leegstaande (winkel)panden een mooier en leuker aanzien te geven. Creatief en kunstzinnig uitgevoerde raamschilderingen of trompe l'oeils kunnen zelfs iets toevoegen aan het aanzien van een pand en het dorp. In plaats van uitsluitend camouflage van iets lelijks voegt het iets toe dat mensen aanspreekt.

Bereik

In elk dorp zijn dit soort panden gemakkelijk aan te wijzen. Het aantal leegstaande (winkel) panden zal in de komende jaren eerder toe- dan afnemen. Er kan bij wijze van proef met één pand begonnen worden, waarna de reacties van omgeving worden gepeild. Voor de invulling kan een prijsvraag uitgeschreven worden om meer mensen (en kinderen) te betrekken.

Partners

Op de eerste plaats is de toestemming en de medewerking van de eigenaar van het pand nodig. Dat

kan soms een probleem zijn. In dat geval moet eerst gezocht worden naar een pand waarbij de eigenaar mee wil werken. Als dit project slaagt zijn eigenaren van andere panden wellicht ook over te halen.

Voor het invullen van etalages met afbeeldingen op doek of board is wellicht toestemming van de gemeente nodig. Dit moet worden gecontroleerd. Ook de betrokkenheid van andere winkeliers in de directe omgeving is aan te bevelen. Ze hebben er ook belang bij dat het dorp een levendige aanblik heeft.

Voor de realisering is betrokkenheid van een kunstenaar, fotograaf en/of vormgever belangrijk. Samen met deze beeldprofessionals kunnen ideeën besproken en keuzes gemaakt worden.

Termijn

De realisering van dit idee is vooral afhankelijk van de medewerking van de eigenaar van het pand. Ook de instemming van winkeliers en bewoners in de buurt is belangrijk. Als alle lichten op groen staan, kan het ontwerp verder uitgewerkt en geproduceerd worden. Alles bij elkaar zal dit snel een half jaar tot een jaar in beslag nemen.

Kosten en financiering

De kosten zitten vooral in het (laten) maken van het ontwerp, de productie van de doeken of andere materialen en de bevestiging daarvan aan het pand. Hiervoor is moeilijk een indicatie te geven. Een kunstenaar of andere ontwerper kan bijvoorbeeld wel of geen gratis medewerking verlenen.

Voor de productie kan het nodig zijn een bedrijf in te schakelen dat gespecialiseerd is in buitenreclame. De

kosten kunnen dan snel oplopen. Dat hoeft geen probleem te zijn als er voldoende sponsors zijn die het project willen ondersteunen. Denk daarbij aan bijdragen van de winkeliersvereniging, individuele bedrijven, de gemeente en de woningbouwvereniging. Maar er kan natuurlijk ook gekozen worden voor een goedkopere oplossing.

Meer informatie

Er is nog weinig ervaring met dit idee

Opmerking

Er zijn gemeenten die reclamebelasting heffen voor reclame-uitingen in de openbare ruimte.

Dat kan een financieringsbron zijn voor dit projectidee.

Voorbeeld

Er is in Nederland nog weinig of geen ervaring met dit idee. In het Vlaamse Hamme heeft een ondernemersvereniging wel een initiatief opgezet om leegstaande etalages van winkelpanden in het centrum op te frissen. Daarbij worden de etalages voor de leden van de plaatselijke winkeliersvereniging tijdelijk ingericht. Ook is gedacht aan inrichtingen met een thema zoals carnaval of kermis. De winkeliersvereniging zoekt daarvoor de samenwerking met verenigingen in het dorp.

48. Veilig Honk

Op het platteland fietst het grootste deel van de middelbare scholieren naar een school die in één van de grotere kernen in of buiten de gemeente ligt. Onderweg kunnen zich incidenten voordoen (valpartij, lekke band, bedreigingen) waardoor de kinderen hulp nodig hebben.

Een Veilig Honk voor is een plek waar jongeren onderweg terecht kunnen wanneer er iets aan de hand is. Zo'n veilig honk bestaat uit een gewone woning langs de route waar scholieren dagelijks langs fietsen. De bewoners van de woning vangen de kinderen op en proberen ze te helpen. Ze bieden de kinderen een veilige plek en een luisterend oor. De hulp kan bestaan uit het oppompen van een lege band of het plakken van een pleister. Maar ook het zorgen voor een leenfiets, het bellen van de ouders, de school, de regiopolitie enzovoort.

Deelnemers aan het project Veilig Honk zijn herkenbaar aan een bord dat voor het huis staat. Vaak is er ook een adreslijst en een kaartje beschikbaar dat kinderen in hun agenda kunnen plakken.

Doel

- Het bieden van veiligheid en hulp langs fietsroutes, voor kinderen die naar school, de stad of andere dorpen in de buurt fietsen.

Resultaat

Het resultaat is dat de veiligheid van de schoolgaande jeugd onderweg naar school wordt vergroot. Jongeren die onderweg in problemen komen, worden op een verantwoorde manier geholpen. Dat geeft de jongeren en hun ouders een gerust gevoel.

Bereik

Alle scholieren die langs drukke fietsroutes naar school rijden kunnen in principe gebruik maken van de hulp van een Veilig Honk.

Partners

Een Veilig Honk project wordt vaak op gemeentelijk niveau opgezet of als gezamenlijk project van verschillende gemeenten. Op de dorpen waarlangs de fietsroutes lopen moeten wel vrijwilligers wonen die hun woning als Veilig Honk beschikbaar willen stellen. Deze vrijwilligers moeten bij voorkeur veel thuis zijn en van onbesproken gedrag zijn. Bij een regionale opzet van het project worden ook de middelbare scholen, de gemeente(n) en de regiopolitie betrokken. Als er sprake is van een jongerenraad in de gemeente ligt het voor de

hand deze er bij te betrekken.

Termijn

Een Veilig Honk project kan binnen een jaar gerealiseerd worden, afhankelijk van de schaal waarop het project wordt opgezet. Meestal heeft het opzetten van een Veilig Honk project pas zin als er langs verschillende fietsroutes voor schoolgaande jeugd een dekkend netwerk van adressen ontstaat. Het overleg tussen partijen (gemeente, scholen, regiopolitie) en het zoeken en screenen van vrijwilligers kost de nodige tijd.

Kosten en financiering

De meeste Veilige Honken worden uitgerust met een (leen)fiets, een verbandtrommel en een fietspomp. Deze worden meestal door de gemeente beschikbaar gesteld. Ook de kosten voor de bordjes en de communicatie worden normaal gesproken door de gemeente betaald.

Meer informatie en voorbeelden

In Zeeland:

www.borsele.nl/leven-inkomen/veiligheid_43137/item/project-veilig-honk_21423.html

www.goes.nl/inwoner/veiligheidsbeleid_41689/item/veilig-honk_127361.html

Nationaal:

Stichting Ondersteuning Veilig Honk: www.sovh.nl

Opmerking

Het project Veilig Honk kan bij voorkeur door de gemeente of samenwerkende gemeenten in een regio opgezet worden. De rol van een dorpssteam of dorpsraad kan zich dan beperken.

In gemeenten waar nog geen Veilige Honken zijn kunnen dorpssteams of de dorpsraad de gemeente vragen een project op te zetten. Ze kunnen ondersteuning bieden bij het vinden van vrijwilligers en informeren van de dorpsbewoners via de dorpskrant of dorpswebsite.

49. Duo Dorpsfiets

Veel mensen in een dorp zetten zich in als vrijwilliger om andere dorpsbewoners die wel wat aanspraak of hulp kunnen gebruiken te ondersteunen. Vaak komen dit soort relaties spontaan tot stand, in andere gevallen is er sprake van een intermediaire organisatie als de kerk of Humanitas.

Er is een groep mensen die niet meer zelfstandig kan fietsen, maar nog wel graag eens een rondje wil rijden. Een duofiets kan hiervoor een mooie oplossing bieden. Met een duofiets zit je met z'n tweeën op de fiets, waarbij er zelfs mogelijkheden zijn voor elektrische trapondersteuning. Met een groepje vrijwilligers en één of meer duofietsen kunnen veel ouderen en mensen met een beperking nog veel plezier beleven aan het samen en met anderen fietsen in de omgeving.

Doel

- Mogelijk maken dat ouderen en mensen met geestelijke of lichamelijke beperking zo nu en dan een rondje kunnen fietsen.
- Het ondersteunen van vrijwilligers bij hun activiteiten en zorg voor ouderen en mensen met een beperking.
- Sociale integratie van ouderen en mensen met een beperking.

Resultaat

Ouderen en mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking blijven op een actieve manier deelnemen aan het sociale verkeer. Beweging houdt ze (relatief) fit en het samen fietsen draagt bij aan de kwaliteit van hun sociale leven.

Bereik

Fietsen wordt steeds populairder. Ouderen maken nu al veel gebruik van een fiets met elektrische trapondersteuning. In en om dorpen op het platteland kan er betrekkelijk veilig recreatief gefietst worden. Voor veel ouderen komt er een moment dat ze niet meer zelfstandig kunnen fietsen. Bijvoorbeeld omdat ze problemen hebben met hun evenwicht, gezichtvermogen, gehoor of andere lichamelijke beperkingen. Met een duofiets kunnen ze op een gezellige manier toch af en toe fietsen. Als er op het dorp een duofiets beschikbaar is wordt de drempel hiervoor verlaagd.

Partners

Voor de realisering van dit project zijn verschillende partners denkbaar. Een standaardoplossing is er niet, ook omdat het duofietsen nog niet breed is ingevoerd. In het dorp kan een zorginstelling gevestigd zijn. In samenwerking met deze organisatie kan wellicht een duofiets aangeschaft en gestald worden. Er zijn ook kleine particuliere zorgaanbieders die dit in hun aanbod op kunnen nemen. Samenwerking met de lokale fietsenmaker ligt natuurlijk ook voor de hand.

Termijn

De realiseringstermijn is afhankelijk van de bereidheid van vrijwilligers en de belangstelling bij de doelgroep. Ook moet voorzien worden in de financiële middelen voor de aanschaf van één of meer duofietsen en de mogelijkheid om de fiets te stallen. Wellicht moet er eerst een inzamelingsactie opgezet worden. De inschatting is dat een termijn van 6-12 maanden realistisch is.

Kosten en financiering

Een duofiets kost al snel rond de € 4000.- Als een zorginstelling of zorgaanbieder deze kosten niet draagt, kan een inzamelingsactie in het dorp een optie zijn om dit bedrag bij elkaar te brengen.

Meer informatie

www.samenopdeduofiets.nl (voorbeeld van Vledder)

www.duofietsen.com (Coevorden)

Voorbeeld:

In het dorp Vledder (circa 2000 inwoners) in Drenthe is de stichting 'Samen op de Duofiets' actief. Initiatiefnemer was een particuliere fietsliefhebber die na zijn pensionering zijn schouders onder dit project heeft gezet. De stichting is sinds 2010 actief en beheert verschillende typen duofietsen en een aanhanger. Binnen de gemeente Westerveld heeft het project navolging gevonden in andere dorpen, waaronder Havelte en Diever. De eerste twee fietsen zijn met hulp van het Rode Kruis aangeschaft. Daarna zijn meerdere sponsors gevolgd.

www.samenopdeduofiets.nl

50. Ouderenteam zelfredzaamheid

Ouderen die lange tijd of misschien wel heel hun leven in een dorp hebben gewoond, willen vaak graag op hun eigen dorp blijven wonen. Het liefst zelfstandig en als het nodig is met hulp van de omgeving en professionele organisaties. Tussen het moment dat ouderen volledig onafhankelijk zelfstandig zijn en het moment dat de opname in een woon-zorgcomplex onvermijdelijk is zit een heel proces. In die periode, die jaren kan duren, worden ouderen stap voor stap meer afhankelijk van anderen. Naast professionele zorginstellingen verlenen familieleden en burens in toenemende mate hand- en spandiensten en mantelzorg.

Niet alle ouderen durven gemakkelijk een beroep op hun omgeving te doen. Wanneer ze in aanmerking komen voor professionele hulp, ervaren ze ook drempelvrees om deze in te schakelen.

Het idee voor een Ouderenteam voor zelfredzaamheid is dat ouderen deelnemen aan een ouderenteam. Het team is gericht op zelfhulp, waarbij leden gezamenlijk oplossingen zoeken voor hun behoeften en elkaar helpen. Denk aan meer aandacht voor elkaar, samen activiteiten ondernemen om voldoende te bewegen, boodschappen doen, gezonde (gezamenlijke) maaltijden, dagelijkse besommeringen en huishoudelijke klussen oppakken, tuinonderhoud, samen reizen, deelname aan dorpsactiviteiten, ondersteuning bij medische hulp, etc.

Het ouderenteam is een deeloplossing die inspeelt op de zorgbehoeften van ouderen en kan op een kleinschalige manier invulling geven aan een aantal eenvoudige maar veelvoorkomende zorgvragen.

Het is een gezamenlijk opgezette voorziening die een plaats krijgt tussen andere vormen van mantelzorg en formele zorg.

Ouderen worden op vrijwillige basis deelnemer aan het team op het moment dat ze daar behoefte aan hebben. Die behoefte kan een hulpvraag zijn, maar ook de bereidheid om anderen te helpen.

De inzet is dat de organisatie (de regie) zo veel mogelijk in de hand van de ouderen zelf blijft. Ze leren elkaar door samenwerking (nog) beter kennen en kunnen elkaars behoeften aan steun en zorg beter inschatten. Deelname aan een team is niet helemaal vrijblijvend en brengt ook verantwoordelijkheden met zich mee. Er moet sprake zijn van een meerwaarde voor de deelnemers; een positieve balans tussen de inzet van de leden en het profijt.

Bij het opzetten van een team kan advies en begeleiding nodig zijn. Dat kan ook van belang zijn om een goede inschatting te maken of deelnemers aan het team professionele hulp nodig hebben. Die hulp kan op

individuele basis ingekocht worden, maar kan ook gebundeld worden bij één organisatie. Idealiter is een allround professionele hulpverlener die in het dorp woont die hieraan invulling kan geven. Een combinatie met 'Buurtzorg' kan ook een oplossing zijn.

Doel

- Ouderen kunnen zo lang als mogelijk en wenselijk is in het dorp blijven wonen.
- Het invullen van een aantal relatief eenvoudige hulp- en zorgbehoeften van ouderen.
- Het versterken van de sociale samenhang en samenwerking tussen ouderen en andere hulpverleners.
- Het bevorderen van de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van ouderen.
- Het ontlasten van reguliere mantelzorgers.

Resultaat

Een ouderenteam kan een deel van de toenemende zorg en ondersteuning invullen die ouderen nodig hebben om zelfstandig in het dorp te blijven wonen. Ouderen helpen elkaar, hebben steun aan elkaar en staan er niet alleen voor bij het oplossen van dagelijkse problemen en behoeften.

Dat alles kan een grote bijdrage leveren aan de kwaliteit van het leven en het welbevinden van ouderen.

Bereik

Door de toenemende vergrijzing neemt de behoefte aan hulp en ondersteuning bij senioren toe. Daarnaast wordt de drempel voor professionele hulpverlening door bezuinigingen in de zorg steeds groter. Het aantal dorpsbewoners dat deel kan nemen aan een ouderenteam is aanzienlijk en kan een uitkomst bieden voor mogelijk 20-25% van de dorpsbewoners.

Partners

Er is nog weinig of geen ervaring met dit model. Natuurlijk zijn er op elk dorp wel informele netwerken ontstaan van mensen die elkaar kennen en ondersteunen. Vitale vrijwilligers leveren daarbij vaak een grote bijdrage aan het welzijn van mensen in hun eigen omgeving. Nu de zorg voortdurend in ontwikkeling is kan een ouderenteam een 'gat' in de zorgvraag vullen. Voor het opzetten en ondersteunen van zelfredzame ouderenteams is

professionele ondersteuning nodig. De gemeente kan hierin, in het kader van de Wmo, faciliterend optreden. De betrokkenheid van een zorginstelling of professionele hulpverlener een brug slaan tussen de vrijwillige informele hulp en de professionele zorg.

Termijn

Het team kan in de startfase redelijk informeel opgezet worden en stap voor stap doorgroeien naar het meest optimale model. Het zal enkele jaren duren voor een goed draaiend ouderenteam gerealiseerd is.

Kosten en financiering

Voor het opzetten van de eerste ouderenteams zal professionele ondersteuning nodig zijn. Het ligt niet vast welke instelling of partij deze ondersteuning kan bieden. Een initiatiefteam op een dorp (of dorpsraad) kan hierover in gesprek gaan met de gemeente en bestaande instellingen.

Als een ouderenteam eenmaal draait, kan er veel op de zorgkosten bespaard worden. De inzet van de ouderen voor elkaar vindt immers plaats op vrijwillige basis

Meer informatie

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ouderenzorg
www.buurtzorg.nl

Opmerking

Er is nog geen sprake van een kant en klaar organisatiemodel of format dat volgens een stappenplan in een dorp of buurt ingevoerd kan worden. Ook is er geen duidelijk aanwijsbare initiatiefnemer.

Er is alleen sprake van een idee dat nog nader ingevuld moet worden. Ervaring moet nog worden opgebouwd. Het opbouwen van een goed functionerend ouderenteam tot een 'voorziening' die een eigen en erkende positie in het zorgspectrum inneemt, zal tijd nodig hebben.

Bij grotere dorpen zullen waarschijnlijk meerdere ouderenteams per buurt kunnen functioneren.

Voorbeeld:

Een variant om de zelfstandigheid van ouderen te ondersteunen is het voorbeeld van 'DuurSaam'. Hierbij helpen jongeren hulpvragen van ouderen in te vullen. Ze krijgen daarvoor een vergoeding.

DuurSaam geeft inwoners de mogelijkheid om elkaar te helpen door hulpvragen (van ouderen) te laten invullen door jongeren die hiervoor een vergoeding ontvangen. Ouderen kunnen (thuis)hulpvragen via een website, social media of telefonisch melden. Jongeren krijgen via sociale media toegang tot de uitstaande verzoeken en maken direct contact met de aanvrager. Ouderen blijven langer zelfstandig, houden contact met de samenleving en door lage kosten blijft eenvoudige (thuis)hulp betaalbaar. Generaties die rekening met elkaar houden, dat is Duursaam. Het concept is uit te breiden met vragen naar andere diensten en producten.

www.duurzamedinsdag.nl/index.php?id=9121&initiative=9994

Colofon

Dit is een uitgave van het Zeeuws Duurzame Energie- en Klimaatfonds

Zeeuws Klimaatfonds

Zeeuws Duurzame Energie- en Klimaatfonds

Oud Ovezandseweg 2a

4441 TG Ovezande

www.zeeuwsklimaatfonds.nl

info@zeeuwsklimaatfonds.nl

Samenstelling en coördinatie:

Ad Phernambucq

AdFair

www.adfair.nl

Ondersteuning:

Marcel Aanen

Gemeente Borsele

Eindredactie:

Ruth de Bruin

Bits&Pieces communicatie

Deze uitgave is financieel mede mogelijk gemaakt door het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling, het Delta Zeelandfonds en de Stichting ZIGZAG.

Europees Landbouwfonds voor
Plattelandsontwikkeling: Europa
Investeert in zijn Platteland

Het Zeeuws Klimaatfonds werkt aan een duurzame energiehuishouding in de provincie Zeeland.

Deze uitgave maakt deel uit van het project 'Duurzame Dorpen in Zeeland'. Dit project is een vervolg op het pilotproject 'Duurzaam Diekendamme', dat in 2012 in samenwerking met de Stichting Land van Borsele is uitgevoerd. (zie www.diekendamme.nl). Dit ideeënboek is een opmaat voor een nationaal ideeënboek voor duurzame dorpen. (www.netwerkdurzamedorpen.nl)

Versie 1, januari 2014

© Alles uit deze uitgave mag overgenomen worden conform het 'non-commercial, share alike' principe en het 'ere wie ere toekomt' principe (bronvermelding). Voorstellen voor aanvullingen zijn welkom. Mocht u vragen hebben over het gebruikte materiaal en/of bronvermelding, neem dan contact op via info@zeeuwsklimaatfonds.nl